



Fylkesmannen i Aust-Agder

VERNEFORSLAG FOR RAET NASJONALPARK

OG OPPRETTELSE AV LANDSKAPSVERNOMRÅDENE
HOVE OG SØM

JUNI 2015



Forside:

Hove etter solnedgang. Foto: Karl Peder Laulo

Rapporten refereres slik:

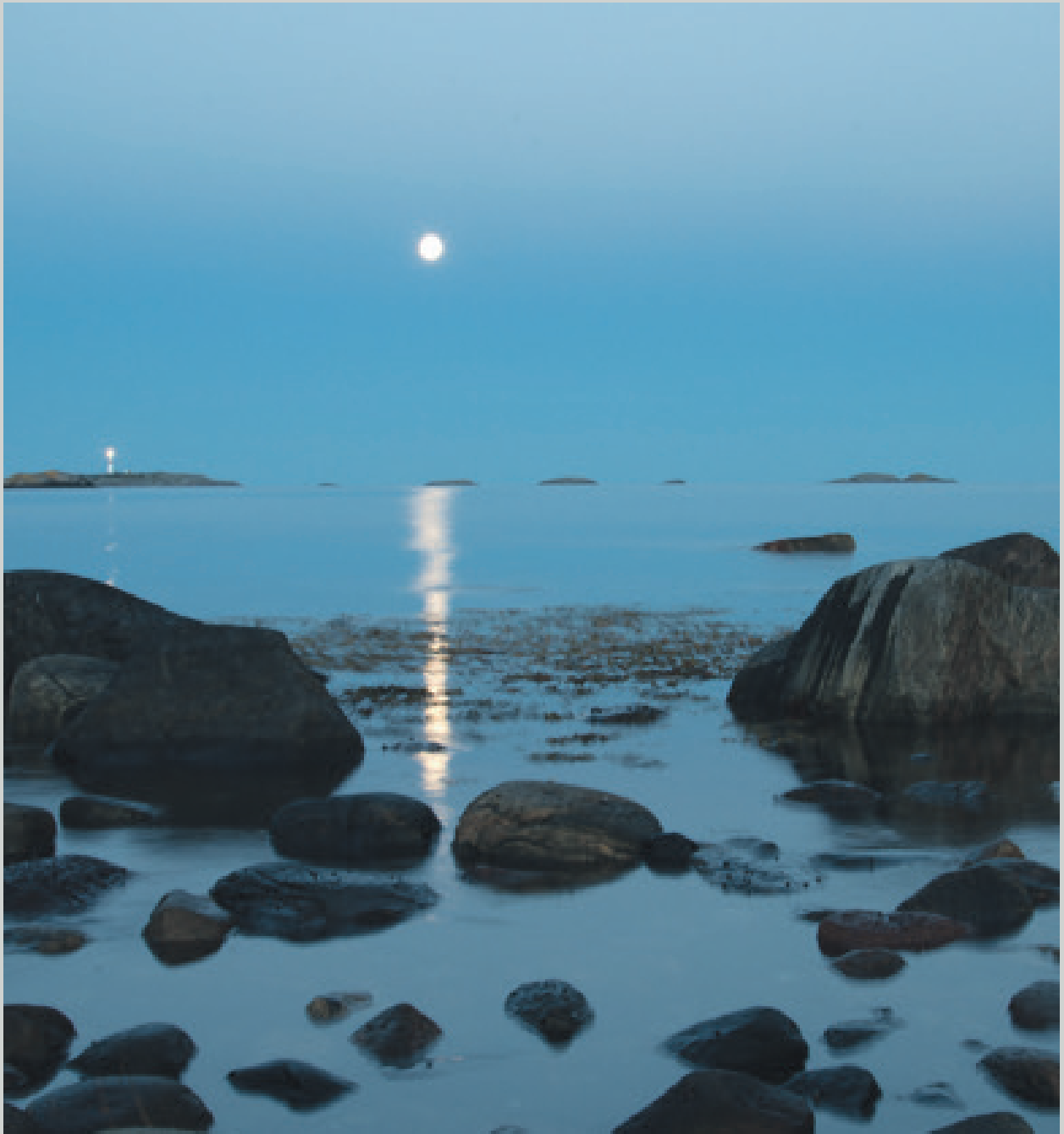
Fylkesmannen i Aust-Agder, miljøvernavdelingen, 2015.

*Verneforslag for Raet nasjonalpark og opprettelse av
landskapsvernområdene Hove og Søm.*

Alle kart og kartbaserte figurer i rapporten er laget av Fylkesmannen i Aust-Agder hvis ikke annet er nevnt.

Ettertrykk av tekst og figurer i denne rapporten er tillatt dersom kilde og opphavsrett oppgis. For bruk av fotografier kreves tillatelse fra fotografen.

Redigering, layout og design: SSR Reklamebyrå



Måne over Torungen. Foto: Alf Joachim Altenborg

FORORD

Aust-Agder har en rik kysthistorie. Skjærgården har vært brukt gjennom århundrer. De «tvende fyr» Store og Lille Torungen utenfor Arendal og Lyngør fyr utenfor Tvedestrand er fortsatt i drift og minner oss på vår stolte sjøfartshistorie. Denne skjærgården har også en enorm naturrikdom. Landskapet er formet av prosessene som foregikk her for omkring 12 000 år siden, da iskapen fra siste istid trakk seg tilbake. Raet er endemorenen som isen la igjen. Raet er et unikt naturhistorisk dokument av internasjonal betydning, og har lagt grunnlag for et rikt naturmangfold både over og under vann. De endeløse rullesteinstrendene er karakteristiske for området, med isskurte svaberg, holmer og skjær, og med lune viker og flotte badestrender innenfor. Landbruksaktiviteter har en lang historie med beiting og jordbruk som har bidratt til et rikt kulturlandskap. Havområdene huser helt spesielle naturrikdommer både nært land og lenger ut på dypet mot Norskerenna.

Området er blant våre mest verdifulle friluftsområder, både på land og i sjø. Lokalbefolkningen bruker området flittig hele året, og i sommerhalvåret strømmer også turistene til.

En del av natur- og friluftsverdiene i Raet er i dag sikret gjennom en gradvis etablering av friluftslivsområder, skjærgårdspark, og naturvernområder. Frem til 2009 var det ikke mulig å etablere nasjonalparker langs kysten på grunn av lovkrav om statlig grunn. Naturmangfoldloven fra 2009 endret på dette, og nasjonalparkene Ytre Hvaler og Færder har banet vei for marine nasjonalparker i Norge. Raet blir Aust-Agders første nasjonalpark.

Miljøverndepartementet ga klarsignal til å starte arbeidet med Raet nasjonalpark i 2013. Prosessen med verneforslaget har hatt sterk lokal forankring, med løpende dialog med politisk ledelse og lokale ressurspersoner. Fylkeskommunen har vært Fylkesmannens samarbeidspartner gjennom hele arbeidet. Prosjektet har vært organisert med en felles styringsgruppe med den parallelle verneprosessen for Jomfruland nasjonalpark. For Aust-Agder har styringsgruppa bestått av fylkesmannen i Aust-Agder Øystein Djupedal, ordfører i Tvedestrand Jan Dukene, ordfører i Arendal Einar Halvorsen, ordfører i Grimstad Hans Antonsen, fylkesordfører Bjørgulv Sverdrup Lund, og direktør i Fiskeridirektoratet region sør Erik Ludvigsen. En oppnevnt prosjektgruppe med fagpersoner fra kommunene, Fylkesmannen, Fylkeskommunen og Fiskeridirektoratet har bidratt i utredninger og utforming av verneforslag for Raet nasjonalpark. Prosjektleder Geir André Homme har ledet prosessen i Aust-Agder.

Fylkesmannen vil takke styringsgruppa for sin innsats med å sikre og tilrettelegge for god lokal forankring og for en god prosess. Prosjektgruppa takkes for alt arbeidet som er nedlagt med utredningsarbeid, møtevirksomhet og bidrag til plan-dokumentene. Vi takker for verdifulle innspill fra referansegruppa, og andre faglige bidrag fra offentlige instanser, forskningsinstanser, fagmiljøer, grunneiere og andre enkeltpersoner.

Geir André Homme hos Fylkesmannens miljøvernavdeling har vært prosjektleder og ført verneplanen i pennen. Han takkes for en fantastisk innsats med utallige lange dager og ukelig stå-på- vilje for å lande et verneforslag innen en streng fremdriftsplan. En stor takk også til Thomas Christian Kiland-Langeland hos Fylkesmannens miljøvernavdeling som har bidratt sterkt i planproduksjon og -prosess på den marine delen av verneforslaget. Tidligere miljøverndirektør Jan Atle Knutsen takkes spesielt for å ha vært med å ta initiativet til å etablere nasjonalparken, for solid prosess-styring frem til desember 2014, og for bidrag med sin spisskompetanse på marine naturverdier.

Raet nasjonalpark er tuftet på idéen om at «bruk og vern» går hand i hand. Resultatet fra århundrer med bærekraftig bruk av naturen skal sikres med en internasjonal status og merkevare som nasjonalpark. Nasjonalparken vil kunne bidra til å løfte regionen vår til nye høyder, spesielt for reiselivsnæringen. Vi ønsker nasjonalparken velkommen, og gleder oss over at vi har internasjonale naturverdier i vårt nære kystmiljø i Aust-Agder.

Arendal, juni 2015



Øystein Djupedal



Ingunn Løvdal, fylkesmiljøverndirektør



Ruakerkilen. Foto: Geir Homme

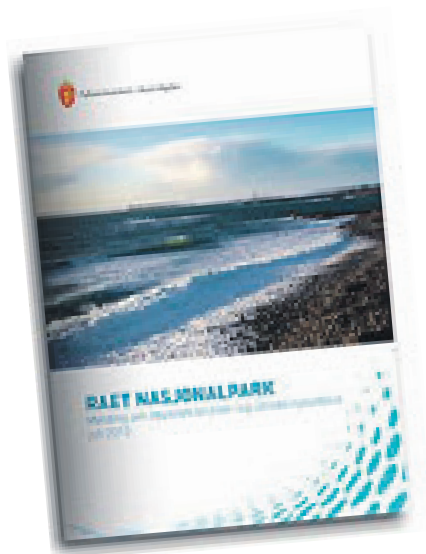
INNHOOLD

Forord	03	4.2.4 Verneforskrift for Hove landskapsvernområde	56
Innhold	05	4.2.5 Verneforskrift for Søm landskapsvernområde	59
1. Innledning	06	4.2.6 Retningslinjer til verneforskriftene	61
1.1 Om verneforslaget og uttalelser	07	4.2.7 Kommentarer til de foreslåtte vernebestemmelsene i nasjonalparken	62
1.2 Bakgrunn for planen	07	4.2.8 Kommentarer til verneforskrift for Hove landskapsvernområde	68
1.3 Formålet med vern	08	4.2.9 Kommentarer til verneforskrift for Søm landskapsvernområde	69
1.4 Lovgrunnlaget	09		
1.5 Kort beskrivelse av nasjonalparkområdet...	10		
1.6 Kart.....	10		
2. Samfunnsforhold	16	5. Konsekvenser av vernet	72
2.1 Befolkning og bosetting.....	17	5.1 Erstatninger	74
2.2 Regionale og kommunale planer	18	5.2 Utredningsprogram	75
2.3 Statlige retningslinjer.....	20	5.3 Konsekvensutredning for Raet nasjonalpark (Multiconsult)	75
3. Beskrivelser av verneverdier og brukerinteresser ...	22	5.4 Konsekvensutredning for Transekt Skagerrak (NIBR, NIKU, NIVA, HI)	87
3.1 Miljø	23	5.5 Utredningsplikten	91
3.1.1 Landskap	23		
3.1.2 Naturmiljø på land	29	6. Forvaltning av nasjonalparken	92
3.1.3 Naturmiljø i sjø	30	6.1 Forvaltningsmyndighet	93
3.1.4 Kulturhistorie.....	32	6.2 Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg	93
3.2 Naturressurser	33	6.3 Forvaltningsoppgaver	94
3.2.1 Landbruk	33	6.4 Dispensasjoner	94
3.2.2 Fiskeri og havbruksnæring	34	6.5 Forvaltningsplan	95
3.2.3 Løsmasser og steinmaterialer	35	6.6 Kunnskapsgrunnlag	96
3.3 Samfunn.....	35	6.7 Ressursbehov	96
3.3.1 Reiseliv og næring	35	6.8 Stimulering av frivillighet	96
3.3.2 Friluftsliv	36	6.9 Oppsyn	97
3.3.3 Fritidsboliger	37	6.10 Nasjonalparksenter	97
3.3.4 Motorferdsel	37	6.11 Litteratur/dokumentasjon	98
4. Nasjonalparkforslaget	38	7. Vedlegg	100
4.1 Planprosess, organisering og framdrift.....	39		
4.1.1 Prosess	39		
4.1.2 Organisering	40		
4.1.3 Framdrift	42		
4.2 Verneforslaget	44		
4.2.1 Innspill til melding om oppstart	45		
4.2.2 Forslag til verneforskrifter.....	47		
4.2.3 Verneforskrift for Raet nasjonalpark	48		



Lille Torungen. Foto: Arild Pfaff

1 INNLEDNING



1.1 Om verneforslaget og uttalelser

Oppstartmeldingen for Raet nasjonalpark gikk ut i juli 2013. Fra høsten 2013 er det jobbet mot et verneforslag som nå kunngjøres, sendes ut på høring og legges ut til offentlig ettersyn. Verneforslaget gjelder både nasjonalparken og landskapsvernområdene Hove på Tromøya i Arendal, og Søm på Hasseltangen/Søm i Grimstad. De har hver sine verneforskrifter, men vil få felles forvaltningsplan.

Utkast til forvaltningsplan er lagt ved høringsforslaget for at du skal ha mulighet til å danne deg et helhetlig bilde av hvordan nasjonalparken vil bli. Dette gir flere opplysninger om bruken av områdene, om verneverdiene og om truslene. Forvaltningsplanen gir retningslinjer for hvordan forvaltningen av nasjonalparken er tenkt å fungere og må sees i sammenheng med verneforslaget. Forvaltningsplanen er ikke på høring, og arbeidet med den vil fortsette hvis nasjonalparken blir opprettet.

Det er først og fremst verneforslaget vi ønsker dine synspunkter på nå. **Frist for uttalelse er 18. september 2015** både for den lokale og den sentrale høringen.

Send gjerne uttalelsen på epost til:
raet@fylkesmannen.no

1.2 Bakgrunn for planen

I samråd med Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner tok Fylkesmannen i Aust-Agder initiativ til å utrede mulighetene for å opprette en nasjonalpark på kysten av Aust-Agder med utgangspunkt i Raet landskapsvernområde og tilstøtende områder. Våren 2012 ble det gjort et forarbeid, og i 2013 ga miljøvernminister Bård Vegar Solhjell klarsignal til at arbeidet kunne starte opp.

På det tidspunktet var det én nasjonalpark med større sjøarealer i Norge fra før – Ytre Hvaler nasjonalpark i Østfold. Den ble opprettet i 2009 og var et resultat av Stortingsmelding 62, 1991-92 (Nasjonalparkplanen). Samtidig var arbeidet med Færder nasjonalpark i Vestfold godt i gang, som også er en nasjonalpark startet på lokalt initiativ. Denne er nå vedtatt, slik at det finnes to i Norge av sitt slag.

Lovendringen som kom med innføringen av naturmangfoldloven i 2009 gjør at det nå er mulig å opprette nasjonalparker langs kysten. Tidligere var det et krav at hoveddelen av grunnen skulle være statseid. Med lovendringen kan man nå også etablere nasjonalparker i områder med større innslag av privat grunn.

En viktig forutsetning som ble lagt for realisering av Raet nasjonalpark, var at Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner skulle stille seg bak verneforslaget. Med dette

som utgangspunkt ble det lagt vekt på lokal medvirkning i verneprosessen, og kommunene, fylkeskommunen samt fiskeridirektoratet ble tidlig invitert tungt inn i arbeidet med nasjonalparken.

Ved oppstart pågikk en parallell verneprosess for marint vern delvis i de samme sjøområdene som utredningsområdet for nasjonalparken. Den marine verneprosessen for Transekt Skagerrak ble startet opp i 2009 som ett av 17 områder i nasjonal marin verneplan, en verneprosess med røtter tilbake til 1980-tallet. I oppstartsmeldingen fra 2009 strekker Transekt Skagerrak seg ut over 12 nautiske mil fra grunnlinjen, noe som medførte uklart hjemmelsgrunnlag for de ytterste områdene. Miljøverndepartementet besluttet i 2014 at Fylkesmannen i Aust-Agder skulle arbeide videre med den delen av Transekt Skagerrak som ligger mellom utredningsområdet for Raet nasjonalpark og 12 nautiske mil (nm) fra grunnlinjen, og at verneprosessen skulle samkjøres med Raet nasjonalpark.

1.3 Formålet med vern

Det marine miljøet har fått liten oppmerksomhet i norsk vernesammenheng. Det finnes få store verneområder knyttet til kysten i Norge, og spesielt i Sør-Norge. Her har mennesker i stor grad tatt i bruk naturen slik at det i liten grad finnes helt urørte områder. Mens det ofte er etablering av infrastruktur som veier og kraftlinjer som har vært en viktig årsak til oppsplitting og reduksjon av urørte fjellområder, er det i større grad utbygging til bolig og hytter som har redusert naturen langs kysten. I tillegg kommer nedbyggingen av strandsonen og de grunne sjøområdene langs land for å dekke behovet for en stadig økende andel fritidsbåter.

Havområdene i Nordsjøen og Skagerrak er blant de havområder i Europa som er mest påvirket av menneskelig aktivitet. Dette har sammenheng med sjøområdenes geografiske lokalisering, inneklemmt mellom tett befolkede landarealer. Det er kun i de senere tiår vi er blitt oppmerksom på hvordan vi mennesker bevisst og ubevisst påvirker det marine naturmiljøet gjennom aktiviteter som fiske og oljeutvinning, men også på grunn av avrenning fra landbruk og urbane områder.

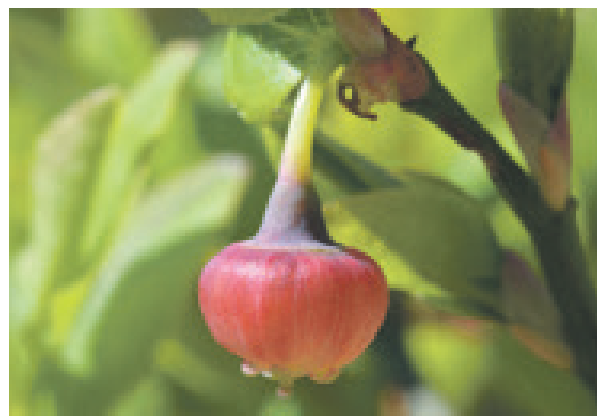
Et økt fokus på bruk i verneområdeforvaltningen, sammen med endringene som kom i naturmangfoldloven i 2009, gjør at man i dag kan få til mer balanserte verneområder

og nasjonalparker i mer urbane strøk. I verneforslaget er det lagt stor vekt på å finne den rette fordelingen mellom bruk og vern, slik at ønsket bruk kan fortsette uten at det går på bekostning av naturverdiene i området.

Nasjonalparkområdet er utvilsomt regionens viktigste friluftslivsområde. Det spiller en viktig rolle for hele Sør-Norge – kanskje spesielt for det båtbaserte friluftslivet. Det kystnære friluftslivet vil være en del av formålet i nasjonalparken.

Vernemotivene er mange for en nasjonalpark i dette området. Hovedmotivet er selvsagt at nasjonalparken skal sikre Sørlandets flotteste kystnatur for fremtidige generasjoner ved å ta vare på geologiske verdier fra siste istid, praktfull natur, kulturminner og landskap. De store sjøarealene som er tatt med i nasjonalparken inkluderer svært mange av de marine naturtypene som finnes på norsk side av Skagerrak, og vil spille en sentral rolle i utviklingen av den marine forvaltningen gjennom sin funksjon som referanseområde.

Natur- og kulturlandskapskvalitetene har vært kjent lenge, og i år 2000 ble store deler av landskapet vernet som landskapsvernområde. Allerede så tidlig som i 1977 ble en liten del av naturverdiene i nasjonalparkområdet sikret da Søm naturreservat ble opprettet. Med en nasjonalpark ønsker vi i tillegg til å sikre naturen og bidra til økt friluftsliv, turisme og verdiskapning i regionen.



Blåbær. Foto: Alf Reiar Berge

1.4 Lovgrunnlaget

Lovgrunnlaget for planlegging og forvaltning av nasjonalparker ligger i naturmangfoldlovens kapittel 5 og særlig i paragraf 35 om nasjonalparker som sier følgende:

«Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep. I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Verneforskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster. Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsesplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.»

Nasjonalpark er en relativt streng verneform. Verneforskriftene med formålsparagrafer for nasjonalparkene varierer og er styrende for forvaltningen av det enkelte område. Forbud mot tekniske inngrep står sentralt og skal håndheves strengt ved eventuelle søknader om dispensasjon. Motorferdsel skal holdes på et minimum. Å sikre områder for friluftsliv og naturopplevelse er et viktig delmotiv ved opprettelse av store verneområder.

For landskapsvernområder sier naturmangfoldloven paragraf 36 følgende:

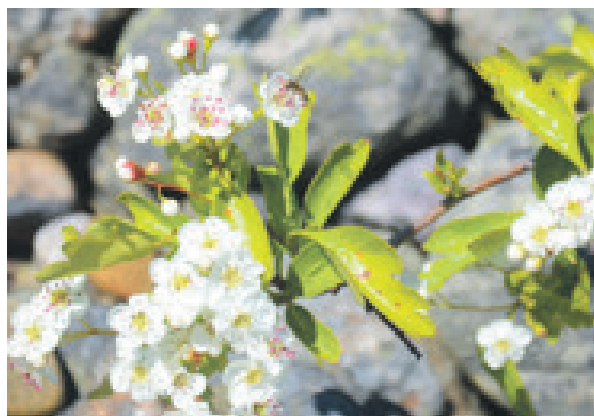
«Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart. I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsettes og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots. For de deler av landskapsvernområdet der bruk er en vesentlig forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det senest samtidig med vedtak om

vern etter første ledd legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel. Utkast til forvaltningsplan skal legges frem samtidig med vernevedtaket. Der det også er aktuelt med skjøtelsesplan, skal den inngå i forvaltningsplanen.»

Landskapsvernområder omfatter egenartede eller vakre natur- eller kulturlandskap og utgjør en høyst variert gruppe. Verneformen brukes ofte for å ta vare på kulturlandskap i aktiv bruk. Bevaring av landskapsbildet og landskapsopplevelsen er en sentral målsetting ved opprettelse av landskapsvernområder. Restriksjonsnivået er gjennomgående lavere enn for de andre verneformene, men det er et generelt vern mot inngrep som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter. Det er ellers flere paragrafer i naturmangfoldloven som regulerer hvordan etablering av nye verneområder kan skje.

Aktiviteter og tiltak reguleres av en verneforskrift for hvert enkelt verneområde. Verneforskriften (og naturmangfoldloven) gjelder ved siden av, og samtidig med, andre lover slik som plan- og bygningsloven, friluftslovens, motorferdselloven, havressursloven, kulturminneloven, havne- og farvannsloven, viltloven, forurensningsloven og motorferdselloven.

Hvis aktiviteter eller tiltak reguleres av andre lover i tillegg til verneforskriften, må derfor også kravene der være oppfylt. Normalt vil verneforskriften ha strengere bestemmelser om aktiviteter og tiltak enn det som gjelder etter annet lovverk, men det kan være unntak.



Slåpetorn. Foto: Øivind Berg

1.5 Kort beskrivelse av nasjonalparkområdet

Nasjonalparkområdet ligger i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke. Det dekker et totalareal på ca. 607 km², og omfatter ytre kyst og sjøarealer dels ut til territorialgrensen. Det består av både landarealer, øyer, holmer og skjær samt store sjøarealer (98,6%). Grensen strekker seg fra kommunegrensen mot Risør i øst til Valøyene utenfor Fevik i Grimstad kommune i vest. Yttergrensen i sjø strekker seg 12 nm utenfor grunnlinjen på den bredeste delen av nasjonalparkområdet, resten av nasjonalparken har yttergrense på 1 nm utenfor grunnlinjen. De store sjøarealene er dels et resultat av at det foreslåtte marine verneområdet Transekt Skagerrak er innlemmet i nasjonalparkforslaget.

Utgangspunktet når verneprosessen startet opp var at så store deler av utredningsområdet som mulig skulle inngå i nasjonalparken. Det ble relativt raskt avklart at deler av utredningsområdet likevel ikke kunne inngå på grunn av inngrep, eller pågående aktivitet i området. Utredningsområdet inneholdt 9 eksisterende verneområder, to av disse større landskapsvernområder; Raet landskapsvernområde i Arendal, og Hasseltangen landskapsvernområde i Grimstad. Deler av disse er i verneforslaget foreslått videreført som henholdsvis Hove og Søm landskapsvernområder.

Hove landskapsvernområde ligger ytterst på Hove, helt sørvest på Tromøya i Arendal kommune. Landskapsvernområdet er bare 110 dekar (da) stort og ligger som en enklave inne i Raet

nasjonalpark. Landskapsvernområdet består av både landarealer og sjøarealer inne i Hovekilen, og er en gjenværende del av det tidligere Raet landskapsvernområde som ble opprettet i år 2000. Området kan ikke transformeres til nasjonalpark med den campingvirksomheten som pågår i området, og videreføres derfor som landskapsvernområde slik det også er i dag. Landskapsvernområdet skal forvaltes i sammenheng med nasjonalparken rundt.

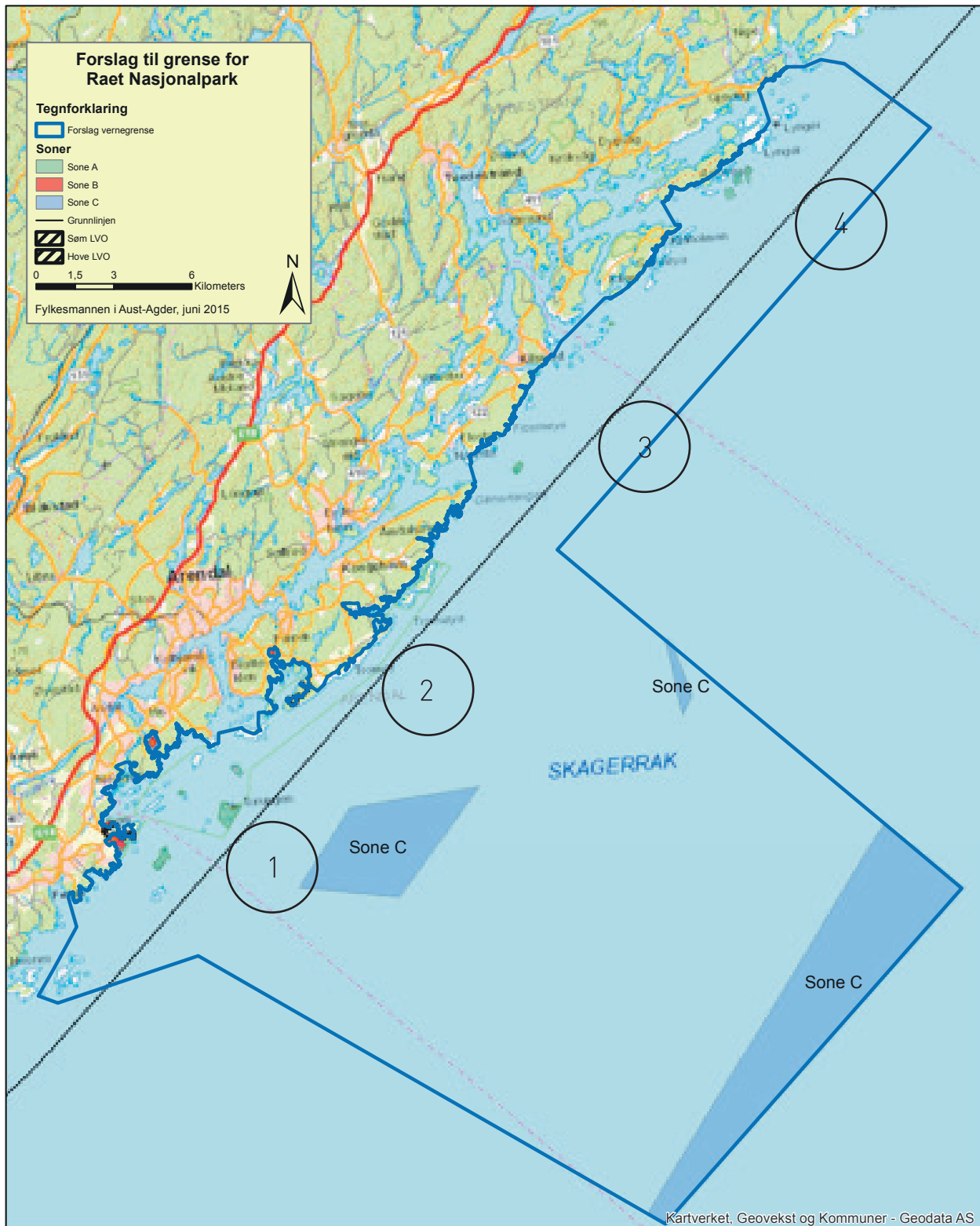
Søm landskapsvernområde ligger på Søm og Hasseltangen helt øst i Grimstad kommune. Landskapsvernområdet dekker et areal på 310 da og består av både landarealer samt sjøarealer i Sømskilen. Søm landskapsvernområde er en gjenværende del av Hasseltangen landskapsvernområde som ble opprettet i 2006. Dette området var også opprinnelig en del av utredningsområdet for nasjonalparken. På grunn av ustrakt landbruksvirksomhet og blant annet flere boliger og veier innenfor verneområdet kan heller ikke dette området transformeres til nasjonalpark. Det videreføres derfor som landskapsvern-område som i dag, og forvaltes i sammenheng med nasjonalparken utenfor. Store deler av landskapsvernområdet blir liggende omkranset av nasjonalparken.

1.6 Kart

På de følgende sider finner du oversiktskart over nasjonalparken, og detaljkart av nasjonalparkområdene fra Grimstad til Tvedestrand.



Geiter på Klåholmen. Foto: Asbjørn Aanonsen



Oversiktskart over Raet nasjonalpark.
Tallene viser til detaljkart på etterfølgende sider.

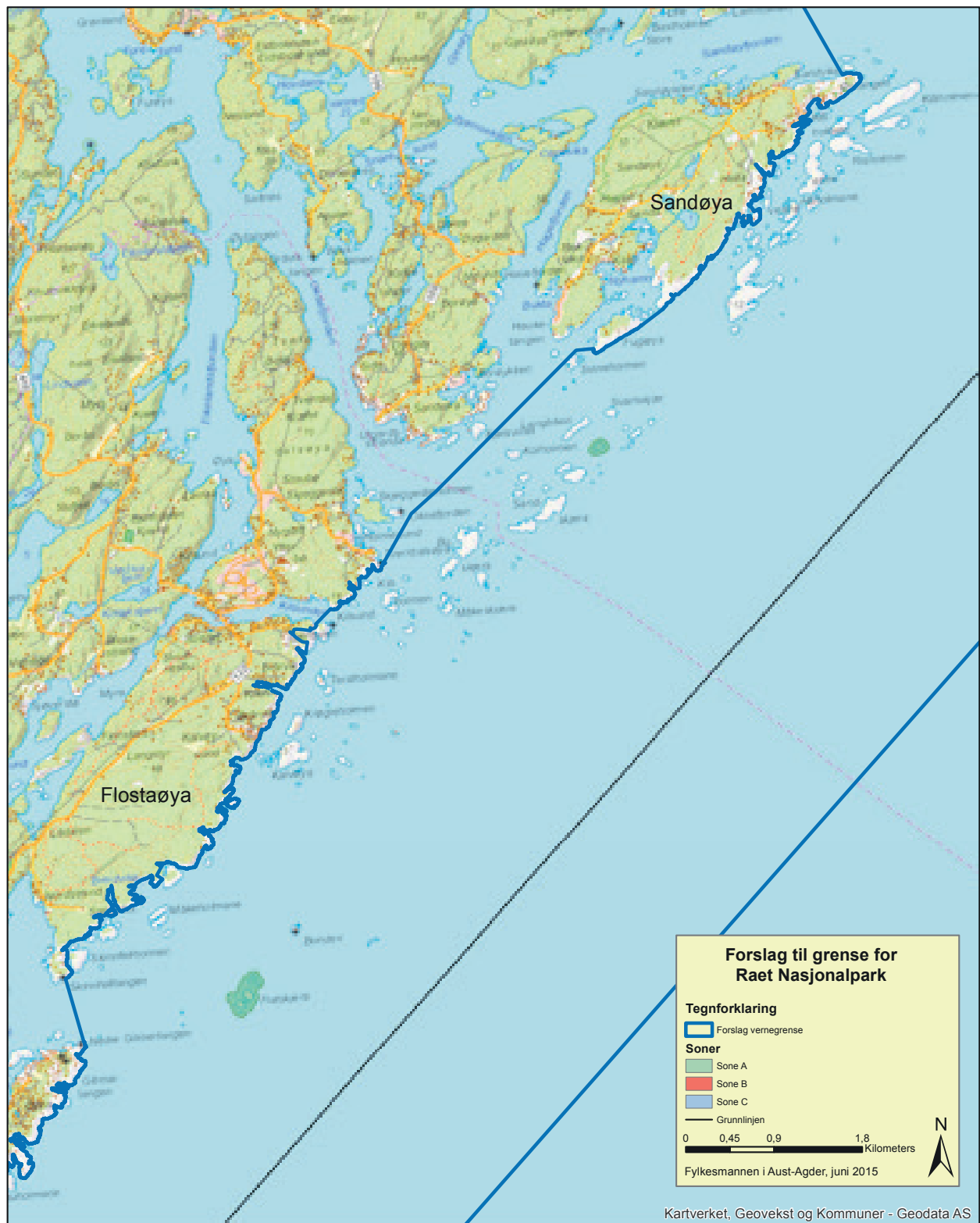


Detaljkart 1:
Fra Valøyene i Grimstad kommune til Merdø i Arendal kommune.



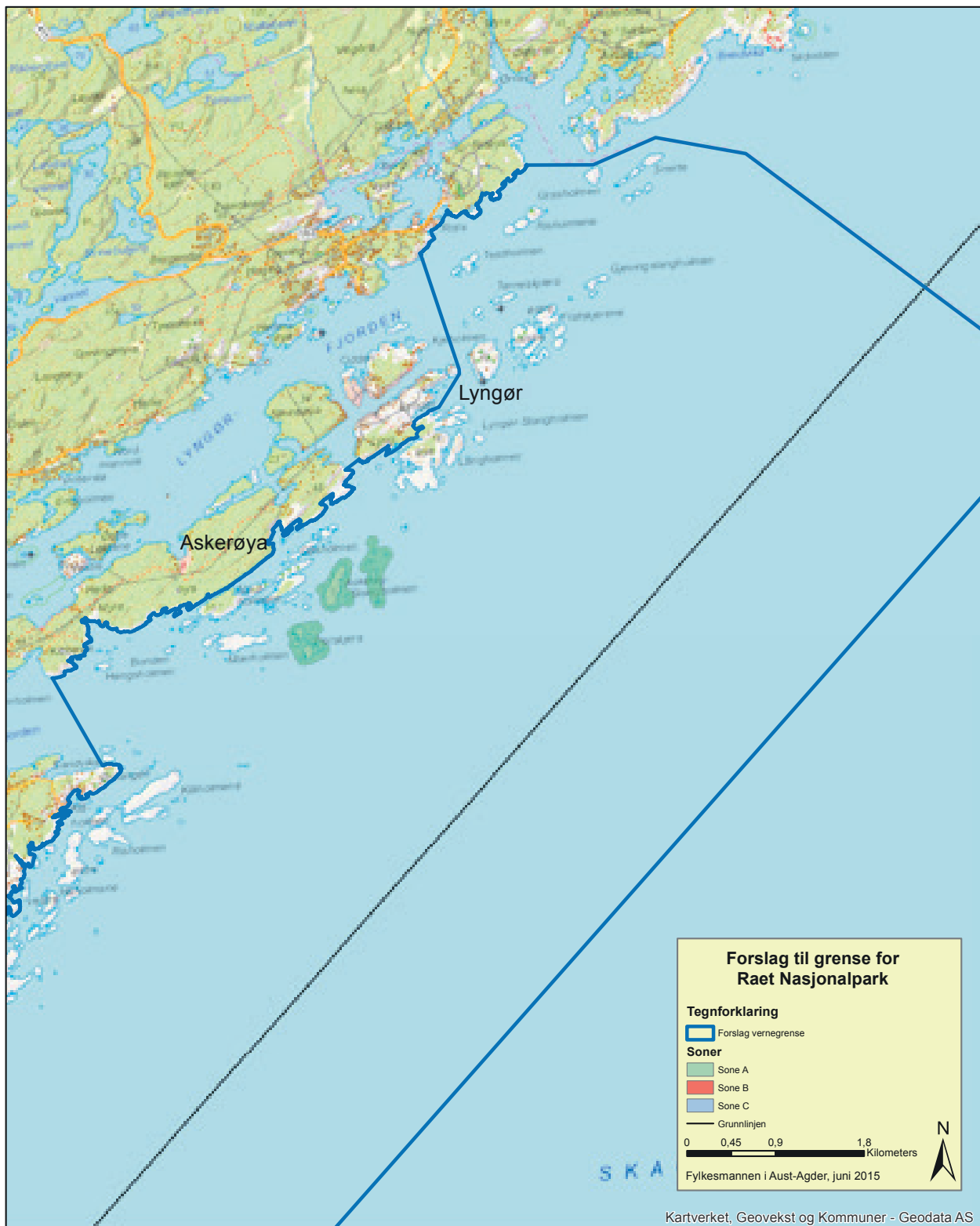
Detaljkart 2:

Fra Merdø til Skinnfelltangen i Arendal kommune.



Detaljkart 3:

Fra Skinnfelltangen (Flosterøya) i Arendal kommune til Sandøya i Tvedestrand kommune.



Detaljkart 4:
Fra Sandøya til Risøya i Tvedestrand kommune.



Hummerfisker på Tromøy. Foto: Øystein Paulsen

2 SAMFUNNSFORHOLD

2.1 Befolkning og bosetting

Tvedestrand kommune har 6.045 innbyggere (pr. 2. kvartal 2014). Tettstedet og administrasjonssenteret Tvedestrand by ligger innerst i Oksefjorden om lag 8 km fra nasjonalparken. Det er mange mindre tettbebyggelser langs kysten, fra sør Sagesund, Dypvåg, Gjeving på fastlandet og på øyene Borøy, Sandøya og Lyngør. Flere av øyene har fast bosetting, men bare Borøy har broforbindelse.

Arendal kommune har 43.950 innbyggere (pr. 2. kvartal 2014). Tettstedet Arendal by, om lag 4 km fra nasjonalparken, er fylkeshovedstaden i Aust-Agder og har stor befolkningskonsentrasjon. Kommunen har flere tettsteder med relativt store befolkningskonsentrasjoner nær nasjonalparken. På Nedenes og Natvik finner vi flere byggefelter i gangavstand til nasjonalparken. Hele Tromøya har spredt bebyggelse like utenfor nasjonalparken, mens de større boligkonsentrasjonene ligger lenger inne på øya. På Flostaøya øst i kommunen er det også spredt bebyggelse med en konsentrasjon på Kilsund noen hundre meter fra nasjonalparkområdet.

Grimstad kommune har 21.829 innbyggere (pr. 2. kvartal 2014), hvor av selve Grimstad by hadde 12.012 innbyggere per

1. januar 2013 (SSB). Bosettingen følger i hovedsak kysten. I tilknytning til nasjonalparkområdet finner vi de største befolkningskonsentrasjonene på Fevik om lag én kilometer fra nasjonalparken.

Eiendomsforhold

Med enkelte unntak er de fleste eiendommer på land private. Privat eiendomsrett ender normalt ved marbakken. For de store sjøarealene er det ulike forvaltningsansvar, der kommunene har rett til å forvalte arealene ut til én nautisk mil utenfor grunnlinja, mens staten har rett til å forvalte sjøarealene ut til 200-mila (Norsk økonomisk sone).

Dersom eiendom grenser mot sjø, er utgangspunktet at eiendomsgrensen følger marbakken, eventuelt at grensen går ved to meters dyp dersom marbakke ikke kan påvises. I en nylig avsagt dom tar Høyesterett stilling til hvor eiendomsgrensen går dersom det er brådypt inne ved land.

Mange skjær, holmer og deler av landfaste arealer har status som statlig sikrede friluftslivsområder. Ved inngåelse av skjærgårdsparkavtale gir eierne avkall på å disponere grunnen til utbygging, samtidig som det offentlige får rett til å iverksette ulike tiltak for å tilrettelegge området for allmennhetens bruk som friluftslivsområde. Dette er en varig rettighet for staten. Denne avtalen endrer ikke grunneiernes rett til beite, jakt, fiske, landslott etc.

Staten og/eller kommunene har også kjøpt opp friluftslivs-områder, slik at de er i offentlighetens eie. Fellesbetegnelsen for disse områdene er at de er statlig sikret for friluftsliv, og i våre områder bruker vi fellesbetegnelsen Skjærgårdsparken for områdene.

Kystverket eier Lyngør fyr, Torungen fyr og Lille Torungen fyr, samt noen fiskerihavner og nautiske installasjoner. Tvedestrand kommune eier Flatskjæra ved Lyngør. Arendal kommune eier en rekke friområder innenfor nasjonalparkområdet, bl.a. Barlindalen-Natvigstrømmen, Store Bryllupsholmen, Ærøya, Skjelberholmene, deler av Havsoya og deler av sørsiden av Merdø. Grimstad kommune eier Hasseltangen friområde.

Eierform	Dekar	%
Offentlig eierskap	1 072,0	12,4%
Skjærgårdspark (privat)	3 187,9	36,8%
Privat*	4 393,1	50,8%
Totalt landareal	8 652,9	100,0%

* Basert på off. eierskap i friluftslivsområder



Lyngør fyr. Foto: Asbjørn Aanonsen

2.2 Regionale og kommunale planer

Regionplan Agder 2020

Fylkestingene i Aust-Agder og Vest-Agder har vedtatt at planlegging av felles utfordringer i regionen skal skje gjennom en felles regionplan som erstatter fylkesplanene. Hovedmålet i regionplanen er å utvikle en sterk og samlet landsdel som er attraktiv både for bosetting og næringsutvikling. Det er formulert fem hovedmål frem mot 2020:

- Mål 1: Klima: Høye mål – lave utslipp
- Mål 2: Det gode livet: Agder for alle
- Mål 3: Utdanning: Verdiskaping bygd på kunnskap
- Mål 4: Kommunikasjon: De viktige veivalgene
- Mål 5: Kultur: Opplevelser for livet

Det er spesielt satsingsområdene som er beskrevet under mål 2 og 5 som er relevante for verneplanarbeidet med Raet nasjonalpark. Regionens verdifulle utmarksområder, mange bygdesamfunn og tradisjonsrike kystbyer trekkes frem som viktige forutsetninger for «det gode livet». Naturgitte kvaliteter og beliggenhet representerer et attraktivt alternativ til pressområder andre steder i landet. Økt deltakelse i friluftsliv er viktig for å motvirke sosiale skiller i befolkningen.

Regionen skal profilere sine merkevarer innen kultur og reiseliv på en profesjonell måte, der bygninger, gjenstander, miljøer, folkemusikk og naturarv fremheves for å bidra til regionens identitetsbygging. Barn og unge skal ha et mangfoldig og godt tilbud for undervisning og deltagelse i kultur-, idretts- og friluftsliv. Kulturarven er en viktig del av Agders identitet, der det er viktig å finne en god balanse mellom vern og utvikling av kulturlandskap, tettsteder og byer.

Et av Agders fremste fortrinn er den verdifulle kyststripen, som må utvikles og tas vare på gjennom planprosesser som sikrer lokal og regional forvaltning. Hovedtiltak går ut på å avklare allemannsretten i kystsonen og tilrettelegge for kyststi gjennom hele Agder.

Regional plan for vannforvaltning

i vannregion Agder 2016 - 2021

Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2016 – 2021 med tiltaksprogram og handlingsprogram skal vedtas i Aust-Agder fylkesting 16.06.15. Planen skal deretter oversendes til behandling hos Kongen i statsråd for fastsettelse. Formålet med planen er å gi rammer for fastsetting av miljømål som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og en bærekraftig bruk av vannforekomstene, i et langsiktig perspektiv. Det viktigste elementet i den regionale planen er miljømålene. Innsjøer, elver og kystvann skal ha minst god økologisk og kjemisk tilstand, grunnvann skal ha minst god kjemisk og kvantitativ tilstand. I den regionale planen er følgende hovedutfordringer prioritert:

- Krypsiv
- Forsuring
- Konsekvenser av vannkraftregulering
- Forurensede sedimenter
- Fremmede arter

Det er spesielt hovedutfordringene rundt forurensede sedimenter og fremmede arter som er aktuell for vannforekomstene i nasjonalparkområdet. I tillegg har vannforvaltningsplanen fokus på sjørørret, laks og ål.



Kommuneplan for Tvedestrand kommune

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2011 og gjelder for perioden 2011-2023. I kommuneplanen trekkes kystsonen frem som en bærebjelke for utvikling og rekreasjon. Strandområdene i 100-metersbeltet er av nasjonal interesse, og det er viktig med en god balanse mellom hensynet til natur, friluftsliv, næringsaktiviteter og bosetting. Tilgjengelighet til og langs strandsonen skal sikres, og naturlandskap, biologisk mangfold og friluftslivinteressene skal ikke forringes. Dette skal ligge til grunn for enhver saksbehandling som vedrører kystsonen.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i 2007 og gjelder for perioden 2007-2018. Størstedelen av skjærgården innenfor verneplanområdet er i kommuneplanen avsatt som LNF-områder der friluftsliv er dominerende, og tilstøtende sjøarealer er avsatt som friluftsområder i sjø og vassdrag og øvrige sjøarealer er avsatt som vannareal for allment friluftsliv. Enkelte mindre områder er båndlagt etter lov om naturvern eller kulturminnevern.



Kommuneplan for Arendal kommune

Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i 2011 og gjelder for perioden 2011-2021. Politikken legger til rette for vekst i folketallet og at kommunen skal være attraktiv for bosetting og næringsliv. Opplevelser som gir høy livskvalitet er et mål, både innenfor helse, kultur, natur og miljø og tilrettelegging for tur- og rekreasjon i sjønære områder er i fokus. I tillegg er kommunen opptatt av kultur- og identitetsbygging knyttet til sjø og sjøfart. I dette bildet vil en nasjonalpark være en stor inspirasjonskilde både til opplevelser og kunnskap. Målene med nasjonalpark er i god overensstemmelse med vedtatt arealpolitikk.

Kommuneplanens arealdel ble vedtatt i 2014 og gjelder for perioden 2013-2023. De fleste øyene og deler av kystsonen har status som friområder og naturvernområder. På yttersiden av Tromøya er det avsatt noen utbyggingsområder som gjelder bolig- og fritidsbebyggelse, offentlig tjenesteyting, fritids- og turistformål. På øya Merdø er det avsatt områder for fritidsbebyggelse på nordsiden. Øvrige områder er avsatt til landbruk-, natur- og friluftslivformål. Raet landskapsvernområde er satt av som eget formål med hensynssone; båndlagt etter naturvernloven.



Kommuneplan for Grimstad kommune

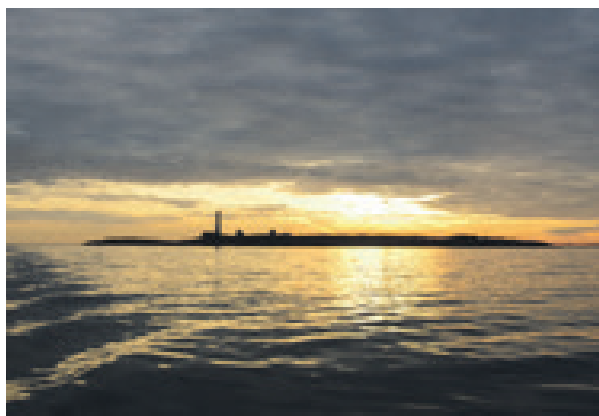
Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel ble vedtatt i 2011 og gjelder for perioden 2011-2023. Det settes fokus på fire satsingsområder, som gjelder næringsutvikling, universitetsbyen, folkehelse og levekår og kommunen som organisasjon. Det skal bl.a. arbeides med å utvikle tilgjengelighet til og bruk av lokale naturkvaliteter for både fastboende og turister (turløyper, sykkelstier, gårdsbesøk, skjærgården, havfiske etc.). Det skal legges til rette for at hele befolkningen kan være fysisk aktiv. For å nå målsetningen om bedre folkehelse skal det lages en kommunedelplan for grønnstruktur og friluftsliv, og turmuligheter ved de store boligkonsentrasjonene skal sikres.

Verneplanforslaget berører østre del av kystsonen i Grimstad kommune. I kommuneplanens arealdel er disse områdene i hovedsak avsatt til friområder, LNF-områder og bruk og vern

av sjø og vassdrag. I 100- metersbeltet langs sjøen er det, med enkelte unntak, bygge- og deleforbud inntil annen byggegrense er fastsatt i kommuneplanens arealdel eller reguleringsplan.

Forslag til ny kommuneplan for perioden 2014-2026 er til behandling. Plan for idrett og fysisk aktivitet ble vedtatt i 2013 og gjelder for perioden 2014-2017. Planen angir målsettinger for satsing på idrett og fysisk aktivitet, herunder handlingsprogram for utbygging av idretts- og friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.

Kommunedelplan for grønnstruktur og friluftsliv er under utarbeidelse parallelt med ny kommuneplan og skal være en overordnet plan for arealer med betydning for friluftsliv og naturmiljø i kommunen. Planen vil gi føringer for mer detaljert planarbeid. Kystsonen og skjærgården trekkes frem som et av hovedelementene i grønnstrukturen i Grimstad. I planutkastet trekkes følgende områder frem som viktige friluftsområder langs kysten: Hasseltangen, Kalvehageneset, Hoveneset, Marivoll, Groos, Østerskogen-Morviga, Storesand-Randvigaområdet, Breiviga-Moviga, Grefstad-Stangholmen og Moviga m. fl. Planen hjemler videre en sammenhengende kyststi gjennom Grimstad kommune. Deler av kyststien vil ligge innenfor nasjonalparkområdet. I kommunedelplanen er kyststien lagt ut med tilhørende bestemmelse som sikrer at kyststien ikke kommer i konflikt med nasjonalparkens bestemmelser.



Store Torungen fyr. Foto: Øivind Berg

2.3 Statlige retningslinjer

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen

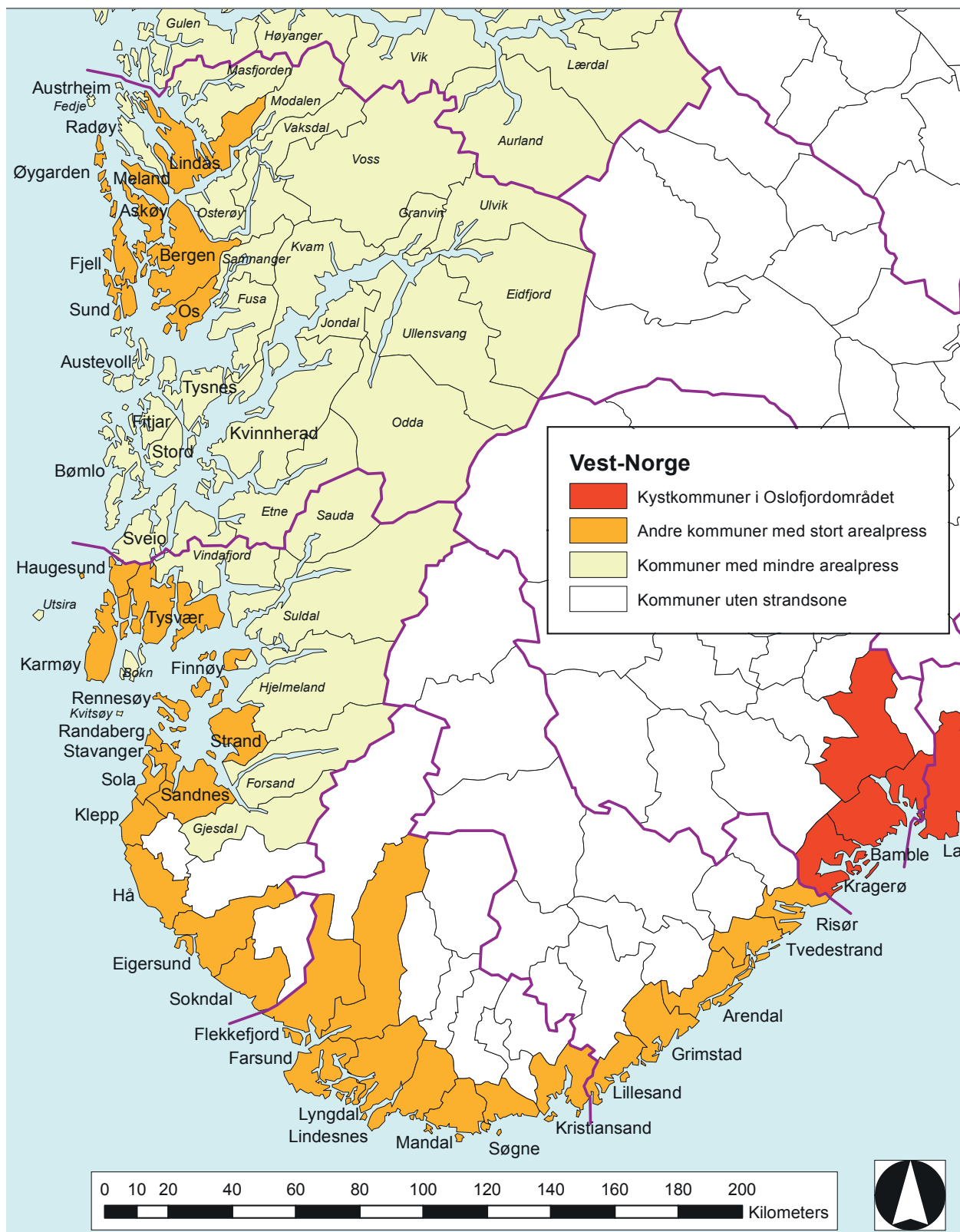
Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner er gruppert inn under «andre kommuner med stort arealpress» (sett i forhold til kystkommuner i Oslofjordområdet). Retningslinjene som gjelder her er at byggeforbudet i 100-metersbeltet langs sjøen praktiseres strengt og dispensasjoner unngås i sentrale områder der presset på arealene er stort. I slike områder er det viktig at kommunene i arbeidet med helhetlige utviklingsstrategier i kommuneplanen foretar en vurdering av hensynet bak byggeforbudet i strandsonen som kan komme i konflikt med utbyggingsinteresser. Det bør i denne vurderingen kunne vektlegges om hensynet til tilgjengelighet til strandsonen for allmennheten kan ivaretas ved at det eksempelvis avsettes areal til kyststi, friluftsområde eller liknende.



Valøyene, Hestnes merke. Foto: Pål Bach

Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen

Miljøverndepartementet 23.3.2011 KO





Sjøfugl, Spornes. Foto: Anne Lund Sjøstrand

3 BESKRIVELSER AV VERNEVERDIER OG BRUKERINTERESSER

3.1 Miljø

3.1.1 Landskap

Aust-Agderkysten er et av landets mest populære kystområder, og har både internasjonale, nasjonale og regionale miljø- og rekreasjonsverdier. Landskapet i det foreslåtte planområdet for Raet nasjonalpark er også geologisk historie, vår felles naturarv, - skrevet i stein. Her er avsetninger, «monumenter» fra siste istid som er blant de flotteste i verden. I dag har området en spennende variasjon i stor rikdom av ulike økosystem, over og under vann.

I det følgende gis en kort beskrivelse av de mest fremtredende landskapstypene innenfor nasjonalparkområdet samt kvartærgeologien i området.



Geologiske formasjoner, Store Torungen. Foto: Øivind Berg



Tjæreblom. Foto: Øivind Berg

Det undersjøiske landskapet

Det undersjøiske landskapet i nasjonalparkområdet er sterkt preget av isens skuringer for mellom 18 000 og 12 000 år siden. Den norske delen av Skagerrak skiller seg fra det øvrige Skagerrak og Nordsjøen ved at Norskerenna har sine største dyp her, rundt 700 meter, som er sedimentert med de mest finkornede partiklene; leire. Fra Norskerennas dypeste punkt sør for Arendal (like utenfor nasjonalparkens sørligste grenser) stiger det raskt opp til landskapsformasjonen kjent som «Arendal terrasse», hvor isen har skapt en haugete topografi med leire i dalsøkkene og hardbunn på toppene. Denne undersjøiske landskapstypen dominerer sjøområdene i nasjonalparkområdet. Nærmere land er det mer bart fjell. I dette beltet finner vi også de eldste sedimentære bergartene, omkring 400 millioner år gamle, avsatt oppå grunnfjellet og dukker opp under de kvartære sedimentene. I den østlige delen av nasjonalparkområdet danner israndsavsetningene under vann en rygg, som lenger vest når havoverflaten først med Målen og videre vestover bl.a. øyene Tromlingene, Merdø og Jerkholmen.



Åpent hav. Foto: Geir Homme

Åpent hav fra fastland eller store øyer

Landskapstypen «åpent hav fra fastland eller store øyer» er karakterisert av åpent hav, høy himmel og et lavt og lunende bakland som gir en lett tilgjengelighet til det åpne havet. Strandlinjen varierer fra brattkyst til rullesteinstrand, men har overalt et noe røft og værhardt preg. Dette har medført at fritidsbebyggelse i selve strandlinjen ikke har vært særlig attraktivt, og strandlinjen har et nokså urørt preg. Åpent hav fra fastland finnes kun en 6-7 steder langs Sørlandskysten, og ingen av disse strekkene er særlig lange. De fleste av landskapstypens områder ligger på utsiden av store øyer. Typiske områder med denne landskapstypen finner en i nasjonalparkområdet langs Tromøya og Flostaøya i Arendal kommune.

Åpent hav fra ytre skjærgård

Landskapstypen «åpent hav fra ytre skjærgård» har samme værharde preg som «åpent hav fra fastland eller store øyer», men tilgjengeligheten er mye dårligere. Grensen mot «ytte skjærgård» er trukket over de ytre holmer og skjær, og danner en usammenhengende rekke mot det åpne hav. Bebyggelse finnes nesten ikke, kun enkelte markante fyr (som f.eks. Lyngør og Torungene fyr). Avstanden fra land vil variere fra område til område avhengig av blant annet landskapstypene lenger inn. I Aust-Agder, og dermed Raet Nasjonalpark, ligger de fleste av landskapstypens områder langt ut fra fastlandet. Både bølger og vind virker som en eroderende komponent, noe som hemmer vegetasjonsetablering og jordsmonnsdanning. På selve holmene finnes jordsmonn flekkvis, ofte med små matter med ulike urte- og gressarter som er tilpasset de ustabile forholdene på holmene. Landskapstypen er i stor grad urørt og til visse årstider assosiert med et rikt fugleliv. Den vurderes derfor å ha stor verdi i relasjon til disse temaene.



Kvennskjær. Foto: Asbjørn Aanonsen

Ytre skjærgård

Landskapstypen «ytre skjærgård» finnes langs store deler av Raet og er derfor nasjonalparkens dominerende landskapstype fra landsiden. Enkelte steder starter «ytre skjærgård» ut fra selve fastlandet, men som regel ligger den på store øyer eller utenfor landskapstypen «indre øyer, holmer og skjærgårdslandskap». Den ytre skjærgården består av lave og treløse holmer og skjær med værhardt preg. Strandlinja er oftest svaberg eller brattkyst. På grunn av sin værharde beliggenhet finnes her rester av den atlantiske kystlyngheia, spesielt på litt større holmer, som tidligere utgjorde et felles kulturlandskap langs Europas Atlanterhavskyst, men som i stor grad har forsvunnet. Bebyggelse er det forholdsvis lite av, og som regel kun på innsiden av småøyer og større holmer. Mange av naturreservatene og store deler av Skjærgårdsparken ligger her.

Landskapstypen vurderes å ha stor verdi, spesielt i relasjon til forekomstene av kystlynghei som er en rest av en felles-europeisk kulturarv og da av internasjonal viktighet.

Indre øy, holme og skjærgårdslandskap

Landskapstypen «indre øy, holme og skjærgårdslandskap» finnes i alle kommuner, også delvis innenfor nasjonalparkområdet. Landskapstypen utgjør store deler av den indre leia langs Aust- Agderkysten. Her er øyene/holmene høyere og har ofte kystfuruskog som gir et lunt preg. Kombinasjonen lite jordsmonn og vind gir krokete trær på skrinne flater, ofte med røsslynghei og einerkjerr i mellom. Mange steder viser vegetasjonen en historisk tilknytning til seilskutetiden, i form av varmekjære og sydlandske ballastplanter. Et karaktertrekk er de mange småsundene som øy-/holmemosaikken danner. Strandlinjen er variert og flikete, og gir utallige ferdselsmuligheter for småbåter. Fritidsbebyggelse dominerer, og ingen andre landskapstyper har så mange hytter. Fellesareal er en knapphet, og lune strender med svaberg- og sandstrand er helst nedbygd.



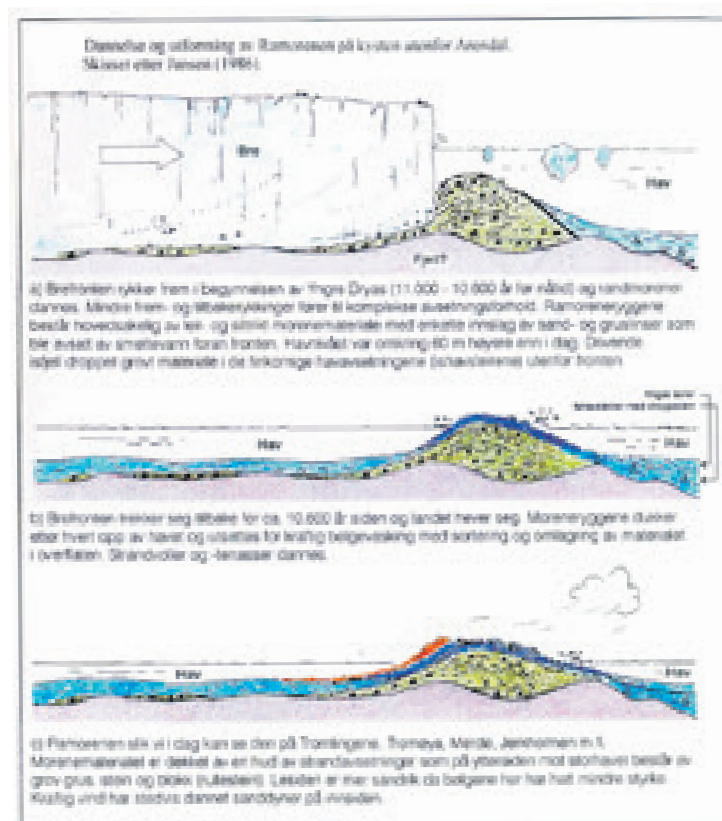
Kajakk i skjærgården. Foto: Øystein Paulsen

Kil- og smalsundlandskap

Landskapstypen «kil- og smalsundlandskap» består av mindre kiler og sund. Fellesnevneren er smale, farbare løp med nær kontakt med begge landsider. Dette gir et intimt landskapsrom ved ferdsel til vanns og langs land. Arealutnyttelsen på land påvirker landskapsopplevelsen og framkomstmuligheter. Vannkvaliteten varierer fra gjennomstrømning i sund, til stagnasjon og algeoppblomstring i enkelte kiler. Våtmarks-samfunn i strandlinjaer stedvis vanlig. Denne landskapsformen innenfor Raet finnes blant annet i Hovekilen og Alvekilen. Strandlinjen varierer fra rullesteinsstrand, svaberg og enkelte steder lune sandstrender. Landskapstypen er ofte skjermet for vær- og vind, og er således egnet for friluftsopphold og -rekreasjon. Landskapet er ofte lite utsatt for havets krefter, og vegetasjon og strandlinje ligger beskyttet. Smalsundområdene har stor verdi i rekreasjonsøyemed, fortrinnsvis i relasjon til seil- og småbåttrafikk. Småkilene oppleves som mer avstengte og har liten til medium verdi i rekreasjonsøyemed, men de kan inneha viktige naturtyper. Storkilene kan fungere som egne turmål, og i særstilling her er Hovekilen.

Brakkvannsdeltaer

«Brakkvannsdeltaer» finnes kun i ett område i Aust-Agder, nemlig ved Nidelvas utløp. Elvelandskapet er her så karakteristisk at det danner en egen landskapstype. Med rolige og karakteristiske meandringer slynger elva seg fra et småknauset bakland og rett ut i skjærgården. Et brakkvannsdelta får tilførsel av næring både fra land, elv og sjø. Dette gjør at det er særlig rike og produktive økosystemer her, og ulike typer våtmark er karakteristisk for denne landskapstypen. Både vegetasjonssamfunn og plantearter som finnes her er tilpasset vekslingen mellom ferskvanns- og saltvannspåvirkningen, men også tidvis flom. Strandlinjen har tørrfall/mudderbanker som gir grunnlag for store våtmarkssumper. Takrørbelter langs elven er vanlig. Langs elveløpet ses ofte bart fjell og oppstikkende knauser. Nasjonalparken omfatter slike områder i Nidelvas utløp ved Klauva og inn til og med Ramsøya.



Figur: Ivar Jansen, Geoinfo

Kvartærgeologi

I Aust-Agder kan Ra- trinnet følges utenfor kysten av Tvedestrand, gjennom Arendal (Tromøy, Merdø) over Jerkholmen og på fastlandet ved Hasseltangen i Grimstad og videre vestover. Randmorenen er fra Yngre Dryas-perioden (12800 – 11700 år siden), og her i sør-øst Norge blir den gjerne kalt Raet.

Nasjonalparkområdet er fullt av spor fra istiden. Det mest markante er selve morenen, som vises tydelig som lange rullesteinstrender særlig på Tromøya i Arendal. Morenen kan også følges i Tvedestrand, men her ligger den under vann og er kjent som Torskebåen. I Grimstad går morenen på land og kan ses som markante formasjoner bekledd med vegetasjon.

Skuringsstriper i fjellet viser retningen isen beveget seg. Slike skuringsstriper finner man de fleste steder i nasjonalparken hvor det er bart fjell. Svabergene som «nylig» er hevet over vannivå har pene synlige skuringsstriper. De flotte svabergene langs kysten er ikke laget av bølger, men er skuret og slipt av isen. Disse prosessene har dannet «hvalskrottfjell» eller

«rundsva» en rekke steder i nasjonalparken. Ytterst på Hasseltangen er slike hvalskrotter synlige på rekke og rad.

Andre spor fra istiden som er vanlige i nasjonalparkområdet er strandvoller, plastiske former; renneformer og jettegryter. Den mest kjente er kanskje «Krigsholla» på Ytre Lyngør. Lyngørs innbyggere skal ha gjemt seg i denne jettegryta under slaget ved Lyngør i 1812.



Hvalskrotter på Hasseltangen. Foto: Ivar Jansen

3.1.2 Naturmiljø på land

Nasjonalparken ligger langt sør i Norge og i sin helhet i kystsonen. Klimaet er typisk oseanisk. Over alt driver det inn sjøsprøyt ved kraftig vind. Det er sjelden mye snø i området. Nærheten til sjøen og områdets relativt flate topografi gjør at det ofte blåser kraftig her. Sjøen bufrer temperaturen gjennom året slik at det blir relativt mildt om vinteren og svalt om sommeren til tross for at Sørlandet er den regionen i landet som har flest soldager i løpet av året.

Nasjonalparken i vest ved Hasseltangen og Søm landskapsvernområde tilhører den såkalte nemorale vegetasjonssone, eller edelløvskogssonen. Denne vegetasjonsregionen er en nordlig utløper av den europeiske edelløvskogen, og er i Norge sparsomt utbredt langs Sørlandskysten. Den nemorale vegetasjonssonen har sin nordøstligste utpost i Norge nettopp på Hasseltangen. Flere arter i Norge er utelukkende knyttet til denne sonen. Resten av nasjonalparken øst for Hasseltangen befinner seg i den boreonemorale vegetasjonssonen som er en overgangssone mellom barskogen og løvskogssonen. Løvtrærne er dominerende i de sørvendte delene også her.

Nasjonalparken og landskapsvernområdene har et rikt fugleliv. I løpet av fugletrekket kan man påtreffe flere lokalt, og til og med nasjonalt sjeldne arter i området. Hver eneste vår og høst finnes det store mengder rastende og matsøkende fugler innenfor verneområdene. De opptrer gjerne i store flokker og benytter ulike typer habitater i området. Gjess, vadefugler og mange arter spurvefugler benytter jordbruksarealer og utmarksarealer for å bygge opp igjen kondisjonen før, under og etter trekket. Nasjonalparken huser også flere store hekkekolonier, særlig stormåke- og storskarvkolonier, men også kolonier av fiskemåke som er nær truet, og makrellterne som er rødlistet. Det foregår også et vesentlig fugletrekk langs og gjennom nasjonalparken. Elg, rådyr, hare og grevling er blant de vanligste pattedyrene i nasjonalparken. Sommerfuglfaunaen er svært godt dokumentert. Det er registrert hele 1530 sommerfuglarter innenfor nasjonalparkområdet – 168 av disse er rødlistet!



Spornes. Foto: Øystein Paulsen

3.1.3 Naturmiljø i sjø

Mye av Raet innenfor 1 nm er relativt grunt og utsatt for relativt kraftig strøm. Der er det hardbunn av stein og fjell, eventuell med noe sand og grus inne i mellom. Også der det er brattlendt vil det være hardbunn. I de to større bassengene, Ærøydypet og Gråholmdypet er det bløtbunn i dypet, og det er større områder med bløtbunn i de mer beskyttede områdene som Fevikkiln, Sømskiln, Hovekiln, Alvekiln og innenfor Tromlingene og i de beskyttede delene av skjærgården utenfor Borøya, Sandøya og Askerøya i Tvedestrand. Bunnforholdene her vil variere fra mudder og finkornig silt, til sand og grus.

Utenfor ra-ryggen faller dypet gradvis til ca. 200 meter ved 4 nm, 300 meter ved 6 nm og 400 meter ved 7 nm. Områdene mellom ca. 7 nm og ut forbi 12 nm omtales som Arendal terrasse, før dypet faller brått ned til de dypeste delene av Norskerenna på noe over 700 meter. Gjennom hele området er det langsgående geologiske strukturer med sedimentfylte renner skilt av hardbunnsrygger formet av isen etter siste istid. I rennene er det i hovedsak leire og mudder i de dypere delene.

Den norske kyststrømmen starter øst i Skagerrak og strømmer stort sett som en elv vestover. Kyststrømmen er en del av et lagdelt strømsystem der Atlantisk vann, som kommer inn fra Nordsjøen i vest strømmer under i motsatt retning. Vann fra sentrale og sørlige del av Nordsjøen og brakkevann fra Østersjøen bidrar til å drive Kyststrømmen, sammen med tilførsler av ferskvann fra norske elver. Temperaturforhold og saltholdighetsforhold i Kyststrømmen gir viktige rammevilkår for organismene i Raet.

I nasjonalparkområdet finnes en rekke viktige marine naturtyper. Israndavsetningene er svært viktige og karakteristiske for hele området – i den østlige delen av nasjonalparken finner vi avsetningene under vann. Kombinert med Kyststrømmen er dette høyenergetiske og svært artsrike system, hvor man finner flott tareskog i kombinasjon med andre makroalger og et rikt dyreliv. I le av det undersjøiske raet kommer skjærgården med grunne skjellsandflater, mudderbunner og undersjøiske enger. Bløtbunnsområdene består av mudder, med partikler av leire og silt og til dels sand. Tidevannsforskjellen er liten så de store tidevannsflatene finnes bare på langgrunne områder inne i kilene.

Ålegras finnes på litt beskyttede bløtbunnsområder med sand eller mudder. Et nettverk av ålegrasenger, lune bukter og vikar skaper gode oppvekstvilkår for blant andre kysttorsk i

området. Innenfor nasjonalparkområdets grenser er det registrert 87 ålegrasenger med et samlet areal på 869 364 m² hvilket tilsvarer ca. 122 fotballbaner.

På denne kyststrekningen blir ikke tareskogen så stor som på Vestlandet og nordover. Men innenfor Raet, i stor grad på selve de undersjøiske ryggene, står det fin og tett tareskog – her er det en viktig naturtype. Tareskogarealet innenfor nasjonalparkområdet er estimert til 33 577 706 m². Det tilsvarer om lag 4700 fotballbaner.



Tareskog. Foto: Havforskningsinstituttet

Dyrelivet i havet er like mangfoldig som på land, men særlig de dypere områdene av verdens hav er noe mindre utforsket enn verdens landarealer. Variasjonen er naturlig nok stor også innen Transekt Skagerrak. Vanlige fiskearter i de grunnere områdene er diverse kutlinger og leppefiskarter, mens sjørret, torsk og sei ofte går inn på grunna på jakt etter mat. I tillegg er sild og brisling, torsk, sei, en rekke flyndrefisk, lyr, steinbit, breiflabb og lange vanlige i området. På dypet finnes bl.a. arter som lysning, tobis, øyepål, skolest og havmus.

Mange av de marine artene benytter ulike habitater i forskjellige livsfaser. Et eksempel er torsken, som gyter i de frie vannmassene i fjordene. Gyteplassene er valgt slik at egg og larver forblir i fjordene, og så snart avkommet blir svømmedyktig, søker de inn mot undervannsengene for føde og beskyttelse. I perioder finner større torsk mye av sin mat i bløtbunnsområdene, f.eks. er det stor aktivitet når børstemarken myldrer på våren. Voksen torsk lever mye av sin tid i tareskogen, men besøker også andre områder på jakt etter mat. Torskens livssyklus illustrerer verdien av sammenhengen mellom naturtypene og de ulike habitatene de representerer.

De vanligste skalldyrene i Skagerrak er reke, taskekrabbe, sjøkreps og hummer. Historisk var hummer en av de viktigste

inntektskildene for fiskerne langs Skagerrakkysten, men et betydelig overfiske over lang tid har gjort at bestanden nå er kraftig redusert og fisket strengt regulert. I dag er reke den viktigste inntektskilden for fiskerne, men torsken er som før også viktig.

På grunner er strandreke og strandkrabber tallrike, i tillegg til en rekke andre arter av skall- og krepsdyr som lever i tilknytning til tang- og tarevegetasjonen og langs sjøbunnen. Trollkrabben, som er til forveksling lik kongekrabben, samt trollkreps er også vanlige.

Marine rødlistede arter

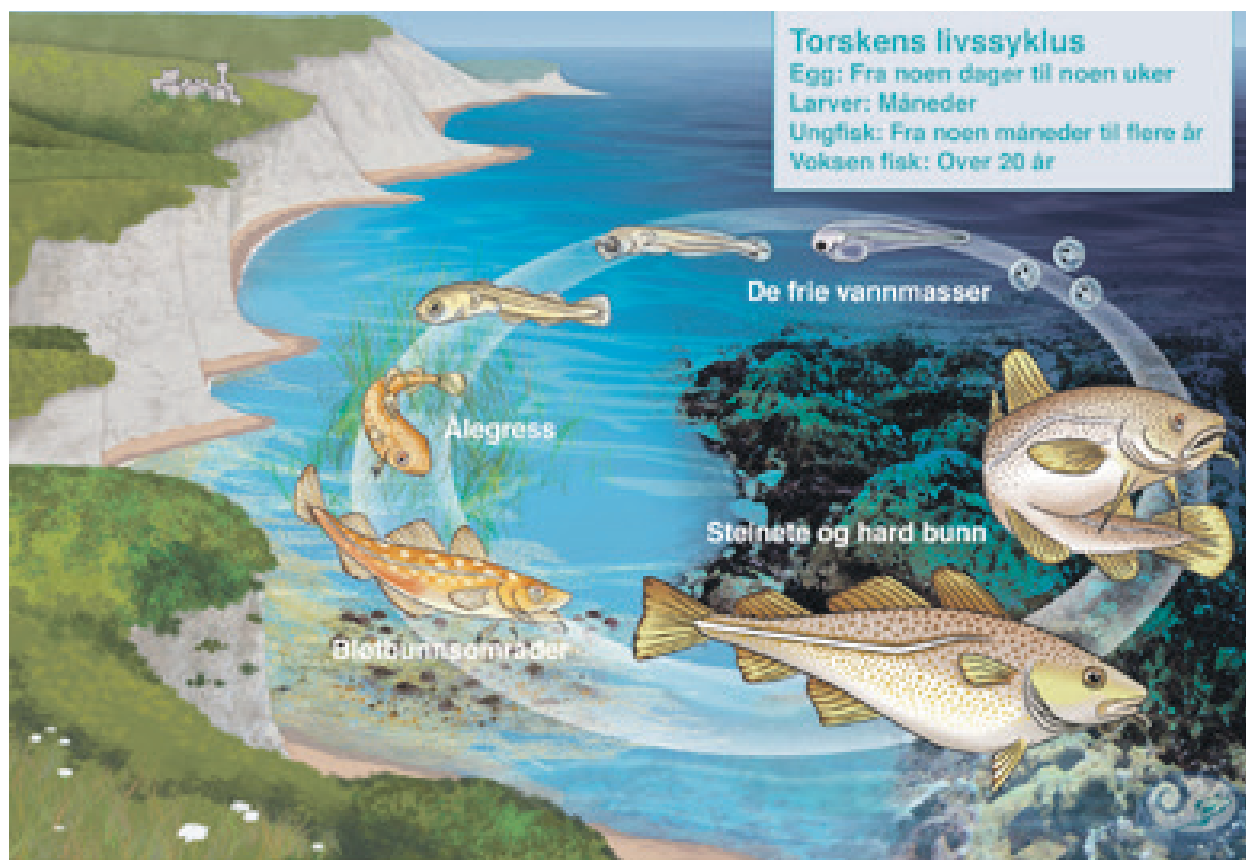
For Aust-Agder er det registrert totalt 33 saltvannsarter, hvorav 10 er fisk (blålange, brugde, håbrann, håkjerring, nebbskate, pigghå, snabeluer, storskate, vanlig uer og ål). Av disse vil flere kunne finnes i deler av verneområdet, særlig på større dyp. Felles for rødlistede arter av fisk er at alle er truet av høsting, enten som følge av rettet historisk fangst, eller bifangst i nåværende fiske. Hvorvidt det er mulig å gjenoppbygge bestander av alle eller noen av disse artene i Skagerrak er ukjent. Alle vil kreve bevaringstiltak på større romlig skala

enn innenfor verneområdet. Det kan være andre marine rødlistearter enn fisk i verneområdet.

Marine fremmede arter

Marine arter har ofte god naturlig spredningsevne, og flere kommer årlig som gjester med havstrømmene. Det kan derfor være vanskelig å avgjøre om en art som observeres for første gang har kommet hit selv, eller er spredt med menneskelig hjelp. Andre «nye» arter er del av en større prosess, hvor mer varmekjære arter gradvis sprer seg nordover på grunn av høyere sjøtemperatur, slik vi har sett gjennom 1990- og 2000-tallet. Fiskearter som mulle, havabbor og St Petersfisk er eksempler på slike, mer varmekjære arter som nå kan finnes innenfor planområdet i Raet, men som ikke regnes som fremmede arter.

Av de fremmede, skadelige artene, som vi kan finne innenfor verneområdet er bl.a. stillehavsøsters, amerikansk hummer, ålens svømmeblærenematode, tøffelsnegl, japansk spøkelseskreps, «asiatisk lærsjøpung», amerikansk lobemanet og japansk drivtang.



Torsken benytter en rekke forskjellige habitater i ulike faser av livet. De frie vannmassene, ålegrasenger, bløtbunnsområder, tareskog, steinrøyser og bratte undersjøiske fjellsider er alle viktige habitater for torskens vekst og overlevelse. Grafikk av Molly Thomson. Referanse: www.piscoweb.org. Copyright: PISCO (Partnership for Interdisciplinary Studies of Coastal Oceans). Oversettelse: Fylkesmannen i Aust-Agder

3.1.4 Kulturhistorie

Kulturhistorien i nasjonalparkområdet er preget av kontakten med havet. Opp gjennom historien har havet forsynt mennesker med fisk, skalldyr og vilt, og vannflaten har vært den mest brukte transportåren helt frem til vår tid.

På grunn av landheving finner vi ikke spor etter bosetning fra eldre steinalder i området. Ved Alve og Bjelland på Tromøy finnes spor etter bosetning fra yngre steinalder innenfor/ i kant med nasjonalparkområdet. Dette er perioden da jordbruk og tamdyrhold ble innført og markerer oppstarten på en 4000 år lang historie om menneskers samspill med, og kultivering av naturlandskapet.

Mens sporene etter bosetning i steinalder ikke er synlige på markoverflaten har menneskene i bronsealder og jernalder bygd synlige monumenter i landskapet: gravminnene. Flesteparten av de eldste kulturminnene som er kjent i nasjonalparkområdet er gravminner (67 lokaliteter). Gravminnene omfatter de store feltene med gravrøyser som ligger midt i leia på Jerkholmen og på Tromlingene. I tillegg til å være eiendomsmarkører og maktsymboler var disse markante

gravrøysene brukt som sjømerker til navigasjon. I tillegg finnes en rekke mindre gravrøyser og hauger som har til felles at de er plassert med omhu i landskapet, gjerne med utsikt til ferdselsårer eller til gårdsbosetningen.

Det er gjort enkelte arkeologiske funn av spor knyttet til bosetning fra jernalder i form av kokegroper på Søm i Grimstad og spor etter et hus fra eldre jernalder ble påvist på Sandum ved Hove leir i 2009.

Agderkystens sentrale posisjon i norsk og europeisk skipsfart ca. 1650- 1900 har satt sitt preg på landsdelen. Uthavnene, byene, båtbyggerne og rederne, fyrene og merking av leia ble i hovedsak etablert i denne perioden. Kyststripa og skjærgården har vært attraktiv for næring og bosetning til alle tider, og tilgangen til havet har gitt muligheter i form av fiske og tilgjengelighet til markeder. Kulturminner finnes både på land og under vann.

Uthavnene Merdø i Arendal og Lyngør i Tvedestrand grenser til og ligger delvis innenfor nasjonalparkområdet. Uthavnene er internasjonalt verdifulle kulturmiljøer som viser hvordan små samfunn har vokst frem ved naturlige havner. Uthavnene



Gravrøys. Foto: Øystein Paulsen

har vokst frem i det karrige kystlandskapet ved å livnære seg på å yte service til seilskuter og mannskap som trafikkerte handelsruta mellom kontinentet og Østersjøen. Når seilskutene erstattes av dampdrevne skip mot slutten av 1800-tallet, mister uthavnene i stor grad sitt næringsgrunnlag og utviklingen stopper opp. Denne utviklingen forsterkes av fyrene som etableres i denne perioden og som muliggjør nattseiling. Fyrene Lyngør fyr, Møkkalasset samt Store og Lille Torungen fyr og et utvalg sjømerker er fredet.

Mange av sporene etter skipstrafikken finnes i dag under vann, i form av vrak, rester av last, ballastrøyer og lignende. Norsk maritimt museum har registrert 67 lokaliteter med kulturminner under vann i nasjonalparkområdet. Mange av lokalitetene er innrapportert av fritidsdykkere og ikke befart av fagfolk. Det er et stort potensiale med hensyn til kulturminner under vann i nasjonalparkområdet.

Sørlandskysten har vært viktig som ferie og fritidsområde siden siste halvdel av 1800-tallet, og det er en viktig del av landsdelens identitet og næringsgrunnlag i dag. Ideen om Sørlandet ble skapt av kunstnere som nøt stillheten etter at seilskutene var borte. Malere, diktere oppdaget Sørlandet og ga verden en ny måte å se landskapet på: ferielandskapet. For mer enn 100 år siden ga Vilhelm Krag landsdelen navnet Sørlandet, og Sørlandet ble et feriemål.

Nasjonalparkområdet har også en rekke krigsminner fra 2. verdenskrig. På Kalvøysund festning på Flosta øst i Arendal, og på Hove utenfor Arendal hadde okkupasjonsmakten kystfort og leir under krigen. Områdene er fulle av krigsminner og spor fra denne tiden.



Beiting på Jerken. Foto: Ingunn Løvdal

3.2 Naturressurser

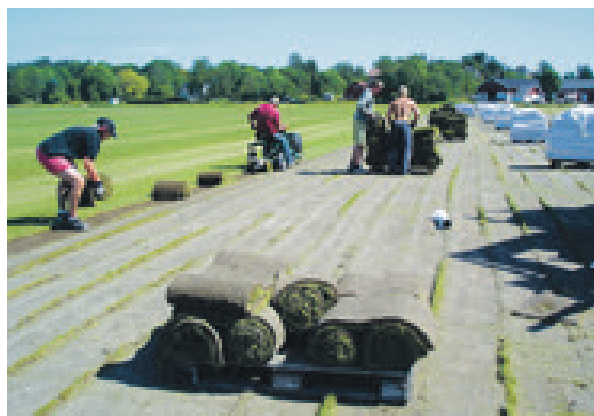
3.2.1 Landbruk

Det drives ikke intensivt jordbruk innenfor nasjonalparkområdet, men i nær tilknytning til nasjonalparkområdet. Den ytre skjærgården består av mye bart fjell eller områder som egner seg dårlig til dyrking etter dagens standard. Det er lange tradisjoner for beiting langs kysten av Aust-Agder, og på flere av øyene i nasjonalparkområdet beites det hver beitesesong med sau eller geit. Denne beitingen er viktig for å opprettholde noen av de kulturbetingede naturtypene i skjærgården.

De gode jordbruksområdene befinner seg like utenfor nasjonalparkområdet blant annet på Tromøya. På Søm i Grimstad finner vi 121 dekar fulldyrket jord. Grimstad kommune eier en del av arealene, men mye av jordene som inngår drives i dag fra to gårdsbruk. Disse arealene med dyrket mark ligger i dagens Hasseltangen landskapsvernområde og vil videreføres som Søm landskapsvernområde.

Store deler av skogarealene i nasjonalparkområdet er svært oppdelt i mange små teiger med dårlig arrondering. Dette gjør at det i mindre grad har vært drevet aktiv skogsdrift, og at områdene i større grad har gjort nytte blant annet som vedskog.

Innenfor nasjonalparkområdet er det bare ett område som omfattes av skogbruksplaner. Det gjelder Botneskogen på Tromøya i Arendal som i dag er Raet landskapsvernområde. Arealene ble avvirket i 2013. Skogressursene på øyene og i nasjonalparkområdet for øvrig er begrenset, men det blir tatt ut noe ved.



Produksjon av ferdigplen på Søm. Foto: Karin Guttormsen

3.2.2 Fiskeri og havbruksnæringen

Fiskeriene langs Skagerrakkysten kjennetegnes av små kvanta, men et bredt utvalg arter. Fiske har vært levevei alene eller i kombinasjon med andre yrker, som f.eks. landbruk i tidligere tider og annen skipsfart/oljenæringen i moderne tid. Yrkesfisket har alltid vært viktig i dette sjøområdet, men aktiviteten har variert med ressurstilgangen og konkurranse fra andre næringer. I nasjonal sammenheng utgjør første-håndsverdien av fisket fisk levert i utredningskommunene bare rundt tre promille av alt som ble fisket i Norge i 2013.

Redskaper til fangst av fisk og skalldyr deles inn i to hovedgrupper; aktive eller passive redskaper. Av de aktive redskapene er det trål som er mest vanlig i dette området, mens det benyttes en hel rekke passive redskaper, som garn, forskjellige krokredskaper, teiner og ruser.

Yrkesfisket utøves av personer som henter en viss minimumsinntekt fra omsetning av fisk og som har hoveddelen av sin inntekt fra fiske. I utredningsområdene er det 118 manntallsførte fiskere pr. 31.12.2013. Av disse er det 82 fiskere som har fiske som hovedyrke og 27 som har fiske som deltidsyrke. Totalt er det registrert 65 fiskefartøyer. De senere årene har gjennomsnittsstørrelsen på fiskefartøyene økt, hvilket er et resultat av økte krav til effektivitet og komfort.

Fangstkvantum og fangstverdi viser at reker utgjør det største fangstvolumet og høyest fangstverdi. Totalt ble det i 2013 levert ca. 1 300 tonn med fisk og skalldyr til en verdi av drøyt 50 millioner kroner i de aktuelle kommunene, hvor reker står for hoveddelen av fangstvolum og fangstverdien. Imidlertid er den store bredden i antall arter avgjørende for at de lokale fiskemottakene skal overleve. Fiskerne og mottakene er gjensidig avhengig av hverandre for å få en økonomisk bærekraftig drift.

Et stort antall personer utøver fritidsfiske langs Skagerrakkysten. Undersøkelser viser at fritidsfiskerne fisker om lag dobbelt så mye som yrkesfiskerne av hummer og torsk i de kystnære områdene.

I motsetning til all annen fisk i sjøen, forvaltes laks og sjørørret, også kalt anadrom laksefisk, av miljømyndighetene. Det er i første rekke sjørørret som det fiskes etter i området, og da primært med stang fra land eller båt. Noe laks går igjennom områdene på vei til Nidelva, mens det er flere sjørørretbekker som munner ut i nasjonalparksområdet. Det er 5 fiskeplasser for kilenot innenfor utredningsområdet for Raet. De registrerte fangstene av laks og sjørørret har hatt en negativ utvikling de seneste årene, og fisket er derfor strengt regulert.

Det er ingen anlegg eller gitte konsesjoner for akvakultur innenfor utredningsområdene i dag.



Rekefangst. Foto: Øivind Berg

3.2.3 Løsmasser og steinmaterialer

I tidligere tider var mineralressurser langt viktigere for Aust-Agder enn hva som er tilfelle i dag. Man finner eksempler på omfattende gruvevirksomhet innen jernmalm, og sporadisk uttak av andre metalliske råstoffer flere steder i regionen. Det er registrert én gruve i nasjonalparkområdet, Alvegruvene, som ligger i Alvekilén. Gruveholmen midt i kilén ble betryggende sikret i 1992. Det finnes også enkelte skjerp andre steder i utredningsområdet, men ingen i aktiv bruk.

Nasjonalparkområdet på land kan grovt deles i to med hensyn på løsmasser. Kystsone med generelt bart berg finner vi nordøst for Tromøya i Arendal og østover, mens kystsone med løsmasseavsetninger strekker seg fra Tromlingene i Arendal og sydvestover. Sett i forhold til verdi på landsbasis i 2013, utgjorde georessurser fra Aust-Agder en relativt ubetydelig andel. Sand- og grusforekomstene i utredningsområdet på Jerkholmen, Merdø, Hove og Tromlingene er allerede vernet. Skjellsandforekomstene er generelt av dårlig kvalitet for kommersiell utnyttelse, med iblanding av silt, sand og gruspartikler.

3.3 Samfunn

3.3.1 Reiseliv og næring

Det er ca. 45 næringsrelaterte virksomheter som i hovedsak er indirekte berørt av Raet nasjonalpark. Med få unntak er det reiselivsaktiviteter øst i Grimstad kommune, på Tromøya i Arendal og Sandøya/Lyngør/Gjeving i ytre Tvedestrand.



Bjellandstrand gård. Foto: Øystein Paulsen

En vesentlig del av næringsvirksomheten er knyttet til salg av varer og tjenester som følge av et tusentalls hytter og andre ferieboliger. 1563 fritidseiendommer ligger i randsonen - innenfor en avstand på 500 meter fra vernegrensen. Øyriket og tilstøtende verneområde er areal for utstrakt bruk i form av natur og kulturbaserte opplevelser for besøksnæringen. Volumet på besøkende i de tre kommunene kan anslås til ca. 1.4 millioner antall overnattinger, hvorav 25 % i kommersielle anlegg. Disse ønsker i størst mulig grad å kunne fortsette som før, men også ha rimelig rom for naturlige utvidelser/moderniseringer for å tilpasse seg markedsutviklingen. Tilgjengelighet og god veiledning i form av en god kommunikasjonsstrategi for bruk og vern vil være viktig for å sikre bærekraft i området. En nasjonalpark er et fellesgode. Lagt til rette i samarbeid med næringen kan det bidra til økt verdiskapning for enkeltbedrifter og lokalsamfunnet. Nasjonalparken vil kunne bidra til å styrke Sørlandets omdømme, og gjennom det styrke en bærekraftig Sørlandsturisme.

Ulike former for sjøtransport av passasjerer og gods/varer finner sted i området.

I 1965/66 ble det etablert en større plastbåtindustri for fritidsbåter på Hasseltangen, og virksomheten har omfattet flere plastbåtprodusenter. Industrien er for tiden nedskalert kraftig, men industriområdet består i området. I verneforslaget blir industritomten liggende som en øy blant nasjonalparken og Søm landskapsvernområde.



Flyfoto Hasseltangen. Foto: Geovekst

3.3.2 Friluftsliv

Friluftsliv og fritidsaktiviteter ved kysten er en viktig del av Aust-Agders identitet. Svært mange fastboende og besøkende benytter seg av strendene og skjærgården, særlig i sommerhalvåret. Nasjonalparkområdet omfatter noen av de mest besøkte friluftslivsområdene langs kysten av Aust-Agder, slik som Hove på Tromøya i Arendal og Storesand på Fevik i Grimstad.

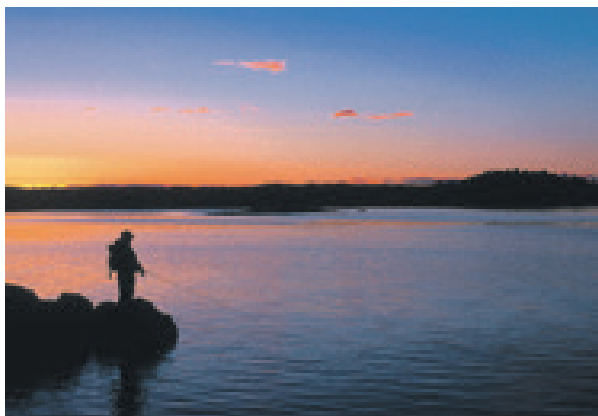
Innenfor utredningsområdet for nasjonalparken er det 58 statlig sikrede friluftslivsområder. Flertallet av disse er øyer og skjær ute i skjærgården, men det er også en del områder på fastlandet eller på øyene med broforbindelse til fastlandet. De første skjærgårdsparkavtalene ble inngått i 1977. Ved å inngå en skjærgårdsparkavtale gir grunneierne avkall på å disponere grunnen til utbygging, samtidig som det offentlige får rett til å iverksette ulike tiltak for å tilrettelegge området for allmennhetens bruk som friluftslivsområde. Dette er en varig rettighet for staten. Staten og/eller kommunene har også kjøpt opp friluftslivsområder, slik at de er i offentlighetens eie.

Den viktigste og mest utbredte fritidsbruken av områdene knytter seg til båt- og strandliv i sommerferien. Det er ulike kriterier som påvirker hvor attraktive områdene er, og hvor mye de blir brukt av allmennheten. De viktigste kriteriene ser ut til å være:

- Tilgjengelighet – landfaste områder har mye større bruk gjennom hele året
- Brygger og fortøyningsmuligheter for egen båt
- Ly for fremtredende vindretning
- Landskapets beskaffenhet – sandstrender og slake svaberg
- Tilrettelegging – brygger, renovasjon, toalett, bord, benker, grillplass med mer

En stor andel av bruken av skjærgården og friluftslivsområdene er uorganiserte aktiviteter. Folk bruker områdene til bading, turgåing, padling, fisking og andre aktiviteter i fritida. Det er i tillegg mange foreninger og lag som bruker ulike deler av nasjonalparkområdet aktivt. Områdene blir også mye brukt av barnehager, skoler, leirskoler, folkehøyskole og ulike institusjoner. De friluftslivsområdene som har størst bruk gjennom hele året er Hove og Hasseltangen. Dette er store områder med gode muligheter for turgåing. Mange drar ut til områdene også i dårlig vær for å oppleve naturkreftene. I et folkehelseperspektiv er de landfaste friluftslivsområdene svært viktige. Dette er områder som frister til aktivitet gjennom hele året.

Båtliv på Aust-Agderkysten er i stor grad en allmenn interesse for innbyggerne langs kysten. Tradisjonelt er båtutfart med familien på dagstur, evt. med overnatting og tilhørende strandbaserte aktiviteter, en vanlig friluftslivsaktivitet. Båtsesongen er relativt lang fra tidlig vår til ut på høsten. Fritidsfiske er også en av de mest populære aktivitetene langs kysten. Rekreasjonsfiske i sjøen er en viktig del av kulturen og har stor verdi som fritidsaktivitet og husholdsfiske.



Fisking. Foto: Arild Pfaff



Badeliv, Spornes. Foto: Karin Guttormsen

3.3.3 Fritidsboliger

Omfanget av hytter og fritidsboliger er stort i regionen, og de utgjør en betydelig andel av antall overnattingsdøgn. Statistikk og beregninger indikerer en totalaktivitet på 1,37 millioner gjestedøgn i nasjonalparkregionens kommuner, hvorav ca. halvparten finner sted i nasjonalparkens nærområde innenfor en avstand av 1 km fra vernegrensen. Innenfor nasjonalparkens grenser finnes det 133 fritidsboliger. De fleste av disse fritidsboligene stammer fra de eksisterende landskapsvern-områdene innenfor utredningsområdet, men det er også innlemmet et fåtall fritidsboliger som tidligere ikke var omfattet av vern. Nasjonalparkområdet fyller en meget viktig funksjon som rekreasjonsområde for hyttebrukerne i hele influensområdet.

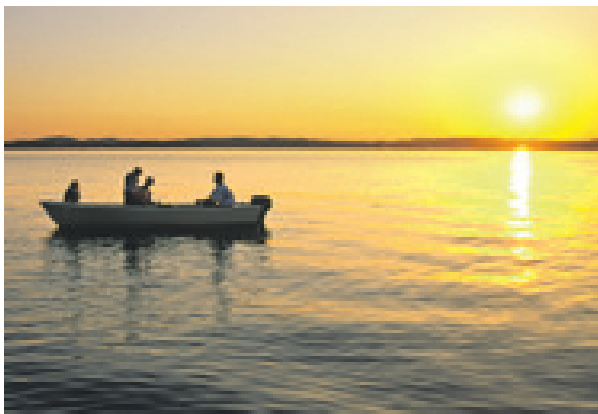
3.3.4 Motorferdsel

Motorisert ferdsel på sjøen i de tre kommunene finner sted innenfor tre aktivitetsområder: Nyttetraffikk næring, kollektivtransport og båtliv for fastboende og turister. Det første er i vesentlig grad knyttet til off shore-industrien i Arendal Havn i Tromøysund, og Grimstad samt stykkgoods begge steder. Trafikk krysser verneområdet for inn- og utgående trafikk, spesielt i Arendal. Kollektivtransport består i rutegående passasjerfartøy for lokalbefolkningen og noe turisme mellom sentrum og øyene, først og fremst i Arendal og Tvedestrand. I tillegg finner sted chartertrafikk /cruise i begrenset omfang.

Båtliv på Aust-Agderkysten er i stor grad en allmenn interesse for innbyggerne langs kysten. Tettheten av fritidsbåter pr. innbygger er blant de største i landet. Tradisjonelt er båtutfart med familien på dagstur, evt. med overnatting og tilhørende strandbaserte aktiviteter, en vanlig friluftslivsaktivitet. Båtsesongen er relativt lang fra tidlig vår til ut på høsten.

Et trekk er at båtene blir større, og det forventes flere for- tøyningmuligheter i skjærgården i form av fortøyningsbolter eller brygger. Større båter kan gå lenger ut i ytterskjærgården og legge til på mer værharde steder hvor det tidligere ikke har vært tilrettelagt med noen innretninger. Denne utviklingen fordrer imidlertid ikke nødvendigvis mer tilrettelegging enn f.eks. fortøyningsbolter. Flere båter enn før har toalett ombord og tar med eget søppel.

Motorferdsel forgår på veiene som ligger i tilknytning til nasjonalparkområdet. Veier som er åpne for trafikk er som hovedregel holdt utenfor nasjonalparken i verneforslaget. Det finnes noen turveier og lignende i området som har en kvalitet som gjør at det er mulig å kjøre på dem, men folk flest har god forståelse for hva som er utmark. Stort sett foregår det lite motorisert ferdsel i nasjonalparkområdet.



Bunnsnørefiske. Foto: Jan Atle Knutsen



Kikker på båter ved Møkkalasset. Foto: Geir Homme



Sjøfuglreservat, Store Torungen. Foto: Øivind Berg

4 NASJONALPARKFORSLAGET

4.1 Planprosess, organisering og framdrift

4.1.1 Prosess

Melding om oppstart av verneplanprosessen ble sendt ut i juli 2013, med høringsfrist 15. september samme år. I etterkant av oppstarten var det behov for å informere om verneprosessen og det ble avholdt åpne folkemøter i alle de involverte kommunene samt egne informasjonsmøter med ulike brukerinteresser i utredningsområdet.

Store deler av det aktuelle området er godt dokumentert gjennom flere tiår. Området har i mange år vært regulert gjennom de bestemmelsene i plan- og bygningsloven som gjelder for strand- og kystsoneforvaltningen. Fra år 2000 (Raet landskapsvernområde) og 2006 har det meste av landarealene og øyene i Arendal og Grimstad kommuner vært landskapsvernområde. I Tvedestrand kommune har store deler av nasjonalparkområdet vært skjærgårdspark siden slutten av 1970-tallet. Det gjelder for øvrig også Arendal kommune. Det er blitt laget egne forvaltningsplaner for landskapsvernområdene. Nasjonalparkområdet rommer også 2 naturreservater og 5 sjøfuglreservater. Det nye med nasjonalparkforslaget er at også det marine miljøet og sjøbunnen inngår i verneforslaget. Siden det er aktuelt å ta med det marine miljøet i nasjonalparken, undersøkte Havforsknings-

instituttet deler av det marine miljøet og havbunnen, på oppdrag fra Fylkesmannen i 2013.

Det første året var nasjonalparkprosjektet inne i en fase hvor man fremskaffet informasjon om utredningsområdet. Arbeidet bunnet ut i fyldige rapporter på en rekke viktige tema som har hatt betydning for nasjonalparkplanleggingen. For alle de involverte var det viktig å få belyst verneverdiene i området, samtidig som det også var svært viktig å få en god oversikt over dagens bruk av områdene.

Det er blitt utredet og laget rapporter på følgende tema; fiskeri, landbruk, reiseliv og annen næring, kulturminner, friluftsliv og fritidsaktiviteter samt selvfølgelig også naturverdier på land og i sjø. Høsten 2014 gjorde Multiconsult en konsekvensutredning av nasjonalparkforslaget. Denne rapporten ble ferdig og offentliggjort våren 2015. Rapporten omhandles i eget kapittel om konsekvenser av verneforslaget. Alle rapportene følger verneforslaget som bakgrunnsinformasjon.

Prosjektgruppen har utformet forslaget til virkeområde og verneforskrift for nasjonalparken. Før verneforslaget ble sendt på lokal og sentral høring, har det vært til faglig godkjenning i Miljødirektoratet. Etter høringen vil Fylkesmannen sende sitt endelige verneforslag med tilrådinger til Miljødirektoratet, som deretter sender sin anbefaling til Klima- og miljødepartementet. Etter at nødvendige avklaringer er gjort mellom berørte departementer, sendes så saken som kongelig resolusjon til regjeringen, som på det grunnlaget fatter det endelige vernevedtaket.

4.1.2 Organisering

Når det startes arbeid med vern etter naturmangfoldloven, skal det legges til rette for en saksbehandling med best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen. Det skal også legges best mulig til rette for mest mulig klarhet om verneformål og verneverdier, lokal bruk og kunnskap om verneverdier, avgrensning av området og følger av vernet.

I prosessen for Raet nasjonalpark er det lagt til rette for stor lokal medvirkning i vernearbeidet. Det har vi gjort gjennom en tredeling av organisasjonen. I styringsgruppa sitter politisk ledelse i de kommunene det gjelder samt fylkesmennene, fylkesordførere og direktøren for Fiskeridirektoratet

region sør. Styringsgruppa er felles med Telemark, som har hatt en parallell prosess gående med opprettelse av Jomfruland nasjonalpark. I prosjektgruppa sitter representanter fra Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, Aust-Agder fylkeskommune, fiskeridirektoratet og Fylkesmannen i Aust-Agder. Prosjektgruppa har vært navet i prosjektorganisasjonen og produsert mye av det konkrete materialet som har vært behandlet i prosessen. Referansegruppa har bestått av frivillige lokale personer som representerer en eller annen form for «interesse» i det aktuelle området for nasjonalpark. Referansegruppa ble delt inn etter tema, og har deltatt aktivt i prosessen, med innspill og vurderinger etter hvert som verneforslaget har tatt form. Referansegruppas deltagelse har vært viktig for å få fortløpende vurderinger underveis i prosessen.

Alle parter har fått, og skal få, anledning til å uttale seg til offentlige høringer underveis i prosessen. Til oppstartsmeldingen mottok prosjektgruppen i overkant av 100 innspill som ble tatt med i vurderingene i arbeidet. Utredninger og annen informasjon har fortløpende blitt lagt ut på Fylkesmannen i Aust-Agders nettside, slik at alle som ønsker det skal ha anledning til å følge utviklingen i prosessen.



Deler av styringsgruppa på Jomfruland. Foto: Geir Homme

Oversikt over medlemmer i styringsgruppen for Raet og Jomfruland nasjonalparker	
Ordfører i Grimstad	Hans Antonsen
Ordfører i Arendal	Einar Halvorsen
Ordfører i Tvedestrand	Jan Dukene
Ordfører i Kragerø	Kåre Preben Hegland
Fylkesordfører i Aust-Agder	Björgulv Sverdrup Lund
Fylkesvaraordfører i Telemark	Lise Wiik
Regiondirektør Fiskeridirektoratet region sør	Erik Ludvigsen
Fylkesmannen i Aust-Agder	Øystein Djupedal
Fylkesmannen i Telemark	Kari Nordheim-Larsen

Referansegruppene har bidratt med viktige kommentarer og innspill underveis i prosessen, og har bestått av over 90 representanter fra ulike interesser; grunneiere, næringsdrivende, organisasjoner, foreninger og vel.

Oversikt over medlemmer i prosjektgruppen for Raet nasjonalpark		
Geir- André Homme	prosjektleder	Fylkesmannen i Aust-Agder
Asbjørn Aanonsen	miljøvernrådgiver	Tvedestrand kommune
Kristin Fløystad	arealplanlegger	Arendal kommune
Geir Skjæveland	kommunalsjef	Arendal kommune
Ove Bach	byggartner	Grimstad kommune
Karl Chr. Langevoll	miljøvernrådgiver	Grimstad kommune
Kirsten Borge	regionalsjef	Aust-Agder fylkeskommune
Berit Gregersen	rådgiver	Aust-Agder fylkeskommune
Ingvild Paulsen	prosjektleder	Aust-Agder fylkeskommune
Gunnar E. Knudsen	reiselivskoordinator	Aust-Agder fylkeskommune
Gunnar Larsen	seniorrådgiver	Fiskeridirektoratet region sør
Ingunn Løvdal	miljøverndirektør	Fylkesmannen i Aust-Agder
Jan Atle Knutsen	miljøverndirektør	Fylkesmannen i Aust-Agder
Thomas C. Kiland-Langeland	ass. miljøverndirektør	Fylkesmannen i Aust-Agder
Maria Fremmerlid	senioringeniør	Fylkesmannen i Aust-Agder
Lisbeth Kismul	fylkesagronom	Fylkesmannen i Aust-Agder
Tore Haugum	landbruksdirektør	Fylkesmannen i Aust-Agder
Ole W. Svensen	kommunikasjonsrådgiver	Fylkesmannen i Aust-Agder

4.1.3 Framdrift

Verneprosessen har følgende fremdriftsplan:	
Mai/juni 2013	Orientering om Raet Nasjonalpark i Arendal, Grimstad og Tvedestrand kommuner
Juni 2013	Oppstartmelding går ut
August 2013	Åpne møter i Tvedestrand, Arendal og Grimstad
August/september 2013	Temavise dialogmøter
Januar-desember 2014	Utredninger og innledende arbeid med verneforslag
Mai 2015	Verneforslag skal være ferdig utarbeidet
Juni 2015	Faglig godkjenning av verneforslag i Miljødirektoratet
Juni-september 2015	Høringsforslag på lokal og sentral høring. Høringsfrist 18. september
Juni-september 2015	Behandling av verneforslag i Arendal, Grimstad og Tvedestrand
September-november 2015	Bearbeiding av innspill fram mot Fylkesmannens tilråding til Miljødirektoratet
Desember 2015	Endelig godkjenning av verneforslag i kommunestyrene, Aust Agder
Januar 2016	Oversendelse av endelig verneforslag til Miljødirektoratet
Juni 2016	Vedtak i Statsråd
August 2016	Stor åpningsfest for Raet nasjonalpark



Gråmåkeunge. Foto: Øivind Berg



Fiskemåkeegg. Foto: Øivind Berg

4.2 Verneforslaget

Dette kapittelet beskriver forslaget til vern etter naturmangfoldloven §§ 35 (nasjonalparker) og 36 (landskapsvernområder) med avgrensning av verneområder og vernebestemmelser.



Vår i bøkeskogen. Foto: Øivind Berg



Hasseltangen. Foto: Øystein Paulsen

4.2.1 Innspill til melding om oppstart

Fylkesmannen inviterte over 800 grunneiere, høringsinstanser og interesserte til å komme med skriftlige innspill til meldingen, og mottok i overkant av 100 innspill og kommentarer til oppstarten av nasjonalparkarbeidet.

Hovedtyngden av dem som uttalte seg som grunneier eller privatperson var positive eller nøytrale til nasjonalpark. I flere av uttalelsene ble det pekt på ønsker eller krav som at fortsatt bruk, utvikling, vedlikehold og skjøtsel måtte kunne fortsette. En gruppe synes initiativet er svært bra, og en veldig liten gruppe var klart i mot. Mange av dem som var skeptiske la til grunn en del forutsetninger og antagelser som ikke nødvendigvis blir reelle problemstillinger når man tar i betraktning det foreliggende verneforslaget.

Uttalelsene som kom fra instanser, organisasjoner eller grupperinger som har en tilnærming til nasjonalparkområdet på vegne av allmennhetens fellesinteresser, var overveldende positive til nasjonalparktanken.

Mange av innspillene i oppstartsfasen har vi klart å imøtekomme i verneforslaget, mens andre ønsker ikke er forenelige med aktiviteter, eller tiltak som kan foregå i en nasjonalpark. En del tiltak og momenter i innspillene lå også utenfor vernemyndighetens ansvarsområder, og var ikke direkte knyttet til verneprosessen.

Kommunene stilte seg positive til meldingen. Grimstad kommune fattet enstemmig vedtak:

«Grimstad kommune ønsker at utredningsområdet for Raet nasjonalpark utvides i retning mot Grimstad, i samsvar med de grenser som er vist på kart datert Fylkesmannen i Aust-Agder 02.05.2013»

Også Arendal bystyre stilte seg enstemmig bak ønsket om etablering av Raet nasjonalpark, og ba samtidig om at mulighetene for en mindre utvidelse i Nidelva ble kartlagt. Underveis i nasjonalparkprosessen ble det avdekket og kartlagt at området Kvakenes på Tverrdalsøya innehar spesielle geologiske naturkvaliteter som kunne høre hjemme i en nasjonalpark. Dette området ligger like utenfor utredningsområdet, og en



Admiralssommerfugl. Foto: Øivind Berg

innlemmelse av området ville bety en utvidelse av nasjonalparkområdet. Planutvalget i Arendal kommune hadde saken til behandling, men ønsket ikke å gå videre med en utvidelse av nasjonalparken i dette området.

Tvedestrand kommune fattet enstemmig vedtak om at Tvedestrand kommune var positiv til etablering av Raet nasjonalpark som vist på kart i oppstartsmeldingen, og Fylkesutvalget var enstemmig positive til igangsetting av plan- og utredningsarbeidet for Raet nasjonalpark. De ønsket også at fylkeskommunen deltok aktivt i utredningsarbeidet og tok ansvar for utredningene innen temaene kulturminnevern, friluftsliv og reiseliv- og annen næring.

En del uttalelser bar preg av at de var samordnet lokalt før de var sendt, og hovedtyngden av innspillene var fra Arendal. Innspillene fordelte seg på følgende tema:

- Historikk og info om pågående/tidligere bruk i områder/på eiendommer
- Synspunkter på prosess og involvering/deltagelse/representasjon
- Grensesetting – områder ut og /eller inn i NP – også konkrete grensespørsmål
- Tips om verneverdier – kulturminner, naturverdier mv.
- Spørsmål om fremtidig forvaltning – hva blir lov og hva blir forbudt?
- Oppfordringer om hva som bør være tillatt – «bruk-delen» av vern og bruk
- Ønsker om mer og bedre begrunnelser for NP
- Synspunkter på tidligere og eventuell fremtidig forvaltning i verneområder/NP
- Turisme / reiseliv – effekter for regionen mv.
- Innspill om skjøtsel – gjengroing – skjøtselsplan / forvaltningsplan
- Bebyggelse/inngrep i NP – Utvikle egen eiendom, kirkegård og camping mv.
- Friluftsliv – tilrettelegging og bruk
- Rettigheter – tangrett, beiterett, fiskerett, båt/bryggerett mv.
- Båtlivet – for og imot restriksjoner
- Jordbruk og skogbruk
- Forsvaret – nytt og gammelt
- Kulturminner – på land og i vann
- Geologi
- Jakt og fiske
- Hasseltangen industriområde
- Problemstillinger som ikke er direkte knyttet til vernet
- Infrastruktur – tilgjengelighet, parkering, overnatting, båtplasser/brygger mv.
- Universell utforming

Fullstendig oversikt over skriftlige uttalelser i meldingsfasen finner du på Fylkesmannen i Aust-Agder sin nettside:

<http://www.fylkesmannen.no/Aust-Agder/Miljo-og-klima/Raet-nasjonalpark/>



Fjærekoll/strandnellik. Foto: Bjørn Bratland

4.2.2 Forslag til verneforskrifter

Transformasjonen fra andre verneformer til nasjonalpark medfører at de eksisterende verneområdene opphører slik vi kjenner dem i dag. For landskapsvernområdene Raet og Hasseltangen vil deler av verneområdene videreføres under nytt navn. Revisjonen av verneforskrift og endringene av navn er ikke ment å innebære store materielle endringer i verneforskriften. En del av bestemmelsene vil få ny ordlyd, men mye av innholdet vil være tilsvarende gammel forskrift for landskapsvernområdene.



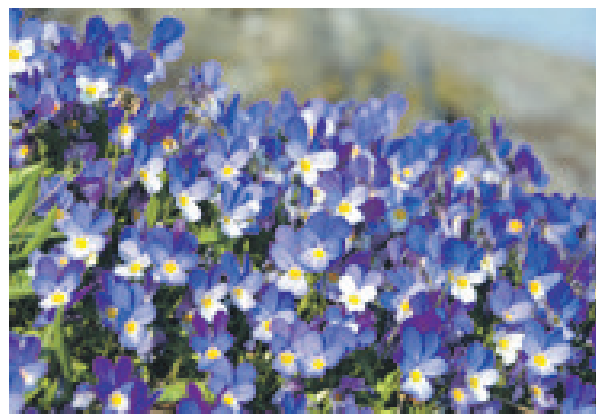
Maigull. Foto: Alf Reiar Berge

Oppbygning og forståelse av verneforskriften

Verneforskriften er hjemlet i naturmangfoldlovens §§ 34 og 35 (nasjonalpark) og 36 (landskapsvernområde). Direktoratet for naturforvaltning har laget en standard forskriftsmal for verneformene, som har vært et viktig grunnlag for arbeidet med forskriftene. Det er lagt stor vekt på å tilpasse malen til de lokale forholdene i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, både hva gjelder verneverdiene og de store brukerinteressene i området. Derfor har også gjeldende vernebestemmelser for Raet og Hasseltangen landskapsvernområder og naturreservatene innenfor området gitt viktige føringer til forskriftsarbeidet. I meldingen som ble kunngjort i juli 2013, ga Fylkesmannen signal om at restriksjonsnivået innenfor en nasjonalpark ikke vil føre til vesentlige endringer i dagens bruk. Målsettingen er at det ikke skal settes flere restriksjoner enn det som er nødvendig for å ivareta verneformålet, men gjeldende bestemmelser skal heller ikke svekkes i nasjonalparkforskriften.

Verneforskriften er et juridisk dokument, og det finnes juridiske formkrav til en forskrift. Rettslig klarhet og avgrensning mot øvrig regelverk er tillagt avgjørende vekt. Det er også viktig for å forebygge og hindre uklarheter og konflikter.

Forskriften er bygd opp slik at det først gis et generelt forbud mot inngrep eller tiltak som kan skade eller redusere verneverdiene innenfor et område. Deretter kommer generelle unntak fra forbudet og egne bestemmelser som viser at det kan søkes om dispensasjon fra enkelte forbudsbestemmelser. Forskriften inneholder også generelle dispensasjonsbestemmelser, som åpner for å gjøre unntak fra forskriften dersom viktige hensyn tilsier det (naturmangfoldloven § 48). Verneformålet i forskriften har betydning for forståelsen av enkeltbestemmelser i verneforskriftene, og tillegges stor vekt når forvaltningsmyndigheten skal behandle dispensasjoner etter forskriften.



Stemorsblomst. Foto: Alf Reiar Berge

Forvaltning av nasjonalparken skal skje i tråd med bestemmelsene som er fastsatt gjennom verneforskriften. I tillegg vil både forvaltningsplan og instruks/retningslinjer fra overordnet myndighet (forvaltningshåndbok, klageavgjørelser osv.) m.v. sette konkrete rammer for forvaltningen. De ulike forbudsbestemmelsene er gitt en generell karakter, både for å avgrense forskriftene mot det øvrige regelverk, og for å fange opp tiltak og virksomhet som man ikke kunne forutse på vernetidspunktet.

Det er viktig å være klar over at mange av tiltakene som krever særskilt dispensasjon etter verneforskriften, også krever behandling etter annet lovverk. Dette gjelder for eksempel ombygging og utvidelse av bygninger, som også krever behandling etter plan- og bygningsloven. Et annet eksempel kan være vegetasjonsrydding omkring kulturminner, som først krever tillatelse etter kulturminneloven. Det bør også påpekes at forhold som avklares etter annet lovverk ikke omtales i verneforskriften, med mindre rettigheten etter dette lovverket ikke innsnevres i verneforskriften.

Avgrensning

Utgangspunktet for avgrensningen av nasjonalparkområdet har vært å innlemme kjente naturverdier, og samtidig etablere en rasjonell og helhetlig forvaltningsgrense for det aktuelle området. Nasjonalparken skal representere både det særegne, men også det mer representative naturlandskapet langs Sørlandskysten, slik det er formulert i verneforskriftens formålsparagraf.

Konsekvensutredningen kom med flere forslag til endringer i avgrensningen av nasjonalparkområdet. Det kom også flere innspill fra grunneiere og brukere om grensejusteringer. Forslagene ble vurdert ut fra målsettingen med vernet i arbeidet med å justere grensen av nasjonalparken.

Innenfor foreslått avgrensning for nasjonalparken, som utgjør et totalt areal på 607 km², hvorav 8,7 km² utgjør landareal og øyer, finnes i dag flere verneområder. Raet og Hasseltangen landskapsvernområder er de største med et samlet areal på 22,7 km², herav 3,8 km² landareal. Videre inngår 1 fuglelivsfredning og 7 naturreservater, hvorav 5 fuglereservater. Det største naturreservatet er Tromlingene naturreservat, med et totalareal på ca. 500 dekar inklusive sjøarealene. Forekomsten av verneområdene har derved vært viktig for avgrensningen, både som følge av naturverdiene men også ut fra ønsket om å etablere en rasjonell og hensiktsmessig forvaltning. Der nasjonalparkgrensen sammenfaller med eksisterende verneområder har vi som hovedregel valgt å følge eksisterende vernegrense. Det har også vært et mål å følge eksisterende eiendomsgrenser på land i størst mulig grad.



Villeple. Foto: Bjørn Bratland

Deler av utredningsområdet ble vurdert til å inneha for store inngrep til å oppfylle kravene i naturmangfoldloven § 35 (nasjonalparker). Det være seg større veier, boliger, småbåthavnanlegg, campingplass mv. Intensivt drevne jordbruks-

arealer blir også regnet som tyngre inngrep, eller bruk, som ikke kan pågå i en nasjonalpark. Slike arealer har blitt holdt utenfor nasjonalparken. Hovedregelen har da vært at gjeldende arealstatus blir stående. For deler av arealene på Hove på Tromøya i Arendal, og på Søm/Hasseltangen i Grimstad, resulterer dette i en videreføring av landskapsvernområdene under nytt navn og ny størrelse. For noen mindre arealer med dyrket mark og boligeiendommer som ligger isolert for seg selv helt på grensen til nasjonalparken, vil det være aktuelt å oppheve dagens landskapsvern slik det er forslått i høringsforslaget. Ved Tromøy kirke er det også gjort en nødvendig grensejustering for å sikre et mindre areal til fremtidig gravlund. Grenseforslaget som foreligger er gjort på bakgrunn av dialog med Arendal kommune og Arendal kirkelige fellesråd. Videre prosess utover forhold til vernestatus på arealene, må avklares utenfor nasjonalparkprosessen.

Ved oppstart av nasjonalparkprosessen var det en reguleringsplan under utarbeidelse for Alveberget (fritidsbebyggelse). Deler av planområdet overlappet med utredningsområdet for nasjonalparken i Alvekilen (sjø). Detaljplanen er p.t. til offentlig høring, og avgrensningen mot Alvekilen er kartfestet, men ikke vedtatt. Nasjonalparkprosjektet har lagt til grunn detaljplanens avgrensning mot Alvekilen. Fylkesmannen i Aust-Agder er kjent inhabil i Alvebergsaken, og settefylkesmann skal oppnevnes for videre behandling av plan- og bygningslovsaken. Når detaljreguleringen er avgjort, vil man kunne komme tilbake til en mindre grensejustering i dette området av nasjonalparken.

En viktig faktor i avgrensningen har vært områdets store verdi for friluftsliv og båtbruk. Store deler av nasjonalparkområdet er enten statlig/kommunalt sikret friluftslivsområde eller skjærgårdspark, og det har vært naturlig å innlemme slike områder i nasjonalparken. Når dette bruksområdet nå foreslås lagt inn i nasjonalparken, vil nasjonalparken som varemerke og forvaltningsområde ytterligere understreke helheten og opplevelsesverdien i området.

For store deler av nasjonalparken går grensen i overgangen mellom sjø og land. Det kan imidlertid legges ulike prinsipper til grunn for eksakt hvor grensen skal gå. Fra et faglig synspunkt bør mest mulig av arealene som kan være dekket av sjø inkluderes. Dette er bl.a. for å inkludere en større del av variasjonen i livsformer og naturtyper som finnes knyttet til det marine miljøet i nasjonalparken. Vannressursloven § 2, 3. ledd definerer grensen mellom sjø og ferskvann til å gå der hvor vannet er høyere enn sjøen ved alminnelig lavvannsstand.

Forskjellen mellom flo og fjære er liten i Aust-Agder, bare rundt 30 cm. Det har således begrenset betydning om det benyttes vanlig høyvannstand, middelvannstand eller alminnelig lavvannsstand. Av hensyn til å harmonisere grensegangen, mener Fylkesmannen det er mest hensiktsmessig å benytte vannressurslovens grense mellom sjø og vann.

Dersom en eiendom grenser mot sjø, er utgangspunktet at eiendomsgrensen følger marbakken, eventuelt at grensen går ved to meters dyp dersom marbakke ikke kan påvises. Slike eiendommer som grenser til nasjonalparken i sjø er derfor nevnt i forskriften som eiendommer som er omfattet av nasjonalparkforskriften, selv om landarealene ikke er direkte berørt.

Yttergrensen for nasjonalparken er satt til én nautisk mil (nm) utenfor grunnlinjene, som er tilsvarende grense som for plan- og bygningsloven, og således kommunenes planmyndighet i sjø. Bakgrunnen for dette er i første rekke for å få færrest mulig ulike grenser. Det er også praktisk i forhold til tiltak som skal behandles etter begge lovverkene. Fra nordspissen av Tromøya og til Ruaker i sør går yttergrensen langs 12 nm utenfor grunnlinjene. Dette området var opprinnelig planlagt som det marine verneområdet Transekt Skagerrak, hvor yttergrensen i utgangspunktet var satt til den dypeste delen av Skagerrak og Norskerenna, utenfor 12 nm. Delen utenfor 12 nm viste seg vanskelig å inkludere, da adgangen til å opprette verneområder etter naturmangfoldloven er begrenset til sjøterritoriets yttergrense, hvilket er 12 nautiske mil eller 22 224 meter fra grunnlinjene.

Soneinndeling

I verneforslaget er det foreslått forvaltningssoner for å ivareta viktige naturverdier. Nasjonalparken er delt i 4 soner. Inndelingen fremgår av verneforskriften og vernekartet.

Hovedsonen utgjør den desidert største delen av nasjonalparken. Her gjelder alle bestemmelsene i verneforskriften med mindre annet står spesifikt nevnt i bestemmelsen. Denne sonen er ikke navngitt med bokstav.

Sone A er områder som ivaretar viktige naturverdier knyttet til hekkeområder for fugler, fortrinnsvis sjøfugler. Det innføres midlertidig ferdselsforbud i disse sonene i hekkesesongen.

Sone B er områder som inneholder sårbare og arter og naturtyper som enten krever skjøtsel eller fravær av skjøtsel. Det innføres strengere plante- og vegetasjonsvern i denne sonen.

Sone C er referanseområder med særskilt vitenskapelig betydning for forskning og overvåking. Ingen fysisk påvirkning på sjøbunnen er tillatt i disse områdene.

Inndelingen i soner med differensierte bestemmelser begrunnes i første rekke med at noen deler av nasjonalparken er mer sårbar i forhold til forstyrrelse, slitasje og skjøtsel. Deler av nasjonalparkområdet har vært naturreservat med egne vernebestemmelser. Innføringen av nasjonalpark skal ikke svekke vernet i disse områdene. Det er løst ved å innføre soner med egne bestemmelser som ivaretar dette hensynet.

Sone A:

Stangholmen, Lille Langebåen, Flatskjæra, Store Torungen, Lille Torungen, Indre Halvorsholmen, Spærholmene.

Sone B:

Færvik, Ramsøya, Gokast, Ruakerkilen.

Sone C:

Tre områder i sjø utenfor én nautisk mil fra grunnlinjen.

Navn på nasjonalparken

Raet nasjonalpark har vært et arbeidsnavn for prosjektet. Det har vært gjort forsøk på å finne andre navn som også er sammenfallende med regionen, og som ikke knytter navnet til kun en av kommunene som planområdet dekker. Fylkesmannen foreslår å opprettholde navnet Raet nasjonalpark, men anbefaler også at dette spørsmålet tas opp under høringen.

4.2.3 Verneforskrift

for Raet nasjonalpark

FORSKRIFT OM VERN AV RAET NASJONALPARK, I TVEDESTRAND, ARENDAL OG GRIMSTAD KOMMUNER I AUST-AGDER FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjonmed hjemmel
i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens
mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 35 og § 62.
Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. AVGRENSNING

Nasjonalparken berører følgende gnr/bnr i:

Tvedestrand kommune:

76/7, 76/10, 76/124, 77/13, 77/15, 77/34, 77/39, 77/120,
77/228, 77/265, 77/288, 77/331, 78/1, 78/6, 78/8, 78/13, 78/14,
78/15, 78/19, 78/23, 78/24, 78/25, 78/28, 78/40, 78/67, 78/81,
78/87, 78/92, 78/93, 78/94, 78/98, 78/99, 78/100, 78/106,
78/115, 78/117, 78/118, 78/119, 78/120, 78/121, 78/123,
78/124, 78/132, 78/134, 78/136, 78/137, 78/139, 78/142,
78/144, 78/153, 78/154, 78/163, 78/168, 78/170, 78/174,
78/178, 78/199, 78/200, 78/203, 78/204, 78/205, 78/207,
78/221, 78/223, 78/239, 78/243, 78/275, 78/294, 78/295,
78/296, 78/298, 78/316, 78/329, 78/342, 78/350, 78/354,
78/358, 78/366, 78/367, 78/368, 79/1, 79/1, 79/3, 79/51,
79/52, 79/79, 79/80, 80/1, 80/2, 80/3, 80/7, 80/10, 80/29,
80/40, 80/51, 80/52, 80/94, 80/102, 80/110, 80/138, 80/141,
80/220, 81/1, 81/4, 81/11, 81/12, 81/23, 81/23, 81/23, 81/52,
81/53, 81/60, 81/64, 81/65, 81/90, 81/92, 81/96, 81/98, 81/108,
81/114, 81/121, 81/125, 81/137, 81/141, 82/58, 83/1, 84/12,
84/13, 84/41, 84/126, 84/136, 84/151, 84/192, 84/199, 84/211,
84/388, 84/641

Arendal kommune:

68/1, 68/24, 68/29, 68/65, 68/71, 68/75, 68/142, 68/144,
68/194, 68/213, 68/214, 68/224, 68/234, 68/239, 68/259,
68/268, 68/279, 68/301, 68/309, 68/314, 68/368, 68/369,
68/373, 69/1, 69/7, 69/8, 69/34, 69/43, 69/44, 69/47, 69/49,
69/50, 69/53, 69/54, 69/59, 69/83, 69/97, 69/98, 69/106,
69/111, 69/128, 69/136, 69/139, 69/144, 69/153, 69/180,
69/237, 69/244, 70/3, 70/6, 70/30, 70/31, 70/59, 70/73,
70/75, 70/85, 70/86, 70/87, 70/93, 70/100, 70/111, 70/116,
70/117, 70/158, 70/162, 70/166, 70/168, 70/170, 70/172,
74/4, 74/22, 74/43, 74/92, 74/113, 74/119, 74/228, 203/1,
205/4, 205/31, 205/36, 205/177, 205/227, 205/266, 205/319,

205/321, 205/335, 205/365, 205/378, 205/408, 205/409,
205/493, 205/578, 205/611, 205/763, 205/843, 205/844,
205/845, 205/846, 206/1, 206/2, 206/4, 206/18, 206/23, 206/24,
206/82, 206/85, 206/146, 206/178, 206/194, 206/202, 206/228,
206/233, 206/236, 206/264, 206/292, 206/305, 206/323,
206/411, 206/459, 206/608, 206/618, 206/628, 206/656, 207/1,
207/1, 207/2, 207/3, 208/1, 208/3, 208/5, 208/6, 208/7, 208/9,
208/10, 208/11, 208/12, 209/3, 209/8, 209/16, 209/20, 209/21,
209/25, 209/29, 209/33, 209/36, 209/42, 209/43, 209/44,
209/48, 209/54, 209/55, 209/56, 209/57, 209/59, 209/61,
209/65, 209/66, 209/67, 209/68, 209/69, 209/70, 209/71,
209/72, 209/73, 209/74, 209/75, 209/76, 209/77, 209/79,
209/82, 209/83, 209/84, 209/85, 209/87, 209/89, 209/90,
209/93, 209/94, 209/98, 209/99, 209/100, 209/105, 209/107,
209/112, 209/113, 209/114, 209/116, 209/117, 209/118,
209/122, 209/123, 209/129, 209/131, 210/1, 210/2, 210/12,
211/1, 211/4, 211/47, 211/51, 213/1, 213/5, 213/16, 213/23,
213/27, 213/167, 213/176, 213/197, 214/1, 214/6, 214/13,
214/29, 214/41, 215/20, 215/29, 215/30, 215/44, 215/53,
215/65, 215/68, 215/71, 215/73, 215/74, 215/92, 215/99,
215/100, 215/101, 215/104, 215/106, 215/107, 215/114,
215/115, 215/116, 215/117, 215/118, 215/119, 215/128,
215/171, 215/251, 215/253, 215/285, 216/2, 216/9, 216/12,
216/23, 216/23, 216/23, 216/23, 216/23, 216/23, 216/23,
216/25, 216/26, 216/27, 216/39, 216/48, 216/55, 216/57,
216/58, 216/59, 216/60, 216/61, 216/63, 216/64, 216/66,
216/66, 216/66, 216/66, 216/67, 216/69, 216/71, 216/72,
216/79, 216/81, 216/82, 216/87, 216/88, 216/90, 216/92,
216/93, 216/94, 216/95, 216/98, 216/99, 216/102, 216/111,
216/115, 216/118, 216/120, 216/121, 216/122, 216/123,
216/125, 216/135, 216/142, 216/146, 216/152, 216/153,
216/154, 216/156, 216/157, 216/158, 216/165, 216/167,
216/168, 216/170, 216/174, 216/176, 217/3, 217/4, 217/15,
217/28, 217/38, 217/39, 217/48, 217/49, 217/50, 218/2, 218/3,
218/4, 218/5, 218/6, 218/7, 218/11, 218/12, 218/13, 218/14,
218/19, 218/20, 218/22, 218/23, 218/28, 218/29, 218/30,
218/31, 218/32, 218/33, 218/35, 218/36, 218/37, 218/39,
218/40, 218/42, 218/43, 218/44, 218/45, 218/46, 218/47,
218/49, 218/50, 218/51, 218/54, 218/55, 218/57, 218/59,
218/63, 218/64, 218/65, 218/66, 218/68, 218/69, 218/70,
218/71, 218/72, 218/73, 218/74, 218/75, 218/77, 218/78,
218/79, 218/81, 218/82, 218/83, 218/84, 218/85, 218/87,
218/88, 218/90, 218/91, 218/96, 218/97, 218/99, 218/100,
218/103, 218/104, 218/106, 218/107, 218/108, 218/109,
218/110, 218/112, 218/117, 218/129, 218/130, 218/131,
218/133, 218/134, 218/157, 219/1, 219/4, 219/6, 219/14,
219/20, 219/33, 219/39, 219/44, 219/47, 219/48, 219/51,
219/52, 219/53, 219/55, 219/56, 219/64, 219/66, 219/84,
219/86, 219/87, 219/93, 219/100, 219/119, 219/121, 219/138,
219/140, 219/142, 219/145, 220/2, 220/4, 220/6, 220/7, 220/15,

220/25, 220/26, 220/27, 221/4, 221/5, 221/12, 221/13, 221/16, 221/22, 221/26, 221/35, 221/38, 221/39, 221/60, 221/99, 221/103, 221/110, 221/111, 221/122, 221/133, 221/160, 221/170, 221/183, 221/184, 221/188, 221/214, 221/245, 221/246, 221/251, 221/253, 221/266, 221/267, 221/285, 221/350, 221/375, 221/399, 221/444, 221/446, 221/447, 221/488, 221/521, 221/538, 221/539, 221/561, 224/2, 224/3, 224/4, 224/29, 224/31, 224/37, 224/42, 224/43, 224/44, 224/46, 224/50, 224/60, 224/62, 224/69, 224/70, 224/72, 224/76, 224/78, 224/86, 224/89, 224/101, 224/102, 224/108, 224/139, 224/156, 224/174, 224/216, 224/229, 224/238, 224/263, 224/274, 224/299, 224/358, 301/1, 301/4, 301/4, 301/10, 301/11, 301/13, 301/16, 301/21, 301/24, 301/26, 301/27, 301/28, 301/29, 301/30, 301/31, 301/32, 301/33, 301/38, 301/39, 301/40, 301/40, 301/42, 301/43, 301/44, 301/45, 301/46, 301/46, 301/47, 301/51, 301/52, 301/53, 301/57, 301/58, 301/59, 301/60, 301/61, 301/62, 301/63, 301/66, 301/68, 301/69, 301/72, 301/79, 301/80, 301/96, 301/97, 301/100, 301/103, 301/104, 301/105, 301/109, 301/111, 301/113, 301/114, 301/115, 301/116, 301/117, 301/118, 301/119, 301/123, 301/124, 301/126, 301/127, 301/129, 304/2, 304/3, 304/3, 304/13, 304/14, 304/18, 304/19, 304/20, 304/26, 304/32, 304/37, 304/38, 304/39, 304/41, 304/45, 304/47, 304/48, 304/49, 304/51, 304/52, 304/54, 304/58, 304/61, 304/63, 304/64, 304/65, 304/68, 304/82, 304/83, 304/107, 304/111, 304/113, 304/135, 304/136, 305/85, 305/95, 305/97, 305/109, 305/110, 305/117, 305/118, 305/119, 305/122, 305/134, 305/151, 305/163, 305/166, 305/173, 305/195, 305/197, 305/201, 305/202, 305/204, 305/225, 305/227, 305/234, 305/239, 305/243, 305/253, 305/261, 305/266, 305/272, 305/274, 305/288, 305/445, 305/449, 305/459, 305/463, 305/485, 305/524, 305/534, 305/908, 305/929, 305/948, 305/950, 305/957, 305/960, 305/1057, 305/1111, 305/1112, 428/1, 428/3, 428/10, 428/47, 428/49, 428/51, 428/76, 428/77, 428/84, 428/85, 428/87, 428/88, 428/89, 428/90, 428/96, 428/100, 428/116, 428/213, 428/221, 428/755, 428/756, 428/770, 428/786, 428/787, 428/788, 428/797, 428/864, 429/6, 429/8, 430/17, 430/110, 430/111, 430/137, 430/165, 430/166, 430/167, 601/192

Grimstad kommune:

38/4, 50/1, 50/4, 50/11, 50/15, 50/55, 50/67, 50/68, 50/97, 50/103, 50/108, 50/114, 50/134, 50/150, 50/199, 50/215, 50/216, 50/217, 50/218, 50/229, 50/286, 50/300, 50/304, 50/318, 52/61, 52/86, 52/101, 52/112, 53/1, 53/5, 53/13, 53/16, 53/17, 53/55, 53/116, 53/170, 53/171, 53/173, 53/199, 53/204, 56/1, 56/3, 56/5, 56/8, 56/9, 56/15, 56/16, 56/17, 56/20, 56/23, 56/26, 56/27, 56/28, 56/31, 56/34, 56/40, 56/41, 56/42, 57/3, 57/4, 57/10, 57/11, 57/15, 57/25, 57/30, 57/47, 57/127, 57/227, 57/228, 57/278, 57/279, 57/299, 57/300, 57/302, 57/303,

57/307, 57/308, 58/1, 58/1, 58/2, 58/3, 58/10, 58/11, 58/12, 58/14, 58/19, 58/20, 58/23, 58/24, 58/25, 58/26, 58/27, 58/29, 58/34, 58/35, 59/3, 59/7, 59/8, 59/18, 59/18, 59/33, 59/34, 59/35, 59/41, 59/43, 59/44, 59/94, 59/95, 59/98, 59/104, 59/109, 59/110, 59/112, 59/116, 59/117, 59/137, 59/146, 59/164, 59/169, 59/180, 59/219, 59/224, 59/240, 59/246, 60/24, 203/49.

Nasjonalparken dekker et totalareal på ca. 607 km², hvorav ca. 599 km² er sjøareal. Nasjonalparken har tre soner med særskilte bestemmelser; sone A, B og C. For sjøarealene er overflaten, vannsøylen og bunnen omfattet.

Grensene for nasjonalparken fremgår av vedlagte kart i målestokk, datert Klima- og miljødepartementet20..... De nøyaktige grensene for nasjonalparken skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Grense mot land går ved alminnelig lavvannsstand.

Verneforskriften med kart oppbevares i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, hos Fylkesmannen i Aust-Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. FORMÅL

Formålet med nasjonalparken er å bevare et større natur-område uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer for Aust-Agders kystområde både på land og i sjø, med mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid, og med særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner. For de marine delene er formålet særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper som israndsavsetninger, skjellsandforekomster, bløtbunnsområder, ålegras- og undervannsenger, tareskog og gyteområder for fisk.

Allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I sone A er formålet særlig rettet mot fuglelivet, spesielt med hensyn til sjøfuglene og deres hekkeplasser.

I sone B er formålet særlig rettet mot sårbare naturtyper og arter.

I sone C er formålet å ta vare på et område med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområde i sjø.

§ 3. VERNEBESTEMMELSER

I nasjonalparken skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.

1. LANDSKAPET

1.1 Vern mot inngrep i landskapet

Området er vernet mot inngrep av enhver art, herunder oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, tilbygg, brygger, gjerder, anlegg og innretninger herunder anlegg for energiproduksjon og oppdrett/akvakultur, hensetting av campingvogner, bobiler og maskiner, opplag av båter, bøyelagging av båter, vegbygging, bergverksdrift, graving, kunstige sandstrender, utfylling og henleggelse av masse, mudring og dumping, boring og sprenging, bryting av stein, mineraler og fossiler, fjerning av rullestein, større stein og blokker, drenering og annen form for tørrlegging, nydyrking, flatehogst, bakkeplanering, fremføring av luft-, vann-, sjø- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l.. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a) vedlikehold av bygninger, brygger, anlegg og innretninger som ikke fører til bruksendring.
Vedlikehold omfatter ikke ombygging eller utvidelse.
- b) vedlikehold av eksisterende stier og gamle ferdselsårer, skilt, bruer og lignende, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- c) drift, tilsyn og vedlikehold av fyr, fyrlykter og sjømerker.
- d) nødvendig istandsetting av eksisterende ledningsanlegg for vann, avløp, energi og kommunikasjon ved akutt utfall
- e) akterfeste av båt ved egen brygge eller egen landfast fortøyningsplass.
- f) å trekke joller på land for midlertidig oppbevaring ved egen fortøyningsplass, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- g) vedlikehold av gjerder og stengsler for beitedyr, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- b) gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som

er gått tapt ved brann eller naturskade.

- c) ombygging og oppsetting av gjerder.
- d) brygger som erstatning for eksisterende brygger eller ved samling av eksisterende brygger i fellesanlegg.
- e) riving av bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med inntil samme størrelse og for samme bruk.
- f) oppføring av nødvendige navigasjonsinstallasjoner og andre farledstiltak for å trygge ferdselen til sjøs.
- g) bygging av nye konstruksjoner og installasjoner, oppsetting av nye skilt og merking av stier, for å legge til rette for friluftsliv i tråd med forvaltningsplan.
- h) oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg, og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket.
- i) vedlikeholdsmudring i tilknytning til eksisterende brygger i tråd med forvaltningsplan.
- j) etterfylling av sand på eksisterende offentlige sandstrender.
- k) montering av nye fortøyningsbolter for båt og fiskeredskaper
- l) innlegging av vann og avløp til boliger og fritidsboliger, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- m) vedlikehold og oppgradering/fornyelse av eksisterende sjøkabler, luft-, og jordledninger.
- n) Akvakultur uten fast bygningsmasse, uten forurensningskonsekvenser, uten synlig anlegg over sjøoverflaten og som ikke er i strid med verneformålet.

2. PLANTELIVET

2.1 Vern av plantelivet

Vegetasjonen på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang og tare er vernet mot all skade og ødelegging. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.

2.2 Bestemmelsen i 2.1. er ikke til hinder for:

- a) plukking av bær og matsopp.
- b) plukking av vanlige planter og tang/tare til eget bruk unntatt i sone B, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- c) rydding av ilanddrevet tang og tare på offentlige badestrender.
- d) bruk av nedfalt trevirke til bålrensning unntatt i sone B
- e) skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsbolig, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- f) sauebeite unntatt i sone B.
- g) slått, lyng- og gressrensning, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

2.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) hogst av ved og rydding av vegetasjon i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- b) utmarksbeite med andre dyr enn sau, og beiting i sone B.

3. DYRELIVET

3.1 Vern av dyrelivet

Dyrelivet, herunder hi, reir, hekke-, yngle- og gyteplasser, er vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse. Utsetting av dyr på land, i vann og i sjø er forbudt.

I sone A er all jakt, fangst og bruk av skytevåpen forbudt i tidsrommet fra og med 1. mars til og med 1. september.
I sone C er all bruk av aktivt fiskeredskap forbudt.

3.2 Bestemmelsen i pkt 3.1 er ikke til hinder for:

- a) jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk unntatt i sone A og C
- b) sinking av skjell til eget bruk.

3.3 Hunder skal holdes i bånd:

i båndtvangsperioden 1. april til 20. august i hele nasjonalparken. I sone A og på Tromlingene og Jerkholmen skal hunder holdes i bånd fra 1. mars til 20. august.

4. KULTURMINNER

4.1 Vern av kulturminner

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Kulturminner skal ikke tildekkes, flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndighetene kan gi dispensasjon til: istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

5. FERDSEL OG FRILUFTSLIV

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Forbud mot ferdsel

I sone A er det i perioden fra og med 15. april til og med 15. juli forbud mot all ferdsel på land og i sjø nærmere enn 50 meter fra land.

Forbudet gjelder ikke ferdsel på land i forbindelse med drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, som ikke kan utføres utenfor forbudsperioden.

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

Ferdsel på land og i sjø i sone B i forbindelse med aktiviteter som kan fremme verneverdiene eller kunnskap om dem.

5.3 Organisert ferdsel

Bestemmelsene i denne forskriften, med unntak av § 3 punkt 5.2, er ikke til hinder for organisert turvirksomhet så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.

Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt dispensasjon av forvaltningsmyndigheten, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

5.4. Arrangementer

Arrangementer som ikke er til vesentlig skade og ulempe for verneverdier og -formål, kan tillates etter søknad, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

5.5 Bruk av hest

Bruk av hest er kun tillatt på ferdselsårer og traséer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen.

5.6 Teltting

I sone B er det forbudt å sette opp telt. I de øvrige delene av nasjonalparken kan man sette opp telt og overnatte inntil to døgn, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

Forbudet i sone B gjelder ikke på Ramsøya i Nidelva i Arendal.

5.7 Bålbrenning

Det skal vises særlig varsomhet ved bålbrenning og bruk av grill, slik at det ikke oppstår brannfare eller skade på vegetasjon og svaberg. I områder med anlegg tilrettelagt for bål og grill skal disse benyttes. Bruk av åpen ild i, og i nærheten av skog og mark, er forbudt i tiden 15. april til og med 15. september.

- a) Brenning av hogstavfall etter rydding i forbindelse med skjøtsel kan skje i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- b) Det kan i forvaltningsplan fastsettes steder hvor St. Hans-bål er tillatt.

5.8 Omlegging av stier

Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

5.9 Regulering av ferdsel

Innenfor nærmere avgrensa deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved særskilt forskrift regulere eller forby ferdsel som kan skade naturmiljøet.

5.10 Generelle unntak for ferdsel

Reglene i punkt 5 gjelder ikke ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

6. MOTORFERDSEL

6.1 Forbud mot motorferdsel

Motorferdsel til lands, på is og i lufta under 300 meter fra bakken er forbudt. Det er forbud mot:

- a) motorbåtrace og øvingskjøring med racingbåter.

6.2 Bestemmelsen i pkt 6.1 er ikke til hinder for:

- a) motorferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i samband med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
- b) motorferdsel for uttransport av syke/skadde bufe og i medhold av lov om dyrevelferd. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet snarest mulig.
- c) nødvendig motorferdsel ved istandsetting av eksisterende ledningsanlegg for vann, avløp, energi og kommunikasjon ved akutt utfall. Forvaltningsmyndighet varsles snarest.
- d) motorferdsel i forbindelse med rydding av offentlige sandstrender, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- e) motorferdsel til fritidsboliger på eksisterende traséer som er godkjent for dette i forvaltningsplan.

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til:

- a) øvingskjøring for formål nevnt i pkt. 6.2 a).
- b) motorferdsel i forbindelse med transport av materialer

til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, brygger og lignende.

- c) motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av beiter og gjerder.
- d) motorferdsel i forbindelse med hogst og rydding etter § 3 pkt. 2.2 e) og 2.3 a)
- e) motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgradering av eksisterende sjøkabler, luft- og jordledninger.
- f) tradisjonsrike båtrace som var etablert før verne-tidspunktet, jf. forvaltningsplan.
- g) motorferdsel ved akutt forurensning som truer verneverdiene.

7. FORURENSNING

7.1 FORBUD MOT FORURENSNING

Forurensning og forsøpling er forbudt. Avfall skal tas med ut av området. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

Det er forbudt å tømme kloakkvann fra båter i sjøen nærmere enn 300 meter fra fastland og øyer.

7.2 Støy

Unødvendig støy er forbudt. Bruk av motordrevet modellfly o.l. er forbudt. Forbudet gjelder ikke bruk av motordrevne hageredskaper i tilknytning til fritidsboliger.

§ 4. GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 5. FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

§ 6. SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 7. FORVALTNINGSMYNDIGHET

Klima- og miljødepartementet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 8. RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av nasjonalparken.

§ 9. IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks. Samtidig oppheves følgende forskrifter med bestemmelser:

FOR-1980-03-28 nr. 32

Forskrift om fredning for Lille Langebåen naturreservat, Tvedestrand kommune, Aust-Agder.

FOR-1980-03-28 nr. 40

Forskrift om fredning for Flatskjæra naturreservat, Moland kommune, Aust-Agder.

FOR-1980-03-28 nr. 42

Forskrift om fredning for Store Torungen naturreservat, Hisøy kommune, Aust-Agder.

FOR-1980-03-28 nr. 43

Forskrift om fredning for Indre Halvorsholmen naturreservat, Hisøy kommune, Aust-Agder.

FOR-1980-03-28 nr. 51

Forskrift om fredning av Spærholmene naturreservat, Grimstad kommune, Aust-Agder.

FOR-2000-12-15 nr. 1462

Forskrift om vern av Raet landskapsvernområde med plante- og fuglelivsfredning, Arendal kommune, Aust-Agder.

FOR-1982-05-07 nr. 809

Forskrift om fredning for Tromlingene naturreservat med tilliggende fuglelivsfredning i Tromøy kommune, Aust-Agder.

FOR-2006-09-22 nr. 1094

Forskrift om vern av Hasseltangen landskapsvernområde, Grimstad og Arendal kommuner, Aust-Agder.

FOR-2006-09-22 nr. 1095

Forskrift om fredning av Søm-Ruakerkilen naturreservat, Grimstad kommune, Aust-Agder



Blåveis. Foto: Bjørn Bratland

4.2.4 Verneforskrift

for Hove nasjonalpark

FORSKRIFT OM VERN AV HOVE LANDSKAPSVERN- OMRÅDE I ARENDAL KOMMUNE I AUST-AGDER FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjonmed hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 36 og § 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. AVGRENSNING

Landskapsvernområdet berører følgende gnr/bnr i Arendal kommune: 210/1.

Landskapsvernområdet dekker et totalareal på ca. 110 da, hvorav ca. 6 da er sjøareal.

Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk, datertKlima- og miljødepartementet,.....20.....De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes

Verneforskriften med kart oppbevares i kommune, hos Fylkesmannen i, i Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. FORMÅL

Formålet med Hove landskapsvernområde er å ta vare på et naturområde med særegne kvartærgeologiske forekomster og det biologiske mangfoldet som preger landskapet. Allmennheten skal sikres anledning til natur og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging.

§ 3. VERNEBESTEMMELSER

I landskapsvernområdet må det ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.

1. LANDSKAPET

1.1 Inngrep i landskapet

Med de unntak som følger av forskriften pkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter herunder vegbygging, oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger, opplag av båter, graving, påfylling av masse, sprenging, boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplantning, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l. Oppstillingen er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- a) vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger i henhold til tilstand på vernetidspunktet.
- b) vedlikehold av eksisterende veier i samsvar med tilstand på vernetidspunktet og retningslinjer fastsatt i forvaltningsplan.
- c) drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og nødvendig istandsetting ved akutt utfall.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) ombygging og utvidelse av bygninger.
- b) gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c) oppføring av bygninger, anlegg og innretninger herunder VA for campingdrift innenfor Hove campings grenser, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- d) oppsetting av skilt og merking av stier.
- e) etterfylling av sand på offentlig badestrand.
- f) oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftanlegg og kraftlinjer/-kabler.
- g) riving av gamle bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.

Ombygging, utvidelse og nybygg skal tilpasses landskapet.

2. PLANTELIVET

2.1 Beskyttelse av plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Innføring av nye plantearter er forbudt.

2.2 Hogst og skjøtsel

Hogst skal skje som plukkhogst. Særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges.

2.3. Bestemmelsene i pkt. 2.2 er ikke til hinder for

Fjerning av døde trær og greiner som kan være til skade eller fare innenfor Hove campings grenser, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

3. DYRELIVET

Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk er tillatt.

4. KULTURMINNER

4.1 Vern av kulturminne

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke tildekkes, flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til

istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

5. FERDSEL

5.1 Generelt om ferdsl

All ferdsl skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Generelle unntak for ferdsl

Reglene i punkt 5 gjelder ikke ferdsl ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsyns- virksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltnings- oppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

6. MOTORFERDSEL

6.1 Forbud mot motorferdsl

Motorferdsl i utmark er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.

6.2 Bestemmelsen i punkt 6.1 er ikke til hinder for:

- a) motorferdsl ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsyns- virksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av

forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvings kjøring.

- b) motorferdsl på bilveger
- c) motorferdsl i forbindelse med rydding av offentlige sandstrender, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad

gi dispensasjon til:

- a) øvingskjøring for formål nevnt i pkt. 6.2 a).
- b) motorferdsl med egnet kjøretøy for nødvendig transport til og fra ferjebrygge, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- c) motorferdsl i forbindelse med mekanisk rydding av sandstrand, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

7. FORURENSNING

7.1 Forbud mot forurensning

Forurensning og forsøpling er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

7.3 Støy

Unødvendig støy skal unngås.

§ 4. GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunns- interesser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 5. FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

§ 6. SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten eller den som forvaltnings- myndigheten bestemmer kan iverksette tiltak for å opprett- holde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 7. FORVALTNINGSMYNDIGHET

Miljødirektoratet fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 8. RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 9. IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks.



Hoveodden. Foto: Øystein Paulsen

4.2.5 Verneforskrift for Søm landskapsvernområde

FORSKRIFT OM VERN AV SØM LANDSKAPSVERN- OMRÅDE I GRIMSTAD KOMMUNE I AUST-AGDER FYLKE

Fastsatt ved kongelig resolusjonmed hjemmel i lov 19. juni 2009 nr.100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34 jf. § 36 og § 62.

Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. AVGRENSNING

Landskapsvernområdet berører følgende gnr/bnr i Grimstad kommune:

57/3, 57/4, 57/5, 57/21, 57/24, 57/39, 57/45, 57/239, 57/300, 57/309, 58/1, 58/1-3, 58/2, 58/3, 58/5, 58/7, 58/11, 58/17, 58/20, 58/21, 58/23, 58/24, 58/26, 58/27, 58/32, 58/33, 59/3, 203/35, 203/49.

Landskapsvernområdet dekker et totalareal på ca. 310 da, hvorav ca. 64 da er sjøareal.

Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk, datertKlima- og miljødepartementet,.....20.....De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes

Verneforskriften med kart oppbevares i kommune, hos Fylkesmannen i, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet. Det samme gjelder jordskiftekartet som lages etter grensemerking.

§ 2. FORMÅL

Formålet med Søm landskapsvernområde er å ta vare på et særegent natur- og kulturlandskap for denne delen av Skagerrakkysten med kvartærgeologiske forekomster og den varmekjære floraen som preger landskapet.

§ 3. VERNEBESTEMMELSER

I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.

1. LANDSKAPET

1.1 Inngrep i landskapet

Med de unntak som følger av forskriften pkt 1.2 og 1.3 er det forbud mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter herunder vegbygging, oppføring og ombygging av varige eller midlertidige bygninger, anlegg og innretninger, hensetting av campingvogner, bobiler og maskiner, opplag av båter, graving, påfylling av masse, sprenging, boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, drenering, annen form for tørrlegging, nydyrking, nyplanting, bakkeplanering, fremføring av luft- og jordledninger, bygging av bruer og klopper, oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av stier, løyper o.l.

Opplistingen er ikke uttømmende.

1.2 Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for:

- vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger i henhold til tilstand på vernetidspunktet. Vedlikehold skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet.
- vedlikehold av eksisterende stier, skilt, bruer og liknende, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- vedlikehold av eksisterende veier i samsvar med tilstand på vernetidspunktet, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende jordbruksarealer, herunder åkerbruk, ferdigplenproduksjon, slått og beiting.
- drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og nødvendig istandsetting ved akutt utfall.
- drift og vedlikehold av småbåthavnen på Søm innenfor den arealmessige avgrensning av havnen som gjelder på vernetidspunktet. Dette gjelder også opplag av båter, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- bruk av eksisterende båtplasser for de som har rettighet til det.

1.3 Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a) ombygging av, og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger, i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.
- b) gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade.
- c) oppføring av bygninger og innretninger som er nødvendige til landbruksformål.
- d) oppsetting av skilt og merking av stier.
- e) oppgradering/fornyelse av kraftanlegg og kraftlinjer som ikke faller inn under pkt. 1.2 e).
- f) riving av gamle bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.

Ombygging, utvidelse og nybygg skal skje i samsvar med lokal byggeskikk og tilpasses landskapet,

2. PLANTELIVET

2.1 Beskyttelse av plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Innføring av nye plantearter er forbudt. For dyrka mark gjelder forbudet mot innføring av nye plantearter kun plantearter som gjennom spredning kan redusere verneområdets verdi. Tilplanting av innmark med tanke på skogproduksjon er ikke tillatt, herunder produksjon av juletrær og pyntegrønt.

2.2 Beiting

Beiting er tillatt.

2.3 Hogst av ved

Hogst av ved til eget bruk er kun tillatt i samsvar med forvaltningsplan. Hogst skal skje som plukkhogst. Særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges.

3. Dyrelivet

Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk er tillatt.

4. KULTURMINNER

4.1 Vern av kulturminne

Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner skal ikke tildekkes, flyttes eller fjernes.

4.2 Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.

5. FERDSEL

5.1 Generelt om ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2 Omlegging av stier

Av hensyn til naturmiljøet og kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av stier og løyper.

5.3 Generelle unntak for ferdsel

Reglene i punkt 5 gjelder ikke ferdsel ved gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

6. MOTORFERDSEL

6.1 Forbud mot motorferdsel

- a) Motorferdsel i utmark er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
- b) Hensetting av campingvogner og bobiler er forbudt.

6.2 Bestemmelsen i punkt 6.1 er ikke til hinder for:

- a) motorferdsel ved militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Bestemmelsen gjelder ikke øvingskjøring.
- b) motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av jordbruksarealer.
- c) motorferdsel på bilveger
- d) motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på kraftlinjer og kraftanlegg. Det skal i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

6.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til:

- a) øvingskjøring for formål nevnt i pkt 6.2 a).
- b) bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med bufehold.
- c) motorferdsel i forbindelse med vedhogst etter pkt. 2.3.
- d) motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftlinjer og kraftanlegg.
- e) motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av veg

7. FORURENSNING**7.1 Forbud mot forurensning**

Forurensning og forsøpling er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt.

7.2 Bestemmelsen i punkt 7.1 er ikke til hinder for:

Lovlig bruk av sprøytemidler i jordbruksdriften

7.3 Støy

Unødvendig støy skal unngås.

§ 4. GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 5. FORVALTNINGSPLAN

Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon osv. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

§ 6. SKJØTSEL

Forvaltningsmyndigheten eller den som forvaltningsmyndigheten bestemmer kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- og kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 7. FORVALTNINGSMYNDIGHET

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

Samiske interesser skal ivaretas i den forvaltningsordning som etableres.

§ 8. RÅDGIVENDE UTVALG

Det kan opprettes et rådgivende utvalg for forvaltningen av landskapsvernområdet.

§ 9. IKRAFTTREDELSE

Denne forskrift trer i kraft straks.

4.2.6 Retningslinjer**til verneforskriftene**

Hvis nasjonalparken blir etablert, skal retningslinjer, anbefalinger og informasjon til verneforskriftene være del av en forvaltningsplan som nasjonalparkstyret skal arbeide videre med. Likevel, etter som det er nødvendig å se verneforskriftene og retningslinjene i sammenheng, er et utkast til retningslinjer tilgjengelig nå i høringsfasen. Retningslinjene finnes i kapittel 3.3 i utkastet til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark og landskapsvernområdene Hove og Søm (forvaltningsplan-utkastet følger verneforslaget, men skal ikke høres).

Retningslinjer som det er vist til i verneforskriften kan ha juridisk virkning dersom det spesifiseres absolutte grenser for handlingsrom i forvaltningsplanen. Retningslinjer som regulerer angitte aktiviteter i avgrensede geografiske områder er å anse som et enkeltvedtak som kan påklages når de er vedtatt. Forvaltningsplanen for Raet nasjonalpark og landskapsvernområdene Hove og Søm vil være en egen prosess som nasjonalparkstyret sammen med nasjonalparkforvalter vil fortsette etter vernevedtak og opprettelse av nasjonalparken.

4.2.7 Kommentarer til de foreslåtte vernebestemmelsene i nasjonalparken

Nedenfor følger kommentarer til vernebestemmelsene. Disse skal i nødvendig grad forklare hensikten med bestemmelsene. I enkelte bestemmelser i verneforskriften er det henvist til forvaltningsplanen. Forvaltningsplanen gir retningslinjer for bruken av bestemmelsene i forvaltningen av nasjonalparken. Det vises til utkast til forvaltningsplan kapittel 3.3 (følger verneforslaget, men skal ikke høres) for retningslinjer til vernebestemmelsene.

§ 1 AVGRENSNING

Denne bestemmelsen klargjør hvilke eiendommer som er berørt, en beskrivelse av vernekartet og hvor bestemmelser og vernekart skal være oppbevart. Det er redegjort for avgrensningen av området i kap.4.2.2

§ 2 FORMÅL

Formålsparagrafen har betydning ved å gi en forklaring på eller begrunnelse for forskriften samlet sett. Hensikten med formålsbestemmelsen er å synliggjøre verneverdiene i området. Formålsbestemmelsen vil være førende for den videre forskriftsutformingen, avgrensning og senere forvaltning av området. I formålsbestemmelsen til nasjonalparker framheves områdets egenart og særtrekk.

I Raet nasjonalpark er kystlandskapet over og under vann sentralt. Hele nasjonalparkområdet er preget av siste istid, og de kvartærgeologiske forekomstene utgjør en sentral del i vernet. Landskapet og økosystemene knyttet til israndavsetningene er særegne. Kombinert med kyststrømmen danner israndavsetningene i sjø høyenergetiske og artsrike system. De store sjøarealene som er inkludert i nasjonalparken inkluderer svært mange av de marine naturtypene som finnes på norsk side av Skagerrak, og vil spille en sentral rolle i utviklingen av den marine forvaltningen gjennom sin funksjon som referanseområde. Noen marine naturtyper er fremhevet spesielt i formålet. Nasjonalparken skal også ivareta naturlig forekommende arter og naturtyper samt sjeldne og truede arter. På bakgrunn av den rike kulturhistorien i området, er også vern av kulturminnene tatt med som verneformål. Området er også særs viktig for friluftslivet i regionen og

er derfor trukket inn som en del av verneformålet med fokus på et tradisjonelt og enkelt friluftsliv.

Nasjonalparken er delt inn i forvaltningssoner. Hver sone er omtalt i formålsparagrafen, og gir føringer for forvaltningen i disse sonene.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

Pkt. 1 Landskapet

I nasjonalparker er det et generelt vern av landskapet. I tillegg omfatter vernebestemmelsene naturmiljøet både på land og i sjø. I pkt. 1.1 heter det at området er vernet mot inngrep av enhver art, som er en standard formulering i nasjonalparkene. Med dette menes fysiske inngrep av den type som er eksemplifisert under punktet. Oppstillingen skal være så konkret som mulig og tilpasses det enkelte verneområde. At oppstillingen ikke er uttømmende innebærer at det er et forbud mot liknende inngrep eller tiltak i budskapet.

Bestemmelsens pkt. 1.2 viser unntak fra forbudsbestemmelsen i pkt. 1.1. I hovedsak viser den spesifiserte former for vedlikehold av innretninger, og noen tiltak som vil være tillatt uten innhenting av dispensasjon etter denne forskriften. Vedlikehold av bygninger er blant annet tillatt. Det samme gjelder vedlikehold av brygger og gjerder. Istandsetting av nødvendige samfunnsfunksjoner som vann, avløp og kommunikasjon ved akutt utfall er også tillatt. Akterfeste med tilhørende moring er tillatt ved egen fortøyningsplass, og det er også midlertidig oppbevaring av joller på land ved egen fortøyningsplass.

Bestemmelsens pkt.1.3 viser hva forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til, på tross av det generelle forbudet i pkt.1. Dette er tiltak som man ser at det kan være behov for, men som det samtidig er viktig å føre kontroll med. Derfor ønsker man at forvaltningsmyndigheten behandler slike saker. Det er imidlertid en forutsetning at dispensasjonen ikke kan gis hvis det går utover verneformålet jf. § 2.

Tekniske inngrep skal reguleres strengt i en nasjonalpark. Det er likevel hensiktsmessig å ta inn en dispensasjonshjemmel for mindre byggetiltak på eksisterende bygninger. Likeledes at det kan gis dispensasjon til oppføring av ny bygning hvis en bygning har gått tapt ved brann eller naturskade. Det kan også gis dispensasjon til riving og gjenoppføring i samme størrelse og til samme bruk. Innlegging av vann og avløp kan tillates etter søknad forutsatt at naturmiljøet ikke blir skadet. Bygging av nye brygger angis ikke generelt som et tiltak det

etter søknad kan gis dispensasjon til. Vilåret for slik søknad er at bygging av brygger skjer etter fjerning av eksisterende brygger, eller ved samling av eksisterende brygger i felles-brygge. Vedlikeholdsmudring ved eksisterende brygger kan tillates ved søknad.

Det finnes ingen norske nasjonalparker hvor akvakultur er tillatt. I vedtatte marine verneområder kan det gis akvakulturtillatelse, forutsatt at dette er i tråd med kommunepåplanen. Styringsgruppa for Raet og Jomfruland nasjonalparker har uttrykt ønske om å ha en åpning for at det kan søkes om akvakulturvirkosomhet, jf. Stortingsmelding nr. 43 (1998-99), som ikke er i strid med verneformålet, er uten fast bygningsmasse, uten forurensningskonsekvenser og uten synlig anlegg over havoverflaten. Bestemmelsen som er foreslått åpner for at det kan søkes om tiltak som oppfyller vilkårene.

Mindre tiltak for å tilrettelegge for friluftsliv som oppsetting av skilt og informasjonstavler inngår også i dette punktet.

Pkt. 2 Plantelivet

Bestemmelsen inneholder et generelt vern av vegetasjon på land og i sjø. Dette inkluderer også døde busker, trær og tang. Også planting og såing av trær og annen vegetasjon er forbudt, dette inkluderer også fremmede treslag og planter. Bestemmelsen er ikke til hinder for beiting med sau, vanlig høsting og plukking av bær, matsopp og vanlige planter som er nevnt i unntaksbestemmelsene i pkt. 2.2.

I mange områder vil det være ønskelig med beiting som del av skjøtselen av landskapet og spesielle naturtyper, ofte for å hindre gjengroing. Dette vil bli beskrevet nærmere i forvaltningsplanen, og det vil bli lagt til rette for slik skjøtsel. Utmarksbeite med andre beitedyr enn sau, og beiting i sone B kan tillates etter søknad (pkt. 2.3)

I tidligere tider var det vanlig å hente tang i fjæra til gjødsling og jordforbedring. Gårdene hadde sine plasser hvor de hadde rett til å hente tang. Denne driftsmåten eksisterer ikke lenger og ingen gårder har dette som en del av driftsopplegget. De kjente tangforekomstene ligger i sårbare områder av NP. Maskinell henting av tang vil medføre skade på andre viktige verneverdier i nasjonalparken. Vi foreslår derfor at tangrettigheten avskjæres gjennom vernet av plantelivet. Det vil bli gitt erstatning for økonomisk tap som følge av tapte rettigheter. Rydding av tang på offentlige badestrender i nasjonalparken er tillatt etter unntaksbestemmelsene i pkt. 2.2.

Det er presisert at nedfalt trevirke kan brukes til lovlig bålbrekking, dvs. i perioder av året da det ikke er bålforbud og på plasser der bålbrekking er tillatt, jf. pkt. 5.7.

Det finnes en del fritidsboliger innenfor nasjonalparken, og noen boliger tett mot nasjonalparkområdet. Det er åpnet for at det kan foregå skånsom vegetasjonsrydding og beplantning rundt fritidsboliger og boliger. Retningslinjer skal beskrives nærmere i forvaltningsplanen.

I pkt.2.3 kan forvaltningsmyndigheten gi dispensasjon til hogst av ved og rydding av vegetasjon. Retningslinjer for slik skjøtsel, og hva slags vegetasjon som kan fjernes skal også beskrives i forvaltningsplanen. Slik hogst kan bl.a. være ønskelig av hensyn til skjøtsel av spesielle naturtyper. Områdets beskaffenhet og brukerinteresser må vurderes konkret.

Pkt. 3 Dyrelivet

Bestemmelsen gir et generelt vern for alt dyreliv på land og i sjøen, dvs. også fredning av arter som ikke omfattes av viltloven § 2, jf. pkt.3.1. Flere viktige funksjonsområder som reir, hekke- og gyteplasser er også nevnt. Utsetting av dyr på land og i sjø er forbudt.

I dette området pågår det et utstrakt næringsfiske. I verneformålet er det et uttrykt ønske å ta vare på de spesielle verneverdiene på sjøbunnen. Det er flere typer aktiviteter som kan skade strukturene på sjøbunnen, inkludert enkelte fiskemetoder. Vi ønsker å innføre et strengere vern i noen områder (sone c). Dette medfører restriksjoner på ulike aktiviteter som kan skade sjøbunnen, som fiske med aktivt redskap (bl.a. trål). Forvaltningssone C i nasjonalparken er et resultat av at den marine verneplanen for Transekt Skagerrak er blitt innlemmet i nasjonalparken. Det er foreslått to mindre referanseområder nokså nær land, og et større lenger ut og på dypere vann, som ikke skal kunne tråles. Dette skal være spesielle referanseområder hvor en kan vurdere utviklingen i områdene som tråles mot områder hvor tråling ikke foregår. Annet fiske vil være tillatt. Forslaget til trålfrie områder er utarbeidet i samarbeid med lokale fiskere i forbindelse med utarbeiding av forslaget til marint verneområde Transekt Skagerrak i 2009, og skal ikke føre til vesentlige tap av trålemuligheter for lokale reketrålere.

Hvem som tråler i det ytre trålfrie referanseområdet er mer uklart, også i hvilken utstrekning det tråles i dette området. Det er noen fiskere fra Flekkerøya (Kristiansand), Søgne og Tvedestrand som tråler i de ytre delene. Tilbakemeldinger fra representanter for disse fiskerne indikerer at aktiviteten i det angitte referanseområdet er forholdsvis begrenset. Det

forekommer også at svenske og danske fiskere opererer i dette området. Verneforslaget vil derfor også bli sendt på høring til danske og svenske fiskerorganisasjoner.

Utenfor sone A og C er jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldene lovverk tillatt. I sone A, forvaltningssone med spesielt hensyn på fugler og deres hekkeplasser, gjelder i tillegg at all jakt, fangst og bruk av skytevåpen er forbudt i tidsrommet fra 1. mars til og med 1. september.

Det er ordinær båndtvang i hele nasjonalparken. I sårbare perioder er det foreslått utvidet båndtvang i sone A og på Tromlingene og Jerkholmen.

Pkt. 4 Kulturminner

Det er flere viktige kulturminner i området. Vi finner det riktig at disse beskyttes mot skade. Det kan gis dispensasjon til istandsetting og vedlikehold når dette ikke skader verneformålet.

Det er aktuelt med særskilte bestemmelser om kulturminner i de fleste nasjonalparkene. Bestemmelsene om kulturminner endrer imidlertid ikke kulturminnemyndighetens ansvar for

ivaretagelse av kulturminner. Ansvar for kulturminner er tillagt Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet ved fylkeskommunen.

All skjøtsel, istandsetting og vedlikehold av kulturminner skal på forhånd være avklart med kulturminnemyndigheten. Skjøtsel, istandsetting eller vedlikehold skal ikke stride mot verneformålet.

Pkt. 5 Ferdsel og friluftsliv

Bestemmelsene gir mulighet for å regulere ferdselen av hensyn til formålet med vernet, og ta vare på naturverdiene og legge til rette for det enkle friluftslivet. Det er en forutsetning at ferdselen skjer varsomt og tar hensyn til verneformålet jf. pkt. 5.1.

Organisert turvirksomhet til fots er tillatt så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Ferdselsformer som kan skade naturmiljøet (pkt.5.3) krever dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.



Hasseltangen. Foto: Øivind Berg

I sone A, forvaltningssone med spesielt hensyn på fugler og deres hekkeplasser, er det ferdselsforbud fra 15. april til 15. juli for at fuglene skal få fred i den mest sårbare tiden av hekkeperioden.

Det er økende pågang av ulike arrangementer som ønskes gjennomført i vernede områder. I nasjonalparken kan arrangementer som ikke er til vesentlig skade eller ulempe for verneverdiene og verneformålet tillates etter søknad. Det vil være aktuelt med krav med hensyn på forsøpling, forstyrrelse, slitasje og varighet. Det er vesentlig at nasjonalparken er tilgjengelig for alle besøkende. Det skal gis retningslinjer for slike arrangementer i forvaltningsplanen (pkt. 5.4).

Bruk av hest i nasjonalparken er kun tillatt på ferdselsårer eller traséer som er godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. På strekningen Botne-Hove-Sandum er bruk av hest kun tillatt på ridentien som er tilrettelagt for ridning på Hove av hensyn til slitasjen som dette medfører. Inntil videre er det ikke satt ytterligere begrensninger i forvaltningsplanen, og ridning er derfor tillatt på andre ferdselsårer og traséer inntil annet blir bestemt i forvaltningsplanen (pkt. 5.5). Arendal kommune har vedtatt egen forskrift om atferdsregler på Hove

hvor også ridning med hest forbys utenfor ridetrasé. Teltning i nasjonalparken er tillatt i tråd med friluftsløven, dvs. inntil 2 døgn på samme sted. I sårbare områder er det teltforbud (sone B). Det skal også vises særlig varsomhet ved bålbrekking og bruk av grill slik at det ikke oppstår fare for brann eller skade på naturverdiene. Bruk av åpne ild i nærheten av skog og mark er forbudt i perioden 15. april til 15. september som ellers i landet (pkt. 5.6 og 5.7). Unntaksbestemmelsene sikrer viktige samfunnsfunksjoner som ambulanse, brann- og redningstjeneste ferdsel i nasjonalparken.

Pkt. 6 Motorferdsel

Bestemmelsen inneholder et generelt forbud mot motorisert ferdsel til lands, på is og i lufta under 300 m innenfor verneområdet. I pkt. 6.2 listes opp en rekke unntak fra motorferdselsforbudet, særlig i forhold til politi, brann, redning m.m. og nødvendige skjøtsels- og forvaltningsoppgaver. Det skjer her ingen vesentlig innskrenkning av motorferdselen i forhold til i dag, med unntak for motorferdsel i forbindelse med skogsdrift, som nå ikke lenger vil være tillatt. Det må også etter bestemmelsen søkes om dispensasjon til motorferdsel i forbindelse med vedhogst til eget bruk.



Skjærgårdstjenesten. Foto: Øivind Berg

I pkt. 6.3 er det bl.a. åpnet for at det kan gis dispensasjon til motorferdsel i forbindelse med transport av materialer til vedlikeholds- og byggearbeider. Dette kan også gjelde lufttransport i tilfeller der forholdene ligger bedre til rette for dette en annen transport.

Når det gjelder generell båtferdsel er det ikke innført fartsbegrensninger i nasjonalparken. Det er heller ikke satt egne bestemmelser for vannskuter. Dette blir etter vår oppfatning tilfredsstillende regulert gjennom annet lovverk. Det er satt et forbud mot motorbåtrace og øvingskjøring med racingbåter. I unntaksbestemmelsene pkt. 6.3 er det gitt mulighet for å gi dispensasjon til tradisjonsrike båtrace som har pågått over lengre tid og før vernetidspunktet. Det skal gis retningslinjer i forvaltningsplanen for dette.

Pkt. 7 Forurensing

Forsøpling er forbudt i nasjonalparken, herunder bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

Det er også forbudt å tømme kloakkvann fra båt i sjøen nærmere enn 300 meter fra fastland og øyer.

Forurensningsloven gjelder på lik linje i nasjonalparken som ellers. Det foreslås forbud mot unødvendig støy og støyende innretninger av hensyn til naturverdier og friluftslivet, bl.a. motordrevne radiostyrte leketøy. Forbudet gjelder ikke motordrevne hageredskaper i bruk til skjøtselsoppgaver (pkt. 7.2).

§ 4 GENERELLE DISPENSASJONSBESTEMMELSER

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til andre vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48. Denne bestemmelsen er en sikkerhetsventil som skal fange opp uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke har blitt vurdert i verneprosessen.

§ 5 FORVALTNINGSPLAN

En forvaltningsplan er et praktisk hjelpemiddel til å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal sikre en enhetlig



Måkeflukt. Foto: Øivind Berg

forvaltning ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging mv. Gjennom en forvaltningsplanprosess skal en avklare og ta stilling til hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal håndteres innenfor rammen av forskriften.

§ 6 SKJØTSEL

Skjøtsel er skilt ut som egen paragraf for å tydeliggjøre hjemmelen for skjøtsel. Skjøtsel vil være begrenset til tiltak som er nødvendige eller ønskelige for å oppnå formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47. Skjøtselsadgangen i naturmangfoldloven er knyttet til forvaltningsmyndigheten. Omfattende tiltak som ikke er å anse som skjøtsel etter § 6 krever tillatelse fra grunneier og rettighetshaver.

§ 7 FORVALTNINGSMYNDIGHET

Forvaltningsmyndighet for et verneområde innebærer ansvar for å sikre en utvikling i tråd med verneformålet. Forvaltningsmyndigheten har som oppgave å behandle søknader

om dispensasjoner, utarbeide forvaltningsplaner, organisere oppsyn i samråd med SNO, vurdere skjøtselstiltak, samarbeide med andre myndigheter, grunneiere, rettighetshavere, lag og organisasjoner og holde kontakt med rådgivende utvalg. Forvaltningsmyndigheten for nasjonalparken vil være et områdestyre med representanter fra kommunene og fylkeskommunen.

§ 8 RÅDGIVENDE UTVALG

Et rådgivende utvalg kan bistå forvaltningsmyndigheten med råd og uttalelser i aktuelle forvaltningsspørsmål. Sammensetningen av et slikt utvalg må vurderes bl.a. ut fra brukerinteressene og forvaltningsmessige utfordringer.

§ 9 IKRAFTTREDELSE

Ikrafttredelse av forskriften vil normalt være dato for vernevedtaket, dvs. når vedtaket blir truffet av regjeringen ved Kongelig resolusjon. Fra samme tidspunkt foreslås det å oppheve eksisterende verneområder som er listet opp i § 9.



«Fiskesprett». Foto: Alf Joachim Altenborg

4.2.8 Kommentarer til verneforskrift for Hove landskapsvernområde

I all vesentlighet følger forskriftens innhold gjeldene verneforskrift for Raet lvo. På grunn av den store reduksjonen av flateinnhold på verneområdet (pga. omgjøring til nasjonalpark), er noen bestemmelser tatt bort fordi de ikke er aktuelle i Hove lvo lenger. Samtidig er det foretatt en spissing av verneforskriften mot det nye formålet og de arealene den nå omfatter. Verneforskriften for Hove lvo er derfor å oppfatte som en vesentlig endring av den i dag gjeldene verneforskrift for Raet lvo.

Oppbygningen av verneforskriften for Hove landskapsvernområde er den samme som for nasjonalparken. Bestemmelsene som vesentlig skiller seg fra nasjonalparken, og/eller er endret materielt i forhold til Raet lvo, er kommentert under.

§ 2 FORMÅL

Formålet i Hove landskapsvernområde er endret og spisset mot det området forskriften skal forvalte. Verneområdets særtrekk er fortsatt de kvartærgeologiske forekomstene, men formålet er mer orientert mot å forvalte områdets landskap og det biologiske som preger landskapet i området. Kulturlandskapsdelen av formålet fra Raet lvo er tatt ut. En viktig del av formålet er at allmennheten skal sikres fri anledning til natur- og landskapsopplevelse.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

Pkt. 1 Landskapet

Det må ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.

I landskapsvernområdet er det gitt anledning for vedlikehold av campingområdet i unntaksbestemmelsene. Bestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger. Det samme gjelder vedlikehold av veien innenfor campingen. Det skal gis retningslinjer for dette i forvalt-



Hove. Foto: Geovekst

ningsplanen. Etter søknad (pkt. 1.3) kan det gis dispensasjon til ombygging og utvidelse av bygninger. Det kan også etter søknad gis dispensasjon til nødvendige bygninger og anlegg/innretninger til forsvarlig drift av campingplassen. Det skal gis retningslinjer for slike tiltak i forvaltningsplanen. Etter søknad kan det åpnes for etterfylling av sand på offentlig badestrand.

Pkt. 2 Plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre det vernede områdets særpreg eller karakter vesentlig. Innføring av nye plantearter er forbudt.

Hogst skal skje som plukkhogst og særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges. Unntaksbestemmelsen (pkt. 2.3) tillater at døde trær og greiner som kan være til skade eller fare innenfor Hove campings grenser kan fjernes.

Pkt. 6 Motorferdsel

Motorferdsel i utmark er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy. Kjøring på veier til og i campingområdet er tillatt. Motorferdsel i forbindelse med rydding av offentlig badestrand er tillatt i tråd med retningslinjer i forvaltningsplan.

4.2.9 Kommentarer til verneforskrift for Søm landskapsvernområde

Som for Hove lvo vil verneforskriften for Søm lvo i all vesentlighet følge tidligere gjeldene verneforskrift for dette området; verneforskrift for Hasseltangen lvo. På grunn av den store reduksjonen av flateinnhold på verneområdet (pga. omgjøring til nasjonalpark), er noen bestemmelser tatt bort fordi de ikke er aktuelle i Søm lvo lenger. Samtidig er det foretatt en spissing av verneforskriften mot det nye formålet og de arealene den nå omfatter. Verneforskriften for Søm lvo er derfor å oppfatte som en vesentlig endring av den i dag gjeldene verneforskrift for Hasseltangen lvo.

Oppbygningen av verneforskriften for Søm landskapsvernområde er den samme som for nasjonalparken. Bestemmelsene som vesentlig skiller seg fra nasjonalparken, og/eller er endret materielt i forhold til Hasseltangen lvo, er kommentert under.



Søm. Foto: Geovekst

§ 2 FORMÅL

Formålet i Søm landskapsvernområde er endret og spisset mot det området forskriften nå skal forvalte. Verneområdets særtrekk er fortsatt de kvartærgeologiske forekomstene (landskapsformene) og kulturlandskapet. Formålet er orientert mot å forvalte områdets særegne natur- og kulturlandskap med det kontinentale preg som den varmekjære floraen som området besitter.

§ 3 VERNEBESTEMMELSER

Pkt. 1 Landskapet

Det må ikke settes i verk tiltak som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.

Bestemmelsen er ikke til hinder for (pkt. 1.2) vedlikehold av bygninger, anlegg og innretninger. Den er heller ikke til hinder for landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende jordbruksarealer, herunder åkerbruk, ferdigplenproduksjon, slått og beiting. I pkt. 1.2 f) er det gitt dispensasjon til fortsatt drift og vedlikehold av småbåthavnen på Søm innenfor den arealavgrensningen som gjelder på vernetids-

punktet. Dette gjelder også opplag av båter som i dag. Det vil gis retningslinjer for dette i forvaltningsplanen.

Forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til ombygging og mindre utvidelser samt bruksendring av eksisterende bygninger. Det kan også gis dispensasjon for oppføring av bygninger og innretninger som er nødvendige for landbruksformål (pkt. 1.3)

Pkt. 2 Plantelivet

Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse som kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Innføring av nye plantearter er forbudt. For dyrket mark gjelder forbudet mot innføring av nye plantearter kun plantearter som gjennom spredning kan redusere verneområdets verdi. Tilplanting av innmark med tanke på skogproduksjon er ikke tillatt, herunder produksjon av plantegrønt og juletrær.

Beiting er tillatt.



Villtulipan. Foto: Bjørn Bratland

Hogst av ved til eget bruk er kun tillatt i samsvar med forvaltningsplan, og hogst er kun tillatt som plukkhogst. Særmerkede, dekorative og døde trær som preger landskapet skal ikke hogges. Det skal lages retningslinjer for hogst i forvaltningsplanen.

Pkt. 3 Dyrelivet

Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldene lovverk er tillatt.

Pkt. 7 Forurensing

Forurensing og forsøpling er forbudt, og all bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Det er gitt et eget unntak for lovlig bruk av sprøytemidler i jordbruksdriften (pkt. 7.2).



Rødstilk i Ruaker. Foto: Rolf Jørn Fjærbu



Slåpetorn. Foto: Alf Reiar Berge



Vårvikke. Foto: Bjørn Bratland

Etter konsekvensutredningsforskriften § 2 skal «planer for nasjonalparker og andre verneområder større enn 500 km², eller større enn 250 km² dersom planene fører til en vesentlig endring i dagens bruk, alltid behandles etter konsekvensutredningsforskriften».

5 KONSEKVENSER AV VERNET

Nasjonalparkområdet er ca. 607 km² stort og i så måte omfattet av nevnte forskrift. Da nasjonalparkprosessen startet opp var derimot utredningsområdet under arealgrensene for konsekvensutredning (utredningsområdet uten Transekt Skagerrak-arealene var ca. 200 km² stort), men vi valgte likevel å iverksette en utredning for å få en ekstern vurdering av konsekvensene som følge av vernebestemmelsene for nasjonalparken. Multiconsult har utført konsekvensutredningen på oppdrag for Fylkesmannen i Aust-Agder.

Den opprinnelige avgrensningen som utgjorde utredningsområdet for Transekt Skagerrak hadde et samlet areal på 692 km², hvor 114 km² lå utenfor territorialgrensen på 12 nautiske mil. Størrelsen utløste dermed krav til konsekvensutredning som ble gjennomført av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og Havforskningsinstituttet (HI) på oppdrag for Direktoratet for naturforvaltning i år 2010.

Resultatene som fremsettes i dette kapittelet er en gjengivelse av resultatene som ble funnet i de to nevnte utredningene (Konsekvensutredningsrapportene i sin helhet følger verneforslaget som bakgrunnsinformasjon). Kommentarer fra prosjektgruppen til konsekvensvurderingen, er satt som fotnoter i teksten.



Rekefisker. Foto: Øivind Berg

5.1 Erstatninger

Erstatning for eventuelt økonomisk tap som følge av opprettelsen av nasjonalparker og landskapsvernområder reguleres av § 50 i naturmangfoldloven som sier følgende om erstatninger som følge av vernetiltak:

«En eier eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, biotopvernområde eller marint verneområde, har rett til erstatning fra staten for økonomiske tap når et vern innebærer vanskeliggjøring av igangværende bruk. For bruk som trenger tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det er gitt kunngjøring etter § 42.

Når vilkårene etter første ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov av 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonserstatningslova). Ved anvendelse av nevnte lov § 10 er det tidspunktet for vernevedtaket som skal legges til grunn.

Kongen fastsetter ved forskrift hva som regnes som igangværende bruk for virksomhet i henhold til

- a. utvinningstillatelse etter lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven)*
- b. utmål etter lov 30. juni 1972 nr. 70 om bergverk (bergverksloven)*
- c. mineralloven»*

Det er viktig å være klar over at store deler av landarealene i det aktuelle området ble vernet som landskapsvernområde eller reservat i år 2000 og 2006. I og med at restriksjonsnivået for grunneiere og rettighetshavere i hovedsak vil forbli slik det er i dag, vil det være et svært begrenset juridisk grunnlag for å utbetale erstatninger på disse arealene, som følge av et nasjonalparkvern. For skogarealene er det nyanser mellom regelverket i dagens landskapsvernområde og de regler som foreslås for nasjonalparken. I den grad reglene for skogarealene vil virke strengere enn dagens landskapsvern, kan det være relevant å få dette prøvd etter § 50 i naturmangfoldloven.

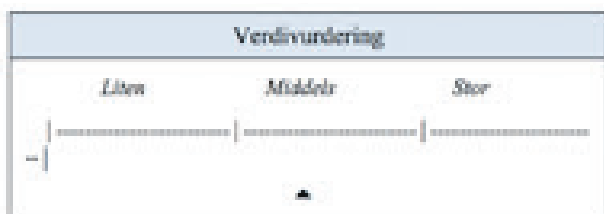


Rivingen. Foto: Jan Atle Knutsen

5.2 Utredningsprogram

Konsekvensutredningsprogrammet for Raet nasjonalpark ble utarbeidet av prosjektgruppen for Raet nasjonalpark. Programmet fastsatte rammene for utredningen og tema som belyses i rapporten. Som grunnlag for vurdering av konsekvenser ble det brukt et utkast til verneforskrift for Raet nasjonalpark. Programmet ble brukt som konkurransegrunnlag i utlysningen av oppdraget om konsekvensutredning av Raet nasjonalpark. Utredningsprogram med KU-utkast til verneforskrift følger som vedlegg nr. 2.

Konsekvensutredningsprogrammet for Transekt Skagerrak ble utarbeidet av Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med Direktoratgruppen i august 2010. Programmet fastsetter rammene for utredningen og hvilke tema som skal belyses i konsekvensutredningen. Som grunnlag for vurdering av konsekvenser ble det brukt en restriksjonstabell som beskriver på hvilket nivå en verneforskrift vil begrense aktivitet og inngrep i verneområdet. Utredningsprogram med restriksjonstabell følger som vedlegg nr. 3



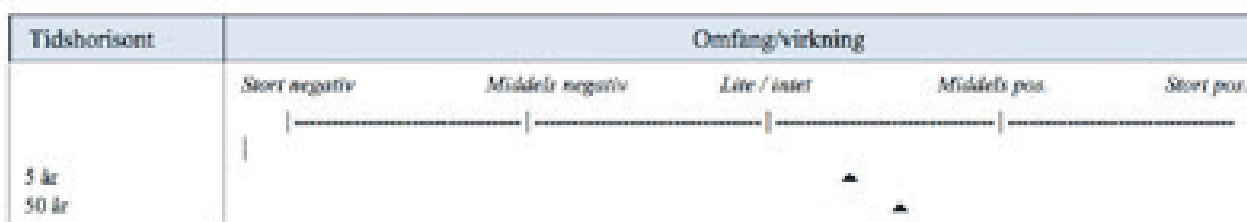
5.3 Konsekvensutredning for Raet nasjonalpark (Multiconsult)

Beskrivelse av metode

Denne konsekvensutredningen er, for de fleste temaer/fag-områder, basert på en «standardisert» og systematisk tre-trinns prosedyre for å gjøre analyser, konklusjoner og anbefalinger mer objektive, lettere å forstå og lettere å etterprøve (Statens vegvesens håndbok V712 Konsekvensanalyser).

Det første steget i konsekvensvurderingene er å beskrive og vurdere området sine karaktertrekk og verdier innenfor de ulike temaene/fagområdene. Verdien blir fastsatt langs en skala som spenner fra liten verdi til stor verdi (se eksemplet under).

Trinn 2 består i å beskrive og vurdere omfang/virkning av tiltaket (opprettelse av nasjonalparken) opp mot 0-alternativet (dagens situasjon samt summen av alle tiltak og planer som forventes realisert i utredningsområdet om en ikke oppretter nasjonalparken). Omfang/virkning blir vurdert både i tid og rom og ut fra sannsynligheten for at virkningen skal oppstå. Omfanget blir vurdert både ut ifra et kortsiktig og et lang-siktig perspektiv (5/50 år), og langs en skala fra stort negativt omfang til stort positivt omfang (se eksemplet under).



5: KONSEKVENSER AV VERNET

Det tredje og siste trinnet i konsekvensvurderingene består i å kombinere verdien av området og omfang/virkning av opprettelse av nasjonalparken for å få den samlede konsekvensvurderingen. Denne sammenstillingen gir et resultat langs en skala fra meget stor negativ konsekvens til meget stor positiv konsekvens (se figuren til høyre). De ulike konsekvenskategoriene er illustrert ved å benytte symbolene «+» og «-».

Hovedpoenget med å strukturere vurderingen av konsekvenser på denne måten, er få fram en nyansert og presis presentasjon av konsekvensene av opprettelse av nasjonalparken. Dette vil også gi en rangering av konsekvensene etter deres viktighet. En slik rangering kan på samme tid fungere som en prioriteringsliste for hvor man bør sette inn ressursene i forhold til avbøtende tiltak og overvåkning.

Konsekvensvurdering

Planområdet for Raet nasjonalpark berører sammenhengende land og sjøområder langs kysten av Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke. Vurdering av konsekvenser ved opprettelsen av nasjonalparken på en rekke deltema er gitt på henholdsvis kort (5 år) og lang sikt (50 år). Under er en samlet vurdering med påfølgende sammendrag per deltema.



Omfang \ Verdi	Liten	Middels	Stor
Stort positivt			Meget stor positiv konsekvens (++++)
Middels positivt			Stor positiv konsekvens (++++)
Lite positivt			Middels positiv konsekvens (++)
Innet			Ubetydelig (0)
Lite negativt			Ubetydelig (0)
Middels negativt			Liten negativ konsekvens (-)
Stort negativt			Middels negativ konsekvens (- -)
			Stor negativ konsekvens (- - -)
			Meget stor negativ konsekvens (- - - -)

Generelt om implikasjoner og konsekvenser

Opprettelse av Raet nasjonalpark vil påvirke naturmiljø, naturressurser og samfunnsinteresser på flere ulike vis. Verneforskriften og forvaltningsplanen vil legge føringer for hva som tillates av tiltak, bruk og ferdsel innenfor verneområdet. Med nasjonalparkstatus vil få et mer sammenhengende vern av naturmiljøet i området og det økonomiske handlingsrommet økes ved bevilgninger og nye stillinger, og området vil kunne markedsføres under merkevareappen og kvalitetsstempelen «nasjonalpark», noe som indirekte kan gi økt turisme og næringsvirksomhet.

I det følgende gis det først en oversikt over generelle implikasjoner ved opprettelse av Raet nasjonalpark, og deretter følger en nærmere gjennomgang for ulike deltema.

Juridiske implikasjoner

Rent juridisk vil verneforskriften og forvaltningsplanen for Raet nasjonalpark gi føringer for hva som tillates av tiltak, bruk og ferdsel innenfor grensene til nasjonalparken.

Dagens situasjon

Utredningsområdet for Raet nasjonalpark er i dag sammensatt av områder med ulik jurisdiksjon. Dette gjelder to landskapsvernområder, flere naturreservater og områder med ulike arealformål i kommuneplaner og reguleringsplaner (statlig og lokalt sikra friluftslivsområder og annen grønnstruktur, LNF-områder, næringsområder og bruk og vern av sjøarealer).

Eksisterende boliger og fritidsboliger i utredningsområdet ligger spredt og stammer fra en tid da det var få begrensninger på hvor man fikk lov til å bygge. I nyere tid har regelverket blitt betydelig innskjerpet, blant annet gjennom arealplan- og verneprosesser der nye utbyggingsområder har blitt lokalisert, og der det er nedlagt byggeforbud utenfor disse områdene. I korte trekk kan eksisterende bebyggelse som ligger spredt videreføres og vedlikeholdes, og til en viss grad bygges om eller utvides. Ny bebyggelse tillates kun dersom det er i tråd med formålet (naturvern, friluftsliv, landbruk) eller dersom det gis dispensasjon fra plan. De tre kommunene kan ha noe ulik dispensasjonspraksis og det kan også variere noe hva som tillates av tiltak innenfor ulike delområder.

Med unntak av enkelte naturreservater og fuglefredningsområdet er det tillatt tilnærmet fri ferdsel og utøvelse av friluftsliv innenfor utredningsområdet. Friluftsloven regulerer hva som er tillatt bruk.

Motorisert ferdsel på land er regulert gjennom motorferdselloven. Det er forbud mot motorferdsel i utmark og på islagte vann, med unntak for enkelte spesifiserte kjøreformål. Motorferdsel er tillatt på de fleste kjørbare veger (skogsbilveger regnes som like med utmark). Motorisert ferdsel er tillatt på sjøen, men er enkelte steder forbudt innenfor angitte soner rundt naturreservater. Bruk av vannskuter er forbudt i verneområder.

Ny situasjon – opprettelse av Raet nasjonalpark

Ved opprettelse av Raet nasjonalpark vil utredningsområdet forvaltes under en felles forskrift med tilhørende forvaltningsplan. For delområder der det er behov for å innføre et strengere eller mer lempelig restriksjonsnivå vil det opprettes egne soner som vises med avgrensning i kart, og der forskriften angir særskilte bestemmelser. Hvilke delområder som skal inngå i de ulike sonene vil avklares senere i prosessen. De strengeste bestemmelsene vil gjelde sone A (fuglefrednings-

område) og B (natursone), som tilsvarer dagens naturreservater med tilsvarende restriksjonsnivå. I sone C (friluftslivssone)¹ vil det i større grad tillates tilretteleggingstiltak for friluftsliv. Dette vil gjelde utvalgte friluftslivsområder som fra før har intensiv bruk, som f. eks deler av Hasseltangen eller Hove. I nasjonalparken for øvrig er det i hovedsak landskaps-hensyn som skal ivaretas, og her vil det bl.a. kunne tillates friere ferdsel enn i sone A og B, men ikke like stor grad av tilrettelegging for friluftsliv som i sone C.

Med nasjonalparkstatus vil det bli noe strengere restriksjoner på hva som tillates av byggetiltak innenfor utredningsområdet, men som det foregående avsnittet viser er det allerede et forholdsvis strengt forvaltningsregime i området i dag. I store trekk vil eksisterende bebyggelse videreføres og kunne vedlikeholdes og benyttes som før, men med noen restriksjoner på hva som tillates av utvidelser. Noen tiltak, som f. eks tilrettelegging for friluftsliv kan tillates mot søknad, så lenge det ikke strider mot verneformålet.

Ferdsel og friluftsliv kan i hovedsak utøves som i dag, så lenge verneformålet ikke krenkes. For organisert turvirksomhet som kan skade naturmiljøet må man ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Nærmere retningslinjer for dette vil gis i forvaltningsplanen.

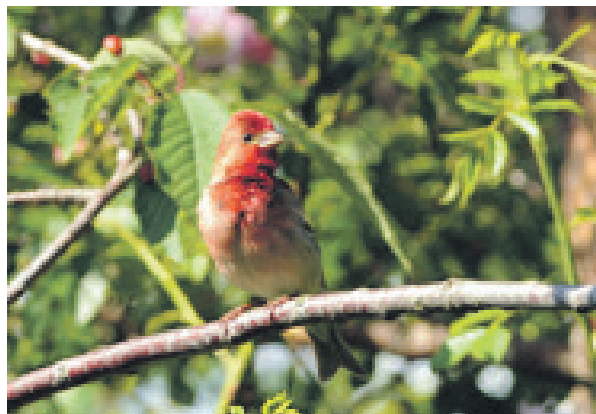
Motorisert ferdsel i utmark og på sjøen vil reguleres tilsvarende som i dag, men med forbud mot motorbåtrace (gjelder ikke angitte tradisjonelle båtrace) og bruk av vannskuter utenfor angitt trasé (en oppmykning av dagens totalforbud)².

1.

Sone C (friluftslivssone) er tatt ut av verneforskriften. Friluftslivshensyn ivaretas gjennom verneformålet og forvaltningsplan.

2.

Bestemmelsen om vannskutertrasé er tatt ut av verneforskriften. Bruk av vannskuter reguleres av nasjonal forskrift om bruk av vannscooter og lignende.



Rosenfink. Foto: Rolf Jørn Fjærbu

5: KONSEKVENSER AV VERNET

Tabell 1.

Skjematisk fremstilling av restriksjonsnivå ved dagens situasjon og ny situasjon ved opprettelse av Raet nasjonalpark. Fremstillingen er en forenkling basert på gjeldene lovverk og bestemmelser vurdert opp mot restriksjonsnivået i utkastet til verneforskrift for Raet nasjonalpark. IVA (Ikke Vernet Areal) refererer til arealer som ikke er vernet i dag. I hovedsak gjelder dette arealer med landbruks-, natur- og friluftsførmål (LNF) i kommuneplan/reguleringsplan, men aktuelle arealer kan være avsatt/regulert til andre arealførmål. LVO er landskapsvernområder, og NR er naturreservater i utredningsområdet. NP er nasjonalpark. Det understrekes at dette ikke er en fullstendig/uttømmende liste vedrørende restriksjonsnivå. Fremstillingen viser kun hovedtrekkene. Det kan gjelde andre bestemmelser og annet lovverk som ikke er nevnt her som kan innebære ytterligere begrensninger. Bestemmelser fra annet lovverk gjelder også i verneområdene.

Pbl. = Plan- og bygningsloven

Dagens situasjon — flere arealkategorier			Ny situasjon – Raet nasjonalpark
«BYGGETILTAK»			
IVA	LVO	NR	NP
• Byggeforbud i 100-metersbeltet langs sjø, jf. pbl § 1-8. • Byggeforbud langs vassdrag fastsatt i kommuneplan. • Byggeforbud i LNF-områder. • Restriksjoner som følge av bestemmelser til kommuneplan/reguleringsplan. • Landbrukstiltak i tråd med landbruksdelen av LNF er tillatt. • Tiltak i statlig sikrede friluftslivsområder krever samtykke/tillatelse fra staten som grunneier eller rettighetshaver.	Området er vernet mot inngrep som oppføring og ombygging av bygninger, brygger og andre anlegg, inkludert større energi-anlegg og ledninger på land og i sjø (utenom eksisterende traseer). Vedlikehold er tillatt. Ombygging og moderat utvidelse kan tillates etter søknad.	Området er vernet mot tiltak som kan endre naturmiljøet som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg (inkludert større energianlegg og ledninger på land og i sjø), gjerder eller andre varige eller midlertidige innretninger.	Tilsvarende LVO. Deler av NP (sone B) vil få tilsvarende restriksjonsnivå som NR.
«BRYGGER, SMÅBÅHAVN OG BÅTOPPLAG»			
IVA	LVO	NR	NP
• Nye småbåthavner avklares i kommunale planprosesser. styrt av pbl. • Eksisterende båthavner er regulert og/eller avsatt til småbåthavn i kommuneplan. Brygger må omsøkes etter pbl. fra det generelle byggeforbudet i LNF og § 1-8. Forbud mot tiltak langs sjø og vassdrag.	Eksisterende småbåthavner kan inngå i lvo. Nye brygger og anlegg tillates ikke. Vedlikehold er tillatt. Båtopplag er tillatt på et avgrenset område ved småbåthavnen på Søm.	Eksisterende brygger og anlegg kan ikke inngå i et NR, og nye anlegg tillates ikke. Båtopplag er ikke tillatt.	Større småbåthavner kan ikke inkluderes i en NP. Nye anlegg tillates ikke. Vedlikehold er tillatt. Det kan gis tillatelse til nye brygger som erstatning for eksisterende, eller ved samling av eksisterende brygger i felles anlegg. Det er tillatt å trekke joller på land for midlertidig oppbevaring ved egen fortøyningsplass.

Dagens situasjon — flere arealkategorier			Ny situasjon – Raet nasjonalpark
«CAMPING»			
IVA	LVO	NR	NP
Telting er tillatt i henhold til frilftslovens bestemmelser. Enkelte steder i Skjærgårdsparken og de statlig sikrede friluftslivsområdene er telting forbudt etter «Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftsområder i Aust-Agder». Campingplass: Ingen campingplasser i planområdet.	Telting er tillatt i henhold til frilftslovens bestemmelser. Atferdsreglene som nevnt under IVA gjelder også. Campingplass: Hove camping kan drive campingvirksomhet innenfor et avgrenset areal for eksisterende campingplass. Campingplassen er for øvrig underlagt bestemmelsene i verneforskriften.	Camping og teltslagning er forbudt. I Søm-Ruakerkilen NR er teltleirer forbudt.	Tilsvarende LVO hva gjelder telting. Campingplass kan ikke inngå i en NP, og tillates ikke anlagt i NP.
«ARRANGEMENTER»			
IVA	LVO	NR	NP
• Frilftsloven § 10. Ingen spesielle bestemmelser om arrangementer.	Ingen spesielle bestemmelser om arrangementer.	Bruk av Søm-Ruakerkilen NR til teltleirer, idrettsarrangement eller andre større arrangement er forbudt.	Arrangementer som ikke er til vesentlig skade eller ulempe for verneverdier og –formål, kan tillates etter søknad.



Gjessøya. Foto: Øivind Berg

5: KONSEKVENSER AV VERNET

Dagens situasjon — flere arealkategorier			Ny situasjon – Raet nasjonalpark
«FRILUFTSLIV»			
IVA	LVO	NR	NP
Ferdsl og opphold i tråd med friluftslivsloven er tillatt. Sykling og ridning er tillatt på veg eller sti i utmark og overalt i utmark på fjellet. (Sykling og ridning i terrenget omfattes ikke av allemannsretten etter friluftslivsloven. Det betyr at retten til å ri eller sykle i utmark utenom på fjellet er knyttet til bruk av vei eller sti.) Bålbrenning og grilling: Generelt gjelder reglene om åpen ild i utmark; det er forbudt å gjøre opp ild i eller nær skogsmark mellom 15. april og 15. september (forskrift om brannvern). Enkelte steder i Skjærgårdsparken og de sikrede friluftslivsområder er bålbrenning forbudt etter «Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftslivs-områder i Aust-Agder». Båndtvang: Ordinær båndtvang styres av hundeloven. Hunder skal holdes i bånd 1.april – 20. august. Enkelte steder i Skjærgårdsparken og de sikrede friluftslivsområder er det innført utvidet båndtvang eller båndtvang hele året etter «Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftslivs-områder i Aust-Agder».	Ferdsl i tråd med friluftslivsloven er tillatt. Sykling og ridning i terrenget omfattes ikke av allemannsretten etter friluftslivsloven. Det betyr at retten til å ri eller sykle i utmark utenom på fjellet er knyttet til bruk av vei eller sti. Bålbrenning og grilling: Generelt gjelder forskrift om brannvern samt at bålbrenning og grilling ikke skal skade naturverdiene. Enkelte steder i Skjærgårdsparken og de sikrede friluftslivsområder er bålbrenning forbudt etter «Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftslivs-områder i Aust-Agder». Ordinær båndtvang tilsvarende IVA I fuglefredningsområder (Tromlingene) er det båndtvang hele året.	Ferdsl i tråd med friluftslivsloven er tillatt. I sjøfuglreservatene er det ferdselsforbud i fuglenes hekkesesong 15. april – 15. juli. Sykling og ridning er et lite aktuelt tema i naturreservatene foruten deler av Søm-Ruaker NR. Her er ridning og sykling knyttet til bruk av vei og sti. Bålbrenning og grilling: Generelt gjelder forskrift om brannvern samt at bålbrenning og grilling ikke skal skade naturverdiene. Stort sett må det brukes medbrakt ved. Ordinær båndtvang tilsvarende IVA I sjøfuglreservatene er det utvidet båndtvang ut jaktforbudstiden 1. mars – 1. september. Tromlingene NR har båndtvang hele året.	Ferdsl i tråd med friluftslivsloven er tillatt. I soner med fuglelivsfredning er det foreslått å utvide ferdselsforbudet til å gjelde i perioden 1. april – 31. juli. Organisert bruk av hest er tillatt på veier og stier/områder som er godkjent for slik bruk. I avgrensede soner i NP kan sykling og uorganisert bruk av hest styres til veier/områder som er godkjent for slik bruk. Bålbrenning og grilling: Generelt gjelder forskrift om brannvern samt at bålbrenning og grilling ikke skal skade naturverdiene. I områder med tilrettelagte bålplasser skal disse benyttes. Båndtvang: Båndtvang tilsvarende dagens sjøfuglreservater 1. mars til 1. september i hele NP. Båndtvang hele året på de samme områdene som i dag allerede har dette etter «Nye atferdsregler for skjærgårdsparken og statlige, kommunale og private friluftslivs-områder i Aust-Agder».

Dagens situasjon — flere arealkategorier			Ny situasjon – Raet nasjonalpark
«MOTORFERDSEL»			
IVA	LVO	NR	NP
Til utmark og vassdrag: Motorferdsel i utmark og vassdrag er i utgangspunktet forbudt etter motorferdselloven med tilhørende forskrift. Unntak direkte med hjemmel i lov eller forskrift. Enkelte unntak for landbruket. Til sjøs: Motorferdsel med båt er sikret gjennom friluftsløven og regulert gjennom havne- og farvannsloven og tilhørende lokale forskrifter. Det er begrensninger for bruk av vannscooter i et belte 400 m fra land (vannscooterforskriften).	Motorferdsel i utmark er forbudt. Enkelte unntak for landbruket, militær virksomhet, politi, brannvesen mv. Lavtflyging under 300 m er forbudt i Raet lvo. Start og landing med luftfartøy er forbudt. Til sjøs: Ingen begrensninger utover reguleringer i annet lovverk. Bruk av vannscooter i verneområder er forbudt etter vannscooterforskriften.	Motorferdsel i utmark er forbudt. Enkelte unntak for politi, brannvesen mv. Start og landing med luftfartøy er forbudt. Til sjøs: ingen begrensninger utover reguleringer i annet lovverk. Bruk av vannscooter i verneområder er forbudt etter vannscooterforskriften.	Motorferdsel i utmark er forbudt. Lavtflyging under 300 m fra bakken er forbudt. Enkelte unntak for landbruket, politi, brannvesen mv. Til sjøs: Forbud mot motorbåttrace og øvelseskjøring med racingbåter. Det kan gis dispensasjon for tradisjonsrike båttrace. Ingen begrensninger utover reguleringer i annet lovverk utover dette. Mulighet for etablering av vannscootertrasé gjennom NP for tilgang til områder hvor bruk av vannscooter er lovlig.



Rukaerkilen. Foto: Geir Homme

5: KONSEKVENSER AV VERNET

Dagens situasjon — flere arealkategorier			Ny situasjon – Raet nasjonalpark
«JAKT, FISKE, FANGST OG SANKING»			
IVA	LVO	NR	NP
Jakt, fiske, fangst og sinking er regulert av bestemmelsene i villtloven og naturmangfoldloven, Havressursloven, lakse- og innlandsfiskeloven og med tilhørende forskrifter som regulerer bl.a. jakttider, fisketider og fiskeforbudsso- ner for anadrom laksefisk.	Det er som følge av vernet ikke lagt noen begrensninger på utøvelse av jakt og fiske i verneområdene. Deler av Tromlingene har fuglefredning. Her er jakt, fangst og bruk av skytevåpen forbudt. Vernet er heller ikke til hinder for bruk av eksisterende kaste- og låssettingsplasser eller bruk av gamle lakse- not-rettigheter.	I sjøfuglreservatene er all jakt, fangst og bruk av skytevåpen forbudt i perioden 1. mars – 1. september. På Tromlingene (reservat og fuglefredningsområde) er jakt, fangst og bruk av skytevåpen forbudt.	Det vil som følge av vernet ikke bli lagt begrensninger på utøvelse av jakt og fiske foruten i sone A; fugle- fredningsområder. Her vil all jakt, fangst og bruk av skyte- våpen være forbudt i perioden 1. mars – 1. september til- svarende sjøfuglreservatene. Vernet er heller ikke til hinder for bruk av eksisterende kaste- og låssettingsplasser eller bruk av gamle lakse- not-rettigheter. Plukking av bær, matsopp og sinking av skjell til eget bruk er tillatt.
«LANDBRUK, HOGST OG SKJØTSEL»			
IVA	LVO	NR	NP
Landbruksdrift er tillatt og reguleres etter særlovgivning med tilhørende forskrifter.	Landbruksdrift, spesielt jord- bruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende jordbruksarealer, herunder åkerbruk, slått og beiting er tillatt. Skogbruk: Kun i «Botneskogen» i Raet lvo er det tillatt med skogsdrift i tråd med retningslinjene nedfelt i forvaltningsplan. I lvo for øvrig er det ikke hogstforbud, men hogst må foregå i tråd med bestemmelser og retningslinjer i forvaltningsplan. Det er forbud mot flatehogst, treslagsskifte og hogst av egenartede, spesielt store og vakre trær, hule trær og store døende trær som er med på å prege landskapet. I Hasseltangen lvo er det innført naturtypeinndeling med egne retningslinjer for skjøtsel av skogen.	All vegetasjon, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse.	Intensiv tradisjonell land- bruksdrift er ikke tillatt. Egne unntaksbestemmelser for sauebeiting, skånsom vegetasjonsrydding rundt fritidsboliger, rydding, tynning og hogst etter forvaltnings- plan. Ytterligere hogst og skjøtsel, herunder utmarksbeite, kan tillates etter søknad. Vegetasjon på land og i sjø, herunder døde busker, trær og ilanddrevet tang er vernet mot all skade og ødelegging.

Sammendrag

Samlet vurdering - konsekvenser på kort sikt (5 år)

Opprettelse av Raet nasjonalpark vurderes å ha langt større positive konsekvenser enn negative. Konsekvensene vil være mest positive for naturmiljø, kulturminner og kulturmiljø, friluftsliv, reiseliv og annen næring samt kommunikasjon og markedsføring. For georessurser, sjøfart, transport og tilgjengelighet vil konsekvensene være ubetydelige, mens de vil være lite negative for fiskeri og havbruk, samt landbruk, industri og energi og privat eiendom.

Samlet vurdering - konsekvenser på lang sikt (50 år)

Det er forholdsvis stor usikkerhet knyttet til konsekvensene på lang sikt. For deltema der det vil være positivt med strenge vern, økt skjøtsel og mindre utbyggingspress - slik som naturmiljø, kulturminner og kulturmiljø og friluftsliv - antas konsekvensene å dreie i mer positiv retning på lang sikt

sammenlignet med 0-alternativet. For kommunikasjon og markedsføring vurderes også konsekvensene å utvikle seg i mer positiv retning på lang sikt, siden det vil ta tid å etablere et nytt markedsføringsapparat knyttet til nasjonalparken og gjøre området kjent som nasjonalparkområde. Eventuell opprettelse av et nasjonalparksenter og hvilke midler og ressurser som stilles til disposisjon vil kunne ha betydning for omfanget.

For deltema der muligheter for nye byggetiltak og utvidelse av eksisterende bebyggelse og infrastruktur vurderes som positivt, som landbruk, privat eiendom og til dels reiseliv og annen næring, vil konsekvensene være nokså konstante over tid, siden restriksjonsnivået vil være det samme på kort og lang sikt. For reiseliv og annen næring vurderes de positive konsekvensene på andre områder å overstige negative konsekvenser ved restriksjoner på fremtidige byggetiltak.

Tabell 2. Konsekvenstabell

Tema	5 år	50 år
Naturmiljø – land (inkl. geologi)	Middels positiv (++)	Middels – stor positiv (++)
Naturmiljø – sjø (inkl. geologi)	Liten – middels positiv (+/++)	Middels positiv (++)
Kulturminner og kulturmiljø	Liten positiv (+)	Middels – stor positiv (++)
Landbruk	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)
Georessurser	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)
Fiskeri og havbruk	Ubetydelig (0)	Liten negativ (-)
Friluftsliv	Middels positiv (++)	Middels – stor positiv (++)
Reiseliv og annen næring	Middels positiv (++)	Middels positiv (++)
Industri og energi	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)
Privat eiendom	Liten negativ (-)	Liten negativ (-)
Sjøfart	Ubetydelig (0)	Ubetydelig (0)
Transport og tilgjengelighet	Ubetydelig (0)	Liten – middels positiv (+/++)
Kommunikasjon og markedsføring	Middels positiv (++)	Middels – stor positiv (++)

Sammendrag per deltema

Naturverdier og miljø på land

Opprettelsen av Raet nasjonalpark er vurdert å ha middels positiv konsekvens for naturmiljø på land på kort sikt, og middels til stor positiv konsekvens på lang sikt. Med nasjonalparkstatus vil utbyggingspresset for landbrukstiltak i områder som ligger utenfor verneområder, samt områder som i dag inngår i landskapsvernområder, reduseres. Utbyggingspresset for boliger, fritidsboliger og næringsbygg i de deler av utredningsområdet som i dag ligger utenfor verneområder vil reduseres noe, men størstedelen av disse arealene ligger i områder som fra før har høyt restriksjonsnivå. Områder som i dag ikke er vernet vil få et noe strengere restriksjonsnivå for utnyttelse av mineralske ressurser. Med nasjonalparkstatus kan det ventes at området vil bli mer populært og at ferdselen dermed øker. Med økt bruk vil det også bli økt fokus på tilrettelegging og skjøtsel, og hvordan dette vil balanseres mot bruksfrekvensen vil være med på å avgjøre hvor stor innvirkning dette vil ha på naturmiljø på land.

Naturverdier og miljø i sjø

Opprettelse av nasjonalparken er vurdert å ha liten til middels

positiv konsekvens for naturmiljø i sjø på kort sikt, og middels positiv konsekvens på lang sikt. Nasjonalparken vil innen de fleste bruksområder medføre små endringer i positiv retning for naturmiljøet i sjø, sammenlignet med forventet utvikling i området uten utvidet vern. Som for landmiljø vil forventet aktivitet reduseres noe som følge av nasjonalparken og dette vil slå positivt ut også for det marine miljø. En utvidet skjerming av det marine miljø generelt og beiteområder for sjøfugl sammen med noe redusert utbygging i områder utenfor allerede vernet arealer har størst betydning.

Kulturminner og kulturmiljø

Ved opprettelsen av Raet nasjonalpark vil alle kulturminnene i området få et vern gjennom verneforskriften, slik at kulturminner som i dag ligger i LNF-områder vil få det samme vernet som de som ligger i verneområdene. Vernet vil medføre en forvaltningsplan som vil sikre kulturminnene på en helt annen måte enn 0-alternativet. På kort sikt antas det at situasjonen for kulturminner og kulturmiljø ved opprettelse av Raet nasjonalpark i stor grad vil tilsvare 0-alternativet, men på lengre sikt vil det ha en særlig positiv effekt med tanke på skjøtsel og tilrettelegging.



Fiskestim. Foto: Havforskningsinstituttet

Landbruk

Konsekvensen for landbruket er vurdert som ubetydelig både på kort og lang sikt, men med en usikkerhet på lang sikt avhengig av bl.a. rammevilkår. Opprettelse av Raet nasjonalpark vil stort sett ikke endre ressursgrunnlagets omfang eller kvalitet. Det foreslås at intensivt drevne jordbruksarealer holdes utenfor nasjonalparken og videreføres som landskapsvernområder og dermed kan drives videre som i dag. Begrensningene på hva som vil tillates av uttak av skog og beiting vil være nokså marginale sett i forhold til dagens situasjon. Restriksjonsnivået blir trolig marginalt strengere enn i dag. Omfanget av skogsdrift og beitebruk er i utgangspunktet nokså beskjedent innenfor utredningsområdet i dag.

Georessurser

Konsekvensen for georessurser er vurdert som ubetydelig både på kort og lang sikt. På kort sikt kan det antas at situasjonen for kommersiell utnyttelse av georessurser ved opprettelse av Raet nasjonalpark i stor grad vil tilsvare 0-alternativet. På lengre sikt vil utnyttelse av marine sand- og grusavsetninger potensielt kunne bli aktuelt og opprettelse av nasjonalpark vil påvirke muligheten for slik utnyttelse. Det anses som fordelaktig at slik utnyttelse ikke er aktuell eller interessant i dag. Ved en eventuell endring i interesse for slike ressurser vil konsekvensen likevel bli minimal, da alternative områder for slik utnyttelse lett vil kunne identifiseres.

Fiskeri og havbruk

Konsekvensene for fiskeri vurderes som ubetydelig på kort og lang sikt og havbruk vurderes som ubetydelig på kort sikt, men liten negativ på lang sikt. Dette er slått sammen for fiskeri og havbruk til ubetydelig på kort sikt til lite negativt på lang sikt. Raet nasjonalpark vil ikke føre til store endringer for fiskeri og havbruk, med unntak for begrensninger i bruk av bunnredskaper³, som skader viktige naturtyper og utsetting av dyr i sjø. Begrensningene vil ikke eller i liten grad påvirke utnyttning av høyproduktive fangst- eller tareområder, eller svært viktige gyte-/oppvekstområder. Restriksjoner for mulig havbruk kan imidlertid slå negativt ut på lang sikt.

3.

*Unntaksbestemmelse i verneforskriften for fangst og fiske.
Restriksjoner på aktive bunnredskap gjelder kun i sone C.*

Friluftsliv

Opprettelse av nasjonalparken er vurdert å ha middels positiv konsekvens for friluftslivsinteresser på kort sikt, og middels til stor positiv konsekvens på lang sikt. Opplegg for skjøtsel og tilrettelegging i friluftslivsområdene vil i stor grad tilsvare 0-alternativet. Det er først og fremst på finansieringssiden at handlingsrommet vil kunne økes ved at området får nasjonalparkstatus. At området får nasjonalparkstatus vil også til en viss grad redusere utbyggingspresset. Opprettelse av Raet nasjonalpark vil i liten grad endre bruksmulighetene for området, men vil heller bidra til å gjøre området mer attraktivt. Nasjonalparkstatus vil bidra til å øke områdets identitetsskapende betydning.

Reiseliv og annen næring:

Konsekvensene for reiseliv og annen næring er vurdert å ha middels positiv konsekvens både på kort og lang sikt. Ved opprettelse av Raet nasjonalpark vil reiselivsnæringen bli avskåret fra muligheten til å etablere nye overnattings- og serveringstilbud eller annen type infrastruktur innenfor nasjonalparkens grenser. Dette tilsvarer i realiteten situasjonen ved 0-alternativet. Opprettelse av Raet nasjonalpark vil gi betydelige muligheter for å løfte reiselivssatsingen i regionen, både indirekte ved bedre tilrettelegging for friluftsliv og skjøtsel av naturområdene, og direkte ved større grad av nettverksbygging, økt markedsføringsverdi og økte muligheter for å få midler og ressurser til å fremme naturbasert reiseliv.

Industri og energi

Konsekvensen for industri og energi er vurdert som ubetydelig på kort og lang sikt. Det er kun ett industriområde innenfor utredningsområdet som berøres (Hasseltangen). Det er foreslått at industriområdet holdes utenfor nasjonalparkens grenser, industriområdet vil dermed ikke berøres av verneforskriften. Det foreligger ingen planer om framtidige industri- eller energianlegg i området i dag og konfliktpotensialet vurderes derfor som lite på kort sikt, mens det er vanskelig å vurdere hvordan dette behovet kan endre seg på lang sikt.

Privat eiendom – boliger og fritidsboliger

Konsekvensen for privat eiendom er vurdert som liten negativ både på kort og lang sikt. Sett i forhold til 0-alternativet vil ikke opprettelse av nasjonalparken føre til store endringer for bruk av private eiendommer, da størstedelen av utredningsområdet fra før er vernet mot ny utbygging gjennom plan eller verneforskrift. Restriksjonsnivået vil bli noe strengere enn før for områder som i dag ligger i LNF-områder, men i hovedsak videreføres dagens regelverk.

Sjøfart

Konsekvensen for sjøfart er vurdert som ubetydelig både på kort og lang sikt. Skipstrafikk, rutegående båter og fritidsbåter vil kunne benytte sjøen og havneområder som i dag. Havneområdene holdes utenfor verneområdet, og kan videreutvikles tilsvarende som ved 0-alternativet. Det blir en oppmykning ved bruk av vannskuter⁴ som vil tillates på enkelte traseer innenfor verneområdet. Det kan søkes om gjennomføring av tradisjonsrike båtrace, men det settes en begrensning på iverksetting av nye båtrace.

4.

Vannskutertrasé, se merknad s. 77.

Transport og tilgjengelighet

Konsekvensen er for dette området vurdert som ubetydelig på kort, og liten til middels positiv på lang sikt. Ved opprettelse av Raet nasjonalpark vil det legges enkelte begrensninger på ferdsel og motorferdsel innenfor utredningsområdet, sammenlignet med 0-alternativet. Begrensningene vil likevel være nokså marginale, og vil på en del områder oppveies av økte muligheter for tilrettelegging for friluftsliv. En viss økning i transport og tilgjengelighet i forhold til 0-alternativet er sannsynlig.

Kommunikasjon og merkevarebygging

Opprettelse av nasjonalparken er vurdert å ha middels positiv konsekvens for kommunikasjon og merkevarebygging på kort, og middels til stor positiv konsekvens på lang sikt. Raet nasjonalpark vil kunne utgjøre en viktig samlende merkevare og kvalitetsstempel. Dette fordrer at området holdes godt i hevd, slik at de besøkendes forventninger om å oppleve et helhetlig og godt ivaretatt naturområde innfris. Det er et sterkt ønske fra næringsaktørene i regionen at det utarbeides en egen kommunikasjonsstrategi for nasjonalparken, og gjerne også etablering av et nasjonalparksenter.

Avbøtende tiltak

En del tyngre inngrep som ligger innenfor utredningsområdet tillates ikke i en nasjonalpark. Det anbefales at slike områder tas ut av nasjonalparken og videreføres som landskapsvern-områder. Dette gjelder:

- Boliger
- Fritidsboliger kan ligge innenfor en nasjonalpark, men det bør vurderes om noen av de «tyngste» områdene på Tromøya skal holdes utenfor grensa
- Intensivt drevne jordbruksarealer
- Campingplassen på Hove med adkomstveg
- Industriområdet på Hasseltangen med adkomstveg
- Grav- og urnelund på Tromøya
- Reguleringsplaner for hytteområder og småbåthavner, inkludert planer under utarbeidelse
- Enkelte kjøreveger, etter nærmere vurdering
- Småbåthavner
- Det er uheldig at enkelt kulturminner blir liggende på grensa, både innenfor og utenfor nasjonalparken. En justering av vernegrensen bør vurderes der hvor den går gjennom kulturminner som Hove gård (Askeladden id 139223) og steinalderboplass på Alve i Arendal (Askeladden id 41437)

Andre tiltak

- Økt oppsynsvirksomhet vil være nødvendig for å avbøte mulig økende motorferdsel både på land og på vann og de mulig negative virkningene av dette
- Tilsvarende oppsynsvirksomhet vil være relevant for jakt og fangst og fiskevirksomhet i området
- Organisering av ferdsel og ferdselsårer for å skjerme naturmiljøet på land og i sjø så mye som mulig
- Skjøtselstiltak av vegetasjon i henhold til forskrift
- Pålegg om rensing av forurensende kilder som kan skade naturmiljøet. Program for avfallshåndtering i hele nasjonalparksområdet
- Vurdere et tettere samarbeid mellom reiseliv og fiskeri-næringen spesielt rettet mot en positiv bruk av nasjonalparken, som kan gi synergieffekter for begge næringer
- Systematisk bekjempelse av Mink

Forhold som bør avklares i forvaltningsplanen

- Skilting og tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø i utvalgte områder
- Vurdering av ferdsel med tanke på slitasje nær sårbare kulturminner
- Ny kartfesting av kulturminner

5.4 Konsekvens-utredning for Transekt Skagerrak (NIBR, NIKU, NIVA, HI)

Innledende kommentar fra nasjonalparkprosjektet:

«Transekt Skagerrak var et av 36 områder som skulle vurderes med utgangspunkt i tilrådinger fra Rådgivende utvalg for marin verneplan. Området omfattet et transekt ut fra Skagerrak-kysten i Aust-Agder mellom nordspissen av Tromøya i Arendalkommune og sør til Ruaker på Fevik i Grimstad kommune. Galtesund og Hovekilen var inkludert som del av verneområdet. Avgrensningen inn mot kystlinjen varierte derfor avhengig av om kystlinjen allerede var vernet eller ikke. Der hvor eksisterende verneområder gikk til sjøen eller ut i sjø var grensen foreslått slik at tidevannssonen var inkludert. For de andre områdene var grensen foreslått lagt utenfor privat grunn (marbakken 2 m dyp). På denne bakgrunn har det blitt utredet to alternative grenser langs land for Transekt Skagerrak, marint verneområde; vern med alternativet «høyeste vannstand» og vern med alternativet «2 meters dybde»».

Tolkning av oppdraget og tilnærmingssmåte

Hensikten med oppdraget er å utarbeide en konsekvensutredning som er i overensstemmelse med de utredningsbehov som er angitt i konsekvensutredningsprogram for Transekt Skagerrak (vedlagt) og i konkurransegrunnlaget fra Direktoratet for naturforvaltning, Direktoratgruppen og Fylkesmannen i Aust-Agder.

Konsekvensutredningsprogrammet angir et nokså detaljert opplegg for gjennomføring av konsekvensutredningen, og prosjektteamet vil følge dette opplegget, bl.a. gjennom den spesifiserte tilnærmingssmåte som er skissert nedenfor.

Konsekvensutredningen er gjennomført i samarbeid mellom Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og Havforskningsinstituttet (HI).

Arbeidsdelingen mellom instituttene er slik at NIBR står for koordineringen og utredningen av de samfunnsmessige konsekvensene, NIKU for kulturminner og kulturmiljø, NIVA

for bunnhabitater og HI for fiskerinæringen, akvakultur og friluftsliv.

NIKU – opplegg til gjennomføring av konsekvensutredning

Det er tidligere foretatt en rekke registreringer av kulturminner under vann og i strandsonen i områder som omfattes av Transekt Skagerrak. Sjøfartsmuseet og lokale dykkerforeninger, samt Aust-Agder fylkeskommune, er viktige miljøer for innhenting av status og aktuelle kommunikasjonsparter ved utarbeidelse av prognoser og prognosekart.

Skipsvrak er en av de viktigste kildene for marinarkeologisk kunnskap og forskning. Vrak eldre enn 100 år er ifølge kulturminneloven Statens eiendom og er i praksis fredet. Kulturminneloven gjelder ut til territorialgrensen (4 nautiske mil). Kulturminneloven er den viktigste loven i forbindelse med vern av kulturminner og kulturmiljøer av nasjonal og regional verdi. Skipsfunn eldre enn 100 år er vernet mot inngrep ved at Staten er eier av funnet.

Utredningen er utarbeidet i forhold til gjeldende lovverk for konsekvensutredninger og metode jf. Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar (Riksantikvaren 2003), Håndbok 140 (Statens vegvesen 2006), kulturminner og kulturmiljøer i planlegging (RA 2003), Alle tiders kulturminner (om verdivurdering, Riksantikvaren 2001) samt andre relevante retningslinjer og veiledere.

Data fra Askeladden kulturminnedatabase, SEFRAK, fag- og lokalhistorisk litteratur, historiske kart, eldre foto og flyfoto vil bli benyttet.

Oppdragets art – marin verneplan – tilsier at det vil være særlige utfordringer knyttet til kartlegging og vurdering av maritime kulturminner og kulturminner under vann. Her vil det være viktig med kontakt med marinarkeologiske fag- og forvaltningsmiljøer og lokale lag og foreninger (for eksempel dykkerklubber, Forbundet Kysten etc.) for å få tilstrekkelig informasjon og kunnskap om eksisterende og potensielle funn. Man har også tatt kontakt med kommunal og regional forvaltning, og eventuelle lokale ressurspersoner, jf. ovenfor. NIKUs prosjektteam i dette oppdraget er satt sammen spesielt med tanke på å vurdere og analysere slike data.

NIBRs opplegg til gjennomføring av oppdraget

Vurderingene baseres bl.a. på kommunale planer, fylkesplaner, konkrete utbyggingsplaner og andre planer eller utredninger som måtte foreligge, samt forvaltningspraksis inklusive dispensasjonspraksis. Det vil også bli gjort rede for dagens forvaltningspraksis.

NIBR gjennomfører konsekvensutredningen for sine angitte temaområder med utgangspunkt i veletablerte samfunnsvitenskapelige metoder for datainnsamling, bearbeiding og analyse. I KU-rapporten gjøres det bl.a. rede for eksisterende situasjon og utviklingstendenser, og for de metoder som er anvendt (bl.a. Håndbok 140. Statens vegvesen 2006). En vil også utnytte andre relevante KU-metoder, retningslinjer og veiledere.

NIVAs opplegg til gjennomføring av oppdraget

Vurderingene er basert på informasjon hentet fra eksisterende rapporter og utredninger, offentlige nettsted og databaser. Sjøområdene utenfor Arendal har vært gjenstand for studier langt tilbake i tid. De nyeste og mest aktuelle undersøkelsene er benyttet for å gi en beskrivelse og status av bunnområdene innenfor transektet. Erfaringer fra konsekvensutredningen for Ytre Hvaler er også benyttet. Verdisetting og konsekvensvurdering følger Håndbok 140 fra Statens vegvesen 2006.

HIIs opplegg til gjennomføring av oppdraget

For beskrivelse av undersjøisk naturmiljø og biologisk mangfold er det hentet informasjon fra faglige rapporter og publikasjoner. Videre er det vist noen figurer, som baserer seg på historiske og pågående overvåkningsaktiviteter ved Havforskningsinstituttet Flødevigen. Denne institusjonen ble grunnlagt i 1882 og har hatt og har mange ulike undersøkelser knyttet til området siden den tiden.

Fiskerinæringen og fiskeriressurser er beskrevet ut fra møter og intervjuer med fiskere og kompetanse blant forskere ved Havforskningsinstituttet. Havforskningsinstituttet var allerede inne i tidlige prosesser da referanseområder i transektet, hvor det ikke skulle være tillatt med bunntråling, ble drøftet. Det er videre søkt råd og innspill fra Fiskerlaget Sør og Fiskeridirektoratet Region Sør, og fra Skagerakfisk S/L, som mottar det meste av de kommersielle fangstene som tas langt kysten av Skagerrak.

Vurderinger rundt akvakultur bygger på tidligere egnethetsanalyse for fiskeoppdrett og nye, offentlige føringer og reguleringer for denne del av kysten.

Under friluftsliv er det kort referert til nyere undersøkelser som peker på andelen av torsk og hummer som tas av fritidsfiskere.

KU og verneplaner

Konsekvensutredninger av verneplaner er en egen kategori innenfor forskriften om konsekvensutredninger, som ellers har et fokus på utbyggingstiltak og bruk av arealer. Man kan derfor merkes seg at det er snakk om et annerledes perspektiv enn vanlig når man konsekvensutreder en verneplan. Det kan derfor også virke noe rart at det er Statens vegvesenets Håndbok 140 om konsekvensanalyser som brukes her.

Det er allikevel mange råd i denne som lett kan overføres til KU for vern. Det som vil være mest tydelig her er bruken av skalaen for vurderingen av konsekvenser, som altså vil være den samme for alle enkeltutredningene her. Den er:

Meget stor positiv konsekvens (+++), Stor positiv konsekvens (+++), Middels positiv konsekvens (++), Liten positiv konsekvens (+), Ubetydelig (0), Liten negativ konsekvens (-), Middels negativ konsekvens (- -), Stor negativ konsekvens (- - -), Meget stor negativ konsekvens (- - - -)

Med bakgrunn i verneformålet, skal konsekvensene av mulige restriksjoner (tabell) utredes for ulike alternativer. I forhold til de eventuelle negative konsekvensene som framkommer i konsekvensutredningen, så skal utredningen foreslå avbøtende tiltak, herunder avgrensings- og forskriftstilpasninger, eller forslag til føringer i en forvaltningsplan og ikke minst regimet for dispensasjoner. Dersom det knytter seg spesielle konsekvenser til avgrensede områder innenfor utredningsområdet, skal dette belyses.



Rullesteinstrand, Hove. Foto: Geir Homme

Sammenstilling av konsekvenser for Transekt Skagerrak

0-alternativet er det som vil være mest positivt med tanke på samfunnsmessige konsekvenser. Konsekvensene av verneforslaget kan oppsummeres slik at det for samfunnsmessige forhold varierer noe, men hovedvekten ligger på negative konsekvenser på dette feltet. Konsekvensene er mer negative for høyeste vannstand-alternativet enn for 2 meters dybde alternativet. Det handler i hovedsak om at 2 meters dybde-alternativet kan føre til mange småtiltak i stransonen. Dette har både negative konsekvenser, som et økt inntrykk av privat grunn og positive konsekvenser som bedre tilrettelegging i forhold til friluftslivet/reiselivet og, for den saks skyld, at privates interesser kan imøtekommes.

Den samme distinksjonen mellom alternativer er aktuell for utredningen av bunnhabitater, der utbygging i den innerste strandsonen også gjør at 2 meters dybde-alternativet har noe mindre positive konsekvenser enn høyeste vannstand-

alternativer. Det samme mønsteret gjelder for konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø. De tre alternativene utgjør en gradering av inngrep, der man kan si et desto mer restriksjoner, desto mer positive konsekvenser.

For fisk, skalldyr og pattedyr er det ingen forskjell mellom de to avgresningene av alternativer for vernet. Her er det bare en forskjell mellom 0-alternativet og de to vernealternativene. 0-alternativet har negative konsekvenser, mens vernealternativene positive.

Det eksisterer allerede vern i store områder i transektet, som vi har pekt på. Disse vernene er godt mottatt, og berører heller ikke de områdene der presset på utbygging er størst innenfor transektet. Der transekt-vernet overlapper med disse andre vernene blir det derfor ingen konsekvenser, dersom transektvernet er like strengt som de eksisterende (noe vi antar her). Der transekt-vernet legger seg på grensen til disse andre vernene, ser vi det slik at konsekvensene i prinsippet blir de samme som ved høyeste vannstand-alternativet (2 meters dybde alternativet utredes som kjent ikke her).



Grisetang. Foto: Øivind Berg

5: KONSEKVENSER AV VERNET

Tabell 3. Sammenstilt konsekvenstabell			
Utredningstema	0-alternativet	Høyeste vannstand	2 meters dybde
4.1 Undersjøisk naturmiljø og biologisk mangfold			
Nye tekniske inngrep, herunder ulike former for bygninger, anlegg og installasjoner	--	++	+
Utfylling, mudring og dumping	-	++	+
Uttak av skjellsand	0	0	0
Utslipp fra industri, kjølevann, ballastvann	-	+	+
Fiske med bunnrå, rekestrå, krepsstrå	--	+++	+++
4.2 Fiskebestanden			
Fiske med bunnrå, rekestrå eller krepsstrå	--	+	+
4.3 Kulturminner og -miljø (KK)			
Båtvrak	-	+	+
Havne- og ankrings-områder	-	+	+
Brygger, båtoppdrag, slipper etc.	-	+	0
Sjømerker, siktelinjer, med	-	-	-
Faste fiskeinnretninger	-	+	+
Avfall fra land	-	+	0
-aktiviteter med skade på KK			
Nye tekniske tiltak	--	++	+
Utfylling	-	++	+
Mudring og deponering	-	++	++
Fiske med bunnrå	-	+	+
Fiske med bunn garn	-	-	-
4.4 Fiskerierieringen	0	-	-
4.5 Akvakultur og havbeite			
Akvakultur som krever utslippstillatelse	0	0	0
Akvakultur som ikke krever utslippstillatelse	0	+	+
4.6. Masseuttak	0	0	0
4.7 Forsvaret	0	0	0
4.8 Friluftsliv			
Konsekvens ved at tiltak gir inntrykk av privat eie	-	+	-
Konsekvens ved at tiltak gir økt tilgjengelighet til vann og strandsone	+	-	-
4.9 Reiseliv	0	-	-
4.10 Farleder, havner og tekniske installasjoner			
Farleder og industrihavner	0	0	0
Småbåthavner og tekniske inst.	0	---	--
4.11 Industri og energi			
Industri, energi og avløp utenom petroleum	0	0	0
Petroleumsvirksomhet	0	---	---

Meget stor positiv konsekvens (+++), Stor positiv konsekvens (++), Middels positiv konsekvens (+), Liten positiv konsekvens (+), Ubetydelig (0), Liten negativ konsekvens (-), Middels negativ konsekvens (- -), Stor negativ konsekvens (- - -), Meget stor negativ konsekvens (- - -)

Forslag til avbøtende tiltak

Gjennomgående er det at det å avbøte for de samfunnsmessige konsekvensene medfører å gjøre unntak for visse tekniske inngrep/tiltak, gjerne med skånsomme metoder. For naturmiljø er konsekvensene av vernet bare positive og avbøtende tiltak er dermed ikke relevante. For kulturminner og kulturmiljø er vernet også gjennomgående positivt, men noen aktiviteter som kan være i konflikt vil fremdeles være tillatt så i det ligger det negative konsekvenser, men altså ikke verre enn det blir uten vern.

5.5 Utredningsplikten

Fylkesmannen har gått gjennom utredningene og mener at konsekvensutredningene til sammen oppfyller forventningene i utredningsprogrammet for nasjonalparken. Relevant eksisterende kunnskap er innhentet og vurdert, og Fylkesmannen mener derfor at utredningsplikten er oppfylt.

Det er ansvarlig myndighet ved Miljødirektoratet som avgjør om utredningsplikten er oppfylt.

Fylkesmannen vil presisere at Multiconsults utredning baserer seg på det opprinnelig meldte utredningsområdet for Raet Nasjonalpark. Konsekvensutredningen for det marine verneområdet Transekt Skagerrak har tilsvarende tatt utgangspunkt i det området som det ble meldt oppstart om i marin verneplan. Verneforslaget for Raet nasjonalpark som er sendt på høring består av begge disse verneforslagene, minus områdene som ligger utenfor 12 nautiske mil fra forslaget til Transekt Skagerrak. Dette har i første rekke betydning for omtalen av konsekvenser for fiskeriene. For Multiconsults utredning lå det ikke inne forslag til trålfrie soner, hvilket kan påvirke vurderingen av konsekvenser i negativ retning. På den annen side viser utredningen for Transekt Skagerrak at de trålfrie sonene i liten grad benyttes av trålerne, og at de negative følgene kan komme hvis fiskerne må avbryte fisket for å styre unna de trålfrie sonene. Da områdene er utarbeidet i samråd med fiskerne, vurderes også dette å medføre små negative konsekvenser.



Fiskemåke på reir. Foto: Øivind Berg



På tur i rullesteina. Foto: Geir Homme

6 FORVALTNING AV NASJONALPARKEN

6.1 Forvaltningsmyndighet

Verneområdene som i dag ligger innenfor nasjonalparkområdet har Fylkesmannen i Aust-Agder som forvaltningsmyndighet. Ved opprettelsen av nasjonalpark vil dette endres til lokalt styresett.

Høsten 2009 vedtok regjeringen en ny forvaltningsmodell for nasjonalparker og store verneområder. Kommuner som har hele eller deler av verneområdene innenfor sine grenser, får ansvar og myndighet gjennom deltakelse i et områdestyre/nasjonalparkstyre. Styret oppnevnes av Klima- og miljødepartementet etter innstilling fra kommunene og fylkeskommunen. Departementet utarbeider også vedtekter for styret. Fylkesmannen tilsetter en nasjonalparkforvalter, som er sekretær for nasjonalparkstyret.

Nasjonalparkstyret for Raet nasjonalpark vil bestå av representanter fra Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner og fra Aust-Agder fylkeskommune. Styret er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken og har dermed et hovedansvar for å ta vare på de unike kvalitetene i området. Styret skal sørge for en helhetlig og kontinuerlig forvaltning av nasjonalparken på tvers av administrative grenser og innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften for området.

6.2 Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg

Gjennom prosessen med utforming av forslag til nasjonalpark er det etablert et samarbeid mellom de mange aktørene i området. Dette har sikret en god dialog om viktige spørsmål. Fylkesmannen ønsker at dette skal videreføres i forvaltningen av området etter vedtak om vern.

I henhold til § 8 i forslaget til verneforskrift kan det etableres et rådgivende utvalg for forvaltningen av området. Utvalget oppnevnes av nasjonalparkstyret. Sammensetningen fastsettes når nasjonalparkstyret er oppnevnt. Det er naturlig at for eksempel representanter for grunneiere, organisasjoner, organisasjoner, næringsdrivende og berørte offentlige myndigheter inngår.

Mange saker som behandles av områdestyret vil også kreve behandling etter andre lovverk som kommunene forvalter, spesielt plan- og bygningsloven. For å sikre at forvaltningen av nasjonalparken blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, kan det være hensiktsmessig med et administrativt kontaktutvalg med representanter fra bl.a. nasjonalparkforvaltningen og kommunene.

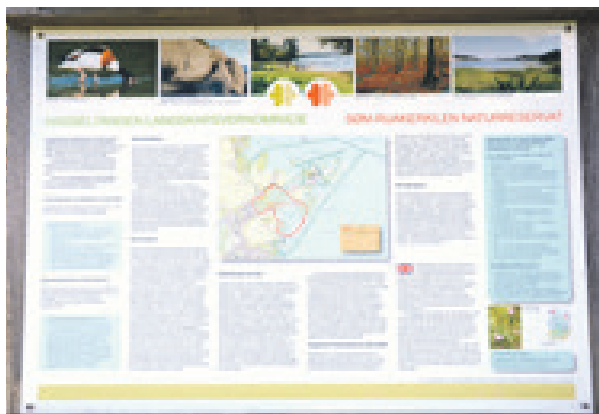
Medlemmene i et slikt kontaktutvalg oppnevnes av rådmennene og områdestyret for nasjonalparken.

6.3 Forvaltningsoppgaver

Forvaltningsplanen beskriver organiseringen av forvaltningen av nasjonalparken og fordeling av oppgaver i forhold til andre forvaltningsorganer og aktører. Nasjonalparkstyret er forvaltningsmyndighet for nasjonalparken.

Styret har følgende oppgaver:

- Myndighetsutøvelse etter vernebestemmelser fastsatt i verneforskriften, herunder vedtak om dispensasjoner
- Utarbeide forslag til forvaltningsplan. Planen godkjennes av Miljødirektoratet
- Skjøtsel for å bevare og utvikle biologiske verneverdier og landskapsverdi
- Legge til rette for friluftsliv slik at nasjonalparken kan oppleves og brukes uten at det er fare for at verneverdiene blir påført skade, herunder utvikling og vedlikehold av stier, merking, informasjonstiltak og annen tilrettelegging
- Nødvendig kunnskapsinnhenting om verneverdier
- Overvåking av verneverdiene som grunnlag for å vurdere om bevaringsmålene blir nådd. Ha nødvendig kontakt med grunneiere, rettighetshavere, brukere, lag og organisasjoner
- Påse at alle vesentlige brudd på reglene i verneforskriften som styret får kjennskap til, blir rapportert/anmeldt til Politiet
- Rapportere om forvaltningen til Miljødirektoratet



Informasjonsskilt. Foto: Øivind Berg

Trusler og forvaltningsutfordringer

Trusler mot verneverdiene og forvaltningsutfordringer er beskrevet i forvaltningsplanen. Trusler og utfordringer som det er aktuelt å gjøre noe med lokalt for å forebygge eller redusere skader på verneverdiene, er håndtert videre i forvaltningsplanen i kapitlene om forvaltningsmål og bevaringsmål, samt i tiltaksplanen.

Gjengroing er en betydelig utfordring i verneområdet. Samtidig er ressursene til skjøtsel begrensede, og innsatsen må prioriteres til de viktigste forekomstene. Dette krever god kunnskap om hvilke skjøtelsbetingede natur- og kulturkvaliteter som finnes innenfor området, og hvilke typer skjøtsel som vil fungere best for å fremme disse verdiene. Forvaltningsplaner/skjøtelsplaner er et viktig verktøy for å sikre riktig prioritering og god kvalitet på skjøtelsarbeidet. Forvaltningsplan vil derfor bli utarbeidet, og for de høyest prioriterte områdene innenfor nasjonalparken kan det også være aktuelt å lage egne skjøtelsplaner.

Skjøtsel omfatter også reduksjon eller fjerning av bestander av uønskede, fremmede arter. I verneområdet er det en spesiell utfordring å redusere bestandene av rynkerose, sitkagran, platanlønn og mink.

6.4 Dispensasjoner

Verneforskriften er rammen i saksbehandlingen og forvaltningsmyndigheten har ikke anledning til å gå ut over det som er fastsatt der.

Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser i paragraf 3 i verneforskriften viser til aktiviteter eller tiltak som forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til. Selv om et omsøkt tiltak er innenfor rammen av en spesifisert dispensasjonsbestemmelse, skal det likevel foretas en selvstendig vurdering av om dispensasjon skal gis.

Verneforskriften paragraf 4 er en generell dispensasjonsbestemmelse som innebærer at forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra verneforskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Dispensasjon fra vernebestemmelser er utøvelse av offentlig myndighet i henhold til naturmangfoldloven paragraf 7, slik at

de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven paragrafene 8 – 12 må vurderes ved en dispensasjon.

Dispensasjoner, naturmangfoldloven og forholdet til andre lover er nærmere omtalt i forvaltningsplanen.



Havørn. Foto: Rolf Jørn Fjærbu

6.5 Forvaltningsplan

I henhold til verneforskriften § 5 skal det utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon og så videre. Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal samtidig sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet. Ved hjelp av en forvaltningsplan skal man unngå tilfældige enkeltavgjørelser som kan være uheldige for verneverdiene. Gjennom planarbeidet skal det avklares og tas stilling til hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal behandles. Slik vil forvaltningsplanen også bidra til en mer forutsigbar forvaltning av verneområdet, og til at konflikter dempes.

Forvaltningsmål og retningslinjer i planen skal gis innenfor rammen av verneforskriften. Det kan ikke utformes retningslinjer i forvaltningsplanen som er i strid med vernebestemmelsene. Planen kan imidlertid presisere og utdype verneforskriftene som en støtte til den praktiske forvaltningen av verneområdet.

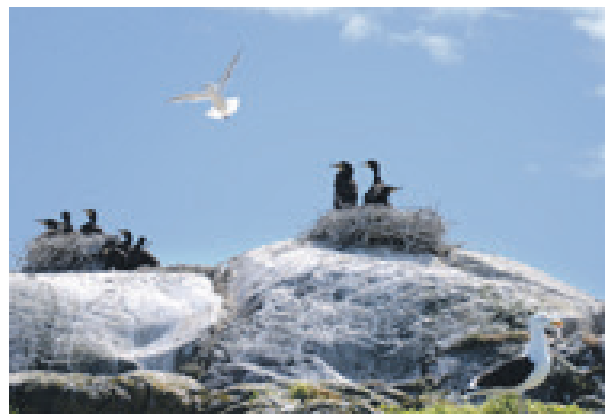
Forvaltningsplanen er i utgangspunktet ikke et juridisk bindende dokument, men kan være juridisk bindende der bestemmelser i verneforskriften viser direkte til planen. De juridisk bindende delene av planen vil bli særskilt uthevet i forvaltningsplanforslaget.

Utkastet til forvaltningsplan for nasjonalparken vil bygge på forvaltningsplanene for Raet landskapsvernområde, Tromlingene naturreservat og Store Torungen naturreservat (2012-21) samt forvaltningsplan for Hasseltangen landskapsvernområde og Søm-Ruakerkilen naturreservat (2010-2019). Utkastet vil bli utarbeidet av prosjektorganisasjonen for nasjonalparken. Oppdragseier er Fylkesmannen i Aust-Agder. Prosjektgruppen for nasjonalparken vil ha det løpende ansvaret for planarbeidet frem til nasjonalparkstyret sammen med forvalter overtar forvaltningen.

Arbeidet med planforslaget ble formelt startet opp sommeren 2013 med melding til grunneiere, myndigheter, organisasjoner og andre berørte parter. Medvirkningen så langt har bestått av skriftlige invitasjoner til innspill, samt møter og annen kontakt med bl.a. grunneiere, myndigheter og organisasjoner omkring særskilte temaer og problemstillinger gjennom deltagelse i referansegruppen for nasjonalparken. Et tidlig utkast vil bli gjort tilgjengelig for innspill når verneforslaget er ute på formell høring. Utkast til plan vil bli lagt frem samtidig med vernevedtaket i henhold til naturmangfoldlovens § 35. Utkastet vil deretter bli bearbeidet videre av forvaltningsmyndigheten for faglig gjennomgang i Miljødirektoratet, høring og endelig godkjenning.

Forvaltningsplanen vil bli disponert i henhold til anbefalingen i DN-håndbok 17-2008 – Områdevern og forvaltning. Den vil gjennomgå verneverdier, brukerinteresser, forvaltningsoppgaver og saksbehandling i verneområdet. Verneverdier vil bli beskrevet med vekt på status, forvaltningsmål, utfordringer og mer spesifikke bevaringsmål for enkelte forekomster.

For brukerinteresser beskrives også status, forvaltningsmål og utfordringer. I tillegg gjennomgås de mest relevante vernebestemmelsene og det gis retningslinjer, og eventuelt bestemmelser, som utdyper disse. Til slutt anvises aktuelle tiltak for å oppnå forvaltningsmålet for brukerinteressen.



Skarvekoloni. Foto: Øivind Berg

6.6 Kunnskapsgrunnlag

En grunnleggende forutsetning for kunnskapsbasert forvaltning av nasjonalparken er at verneverdiene og brukerinteressene er identifisert og beskrevet. Det er gjennomført flere faglige registreringer og undersøkelser før og i løpet av planarbeidet. Disse har dannet noe av grunnlaget for beskrivelsen og vurderingen av de ulike bruker- og verneverdiene i verneforslaget. Oversikt over dokumentasjonen finnes i kapittel 6.11 Litteratur. Kunnskapsgrunnlaget vurderes samlet sett til å være godt og godt dokumentert.

Selv om det finnes mye kunnskap om verne- og brukerinteressene i området, er det fremdeles behov for kunnskap. Områdets geologiske verneverdier er mangelfullt dokumentert flere steder, og nærmere undersøkelser kan være med å avdekke og belyse områdets geologiske historie.

Det mangler også naturtypekartlegginger for flere øyer. Videre er det et stort potensial for å finne flere rødlistearter, spesielt innenfor sopp, karplanter og insekter. Marine naturtyper er relativt godt kartlagt for de grunne områdene, mens det er lite dokumentasjon fra dypere områder.

For kulturminnene er det behov for kvalitetssikring og kartfesting. Det er også behov for å registrere tilstand og vurdere tåleevne på noen lokaliteter – dette gjelder særlig kulturminner under vann som trenger kontrollregistrering. Kunnskapen om dem er derfor svært mangelfull. Det er en generell utfordring å holde kunnskapen om naturverdier, kulturminner og bruken av området oppdatert.

6.7 Ressursbehov

Tiltak og aktiviteter i nasjonalparken kan berøre flere forvaltningsorganer og det er viktig at disse samarbeider godt, både for å komme fram til gode beslutninger og for at forvaltningen skal være effektiv.

Kommunene vil være den mest sentrale samarbeidsparten for nasjonalparkforvaltningen. Det gjelder innenfor forvaltning av lovverk som for eksempel plan- og bygningsloven, friluftsløven og motorferdselloven, men også innenfor utviklingsoppgaver. Ellers vil det være behov for godt samarbeid med Statens Naturoppsyn, Skjærgårdstjenesten, Aust-Agder fylkeskommune, Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Fiskeridirektoratet og Kystverket.

Det er viktig nasjonalparken er av ypperste kvalitet. Det innebærer god informasjon, god service, gode tekniske anlegg, renovasjon, toaletter osv. Spleiselag kan bli nødvendig i flere sammenhenger. Ved en eventuell etablering av et nasjonalparksenter må offentlig sektor samarbeide og det er relevant å invitere inn privat kapital.

Miljødirektoratet gir årlig et beløp som skal dekke primærbehovet for skjøtsel og tiltak i nasjonalparken. Beløpet avhenger av fordelingen som blir satt av regjeringen i statsbudsjettet.

6.8 Stimulering av frivillighet

I deler av området har det blomstret opp stor aktivitet fra frivillige. Det kan se ut som frivillig innsats også kan bli en betydelig faktor i restaurering og skjøtsel av kulturlandskap (rydding og slått mv.). Her vil det være viktig å bygge videre på de vellykkede erfaringene som allerede finnes. Det vil være viktig å invitere de som organiserer frivillighet i dag, til å foreslå hvordan dette kan videreutvikles. Flere av øyene har behov for permanent innsats med skjøtsel eller vedlikehold. Skal frivilligheten disponeres som en fellesressurs eller vil det være riktigere å tenke i retning av arbeidende «venneforeninger» knyttet til enkeltområder? Et godt samspill mellom de respektive grunneiere og frivillighetsinnsatsen vil ha stor betydning. Det bør vurderes hvordan offentlige myndigheter kan bidra til ytterligere stimulering av frivilligheten i området.



Skjøtsel av verneskog, Hoves venner. Foto: Håkon Berg

6.9 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) vil ha hovedansvaret for oppsynet i nasjonalparken. Oppsynsoppgaven er todelt og retter seg både mot tilsyn og overvåking av naturtilstanden og tilsyn med menneskers atferd i naturen i forhold til gjeldende regelverk.

I tillegg til rene kontrolloppgaver er også veiledning og informasjon om regelverket og bruken av nasjonalparken en del av naturoppsynets virksomhet. På bestilling fra forvaltningsmyndigheten kan naturoppsynet drive skjøtsel, tilrettelegging, registrering og dokumentasjon, herunder overvåking. Miljødirektoratet fordeler midler til tiltak i nasjonalparken.

Skjærgårdstjenesten er et offentlig samarbeid om drift av sjøbaserte friluftsområder og skal blant annet drive veiledning, informasjon og holdningsskapende arbeid rettet mot brukere og besøkende. Videre skal Skjærgårdstjenesten kontrollere og

rapportere brudd på verneforskriften og annet regelverk på oppdrag fra SNO og gjennomføre skjøtsel av spesielle natur- og kulturverdier etter avtale.

Politiet har ansvar for å behandle anmeldelser av brudd på verneforskriften, samt drive oppsyn etter ulike lovverk.

6.10 Nasjonalparksenter

Om det skal etableres et nasjonalparksenter, og i så fall hvor og i hvilken form, er ikke en del av dette verneforslaget. Det er kommunene som eventuelt må ta initiativ til et nasjonalparksenter.

Hvis det blir et nasjonalparksenter og det blir autorisert, kan driften understøttes fra statens side ved årlig driftstilskudd og eventuelt leie av lokaler. I noen tilfeller har staten tatt en mindre del av investeringskostnadene.



Bøkeskogen, Hasseltangen. Foto: Øivind Berg

6.11 Litteratur/ dokumentasjon

Oversikten nedenfor er rapporter som er utarbeidet i forbindelse med nasjonalparkarbeidet. Rapportene er tilgjengelig på:

<http://www.fylkesmannen.no/Aust-Agder/Miljo-og-klima/Raet-nasjonalpark/>

Agder naturmuseum og botaniske hage IKS,
Asbjørn Lie 2014:
Plantelivet i Raet nasjonalpark, Grimstad, Arendal
og Tvedestrand kommuner, Aust-Agder

Aust-Agder fylkeskommune 2014:
Raet nasjonalpark.
Utredningstema: Friluftsliv og fritidsaktiviteter

Aust-Agder fylkeskommune 2014:
Raet Nasjonalpark.
Utredningstema: Kulturminner

Aust-Agder fylkeskommune 2014:
Raet nasjonalpark.
Utredningstema: Reiseliv og annen næring

Fiskeridirektoratet Region Sør, Fylkesmannen i Aust-Agder
og Fylkesmannen i Telemark 2014:
Fiske i sjø og akvakultur innenfor utredningsområdene
til Raet og Jomfruland nasjonalparker

Fylkesmannen i Aust-Agder, landbruksavdelingen 2014:
Raet nasjonalpark.
Utredning om landbruk

Fylkesmannen i Aust-Agder 2014: Raet nasjonalpark.
Terrestrisk utredning

GEOINFO, Ivar Johan Jansen 2014:
Raet nasjonalpark – geologiske verdier

Havforskningsinstituttet 2014:
Rapport fra havforskningen Nr. 8-2014:
Marine naturforhold og naturverdier i Raet

Multiconsult 2015:
Konsekvensutredning for Raet nasjonalpark

Norsk institutt for by- og regionsforskning (NIBR), Norsk

institutt for kulturminneforskning (NIKU), Norsk institutt for
vannforskning (NIVA) og Havforskningsinstituttet (HI) 2010:
Konsekvensutredning for Transekt Skagerrak

Norsk ornitologisk forening avd. Aust-Agder,
Jan Helge Kjøstvedt & Rolf Jørn Fjærbu 2014:
Rapport om fuglelivet i Raet nasjonalpark, Grimstad, Arendal
og Tvedestrand kommuner, Aust-Agder

Sigurd Bakke og Alf Bakke 2014:
Insekter i Raet nasjonalpark – biotoper og sommerfugler



Makrellfiske. Foto: Øivind Berg



Jettegryter, Kvennskjær. Foto: Øivind Berg



Rektråler. Foto: Øivind Berg

7 VEDLEGG

Vedlegg lastes ned fra:

<http://www.fylkesmannen.no/Aust-Agder/Miljo-og-klima/Raet-nasjonalpark/>

- Nr. 1: Vernekarter: web-basert innsynsløsning som viser detaljert oversikt over vernegrensene og nasjonalparkområdet; <http://aafk.maps.arcgis.com/apps/PanelsLegend/index.html?appid=88e1b5d81ba248d2898819582d8d3d48>
- Nr. 2: Konsekvensutredning og utredningsprogram for konsekvensutredning av Raet nasjonalpark
- Nr. 3: Konsekvensutredning og utredningsprogram for konsekvensutredning av Transsekt Skagerrak
- Nr. 4: Oversikt over innspill til nasjonalparkprosessen i meldingsfasen



Bølger og slipemateriale av stein og grus har erodert fram disse fantastiske fjellformasjonene på Store Torungen. Foto: Øivind Berg





Fylkesmannen i Aust-Agder

VERNEFORSLAG FOR RAET NASJONALPARK OG OPPRETTELSE AV LANDSKAPSVERNOMRÅDENE HOVE OG SØM

Fylkesmannen i Aust-Agder
Postadresse: Postboks 788 Stoa
4809 Arendal
Besøksadresse: Ragnvald Blakstadsv. 1
4838 Arendal
E-post: fmaapost@fylkesmannen.no
Tlf: 37 01 75 00

www.fylkesmannen.no/aa

